

*KIURUVEDEN KAUPUNKI
KIURUJÄRVEN RANTAOSAYLEISKAAVA
PERUSTIEDOT 25.1.2000*

JOHDANTO

Kiuruveden kaupunki teki keväällä 1999 päätöksen aloittaa rantaosayleiskaavan laadinnan Kiurujärven ranta-alueille. Kesällä 1999 työhön liittyen on kartoitettu rakentamistilannetta, maisemasuhteita ja luonnonympäristöä alueella. Syksyllä 1999 on alueella suoritettu muinaismuistoinventointi. Myös rakennusperinnettä alueella ollaan täydennyskartoitettu.

Perustietojen keruun yhteydessä suoritettiin osallisryhmille kysely. Kyselyssä on tiedusteltu maanomistajien maankäytöllisiä toiveita niin omistamiensa alueiden kuin myös laajemman ympäristönsä suhteen, samalla on tiedotettu kaavan etenemisestä jatkossa ja vaikutusmahdollisuuksista kaavaan. Samalla on myös muilta osallisilta pyritty saamaan näkökulmaa kaavatyölle ja pyydetty kommentteja osallistumis- ja arvioimisohjelmasta. Kyselyn pohjalta saatu palaute otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon osayleiskaavan tavoitteiden laadinnassa suunnitteluratkaisuissa. Jatkossakin maanomistajat ja kuntalaiset osallistuvat suunnitteluun esittely- ja kuulemistilaisuuksien sekä kirjallisten tiedotteiden välityksellä.

Työn kuluessa on pidetty maanomistajien kuulemisten ja tiedotustilaisuuksien lisäksi viranomaispalavereja eri intressitahojen näkemysten huomioimiseksi. Vastaavia palavereja tullaan pitämään jatkossakin. Heti osayleiskaavaprosessin alussa käynnistetyllä laajalla yhteistyöllä pyritään hyvän suunnitteluratkaisun aikaansaamiseen.

Perustietopaketti suunnittelualueen nykytilanteesta toimi merkittävänä pohjana osayleiskaavatyön seuraaville vaiheille eli tavoite- ja mitoitusasettelulle sekä varsinaista maankäyttöä ohjaaville osayleiskaavaratkaisuille. Tavoiteasettelussa ja suunnitteluvaiheessa pyritään arvioimaan mahdollisten maankäyttöratkaisujen vaikutuksia luonnonympäristölle, rakennetulle ympäristölle kuin myös alueen väestö- ja elinkeinorakenteelle.

Rantaosayleiskaava tullaan hyväksymään oikeusvaikutteisena kaavana Kiuruveden kaupunginvaltuustossa. Oikeusvaikutteisen osayleiskaavan pohjalta voidaan mm. myöntää suoraan rakennusluvut osayleiskaavan mukaisille rakennuspaikoille. Siten osayleiskaavan myötä ranta-kaavojen laadintatarpeet ja poikkeuslupien tarve vähentyvät.

Osayleiskaavatyö suoritetaan kunnan muodostaman seurantaryhmän ohjauksessa. Konsulttina toimii Maa ja Vesi Oy:n Kuopion alue-toimisto. Suunnittelusta vastaa dipl. ins. Leila Kantonen. Luontoselvitystyöstä on vastannut fil. yo. Soile Turkulainen. Muinaismuistoinventoinnin on tehnyt arkeologi Timo Jussila Mikroliitti Oy:stä. Rakennusinventoinnin alueelle laati arkkitehti Mirja Nuutinen. Kiuruveden kaupungin puolelta työtä ohjaa kaavoituksen seurantarayhmä, johon kuuluvat: Tapani Turunen, Arto Karoluoto, Pirkko Nevalainen, Seppo Tiihonen, Mirja Nuutinen, Tapani Jauhiainen ja Yrjö Lämsä.

Tähän raporttiin sisältyy koottuna perustietoraportti ilman kartoja (vuodelta 1999), tavoiteraportti (vuodelta 2000) ja kaavaratkaisuraportti karttoineen. Tausta-aineistona palvelevat erillinen perustietoraportti karttoineen, tavoiteraportti karttoineen, luonto- ja maisemaselvitys karttoineen, muinaismuistoinventointi karttoineen ja rakennusinventointikortit.

Sisällysluettelo

Sivu

1 LÄHTÖTILANNE	4
11 ALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS	4
12 SUUNNITTELUTILANNE	5
12.1 SEUTUKAAVAT (MAAKUNTAKAAVA)	5
12.2 YLEISKAAVAT	7
12.3 ASEMAKAAVAT	7
12.4 RAKENNUSJÄRJESTYS	8
12.5 PÄÄTÖKSET	8
12.6 POHJAKARTTA	8
12.7 MUUT SUUNNITELMAT	9
13 SOSIAALISET OLOSUHTEET JA RAKENNETTU YMPÄRISTÖ	9
13.1 KOKONAISRAKENNE	9
13.2 ASUTUKSEN HISTORIAA	9
13.3 MAANOMISTUS	11
13.4 VÄESTÖ JA ASUTUS	11
13.5 RAKENNUSINVENTOINNIT	12
13.6 KULTTUURIMAISEMARAKENNE JA KULTTUURIYMPÄRISTÖT	26
13.61 Inventoidut kulttuuriympäristöt	26
13.62 Muut kulttuurimaisema-alueet	29
13.62 Muut kulttuurimaisema-alueet	29
13.7 ELINKEINOELÄMÄ JA PALVELUT	31
13.7 ELINKEINOELÄMÄ JA PALVELUT	31
13.8 VIRKISTYSALUEET	31
13.9 LIIKENNE	31
13.91 Liikenteen historiaa	31
13.92 Veneväylät, -satamat ja -valkamat	32
13.93 Tiestö	32
13.10 YHDYSKUNTATEKNINEN HUOLTO JA MUUT ERITYISALUEET	32
14. SUOJELUKOhteet JA INVENTOINNIT	33
14.1 MUINAISMUISTOKOhteet	33
15.1 YLEISTÄ	35
15.2 LUONNONYMPÄRISTÖN YLEISKUVAUS	35
15.3 LUONNONYMPÄRISTÖ JA MAISEMA KIURUVEDELLÄ	38
15.31 Yleistä	38
15.32 Kohdekuvaukset	39
2 TAVOITTEET	40
21 YLEISTÄ	40
22 YLEISTAVOITTEET	40
23 OSALLISTEN TAVOITTEET	41
24 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	43
25 TAVOITTEELLINEN KOKONAIS-RAKENNE	44
26 LOMA-ASUTUS, PYSYVÄ ASUTUS JA MAANOMISTUS	48
27 MITOITUSPERIAATTEET JA RAKENNUSOIKEUDEN MÄÄRITTELY	49
28 PALVELUT, ELINKEINOT	51
29 VIRKISTYSKÄYTTÖ	51
30 LIIKENNE, YHDYSKUNTATEKNIikka	51
31 YMPÄRISTÖN SUOJELU JA MAISEMANHOITO	51
3 OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT	55
31 YLEISTÄ	55
32 KOKONAISRAKENNE	56

33 MAANKÄYTÖLLISET ALUE-VARAUKSET	57
33.1 Loma-asutus.....	57
33.2 Ympärivuotinen asutus.....	60
33.3 Virkistysalueet.....	61
33.5 Luonnonsuojelu ja maisemanhoito	63
33.5 Luonnonsuojelu ja maisemanhoito	63
33.6 Kulttuuriympäristön suojelu ja kulttuurimaisemanhoito	66
33.7 Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M).....	69
33.8 Maatalousvaltainen alue (MT).....	69
33.10 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja tai ulkoilun ohjaamistarvetta (MU).....	70
33.11 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja (MY)	71
33.12 Liikenne	72
33.13 Selvitysalue	73
33.14 Yhdyskuntatekninen huolto	73
33.15 Osayleiskaavan yleiset määräykset ja suositukset	73
4 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	75
41 YLEISTÄ, OSALLISTUMIS- JA ARVIOIMISOHJELMA.....	75
42 VAIKUTUKSET LUONNONYMPÄRIS-TÖÖN JA MAISEMAAN	78
43 VAIKUTUKSET RAKENNETTUUN YMPÄRISTÖÖN JA ELINKEINOIHIN.....	81
44 VAIKUTUKSET SOSIAALISIIN OLOIHIN, IHMISEEN JA YHTEISKUNTAAN	82
5 OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN	84
51 OSAYLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET	84
52 ALUEVARAUSTEN TOTEUTUS	84
6 OSAYLEISKAAVAN SUUNNITTELUVAIHEET JA TYÖN SUUNNITELTU ETENEMINEN .85	
LIITTEET:	
Toiminnallinen vyöhykejakokartta	
Kaavakartta 1:15 000	
ERILLISET TAUSTA-AINEISTOKARTAT:	
Rakennettu ympäristö 1:15 000	
Maisemaekologinen rantaluokitus 1:20 000	
Maisema- ja luontoselvitys 1:20 000	
ERILLISET RAPORTIT:	
MITOITUSLASKELMAT, KIURUJÄRVEN LUONNONYMPÄRISTÖRAPORTTI,	
MUINAISMUISTOINVENTOINTI, RAKENNUSINVENTOINTIKORTIT	

1 LÄHTÖTILANNE

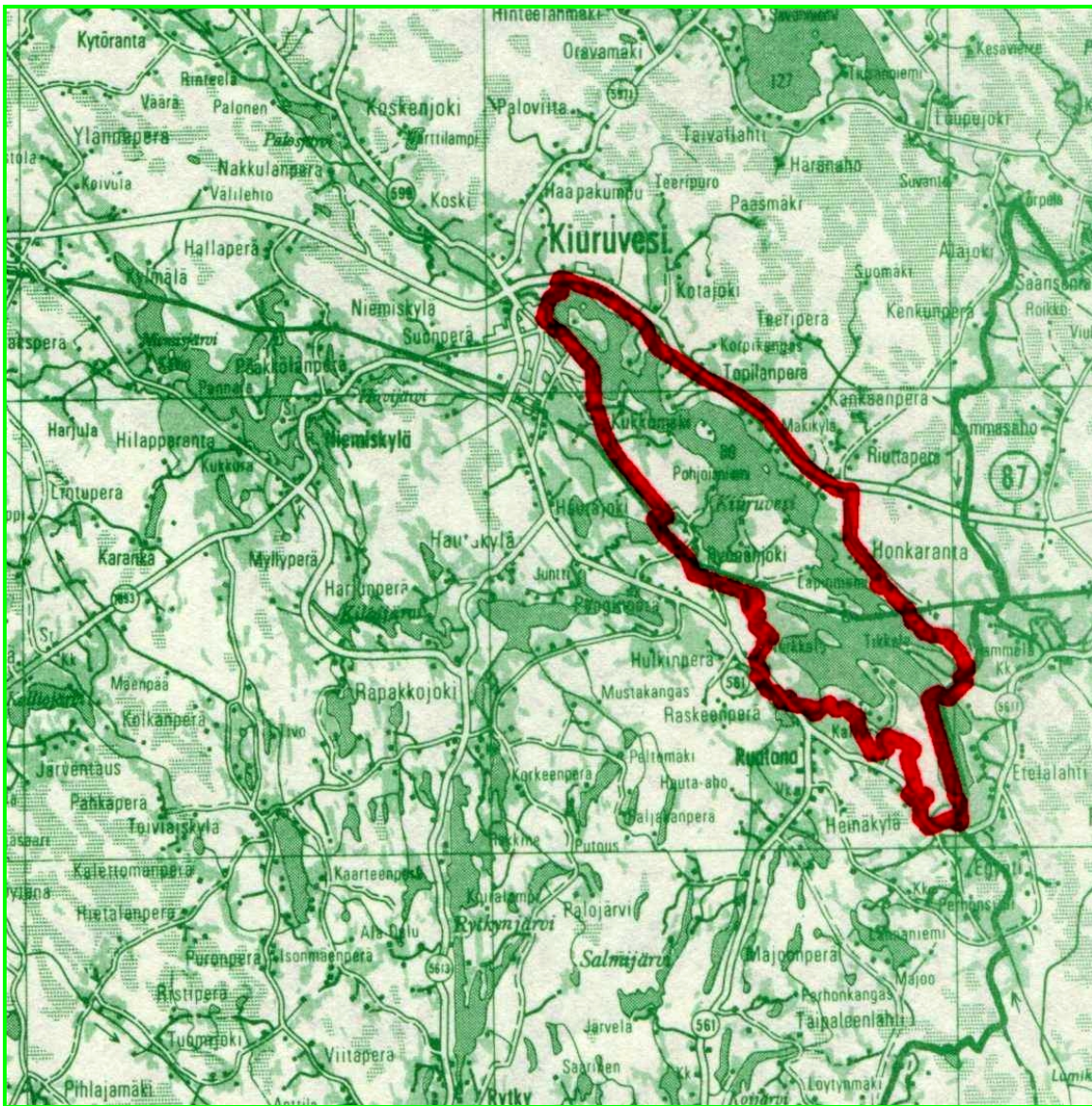
11 ALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Kiuruvesi sijaitsee Ylä-Savossa. Kiuruvesi-järvi (jatkossa käytetään nimitystä Kiurujärvi) sijoittuu Kiuruveden kaupungin itäosaan, Iisalmen kaupungin rajalle. Kiurujärven rantoja on pieni osa myös Iisalmen kaupungin puolella.

Rantaviivaa suunnittelualueella on yhteensä n. 60 km.

Kiurujärvi yhdistyy Haapajärveen Kiurujoen välityksellä. Kiurujärvi on yleisvaikutelmaltaan rehevä, tummavetinen, peltojen ympäröimä järvi. **Alla olevassa kuvassa on kohteen aluerajaus.**

Aluerajaus

12 SUUNNITTELUTILANNE

12.1 SEUTUKAAVAT (MAAKUNTAKAAVA)

Pohjois-Savon alueelle on laadittu kolme seutukaavaa:

- Pohjois-Savon 1. seutukaava on vahvistettu Sisäasiainministeriössä 15.2.1980. (Ei suunnittelualueita koskevia varauksia)
- Pohjois-Savon 2. seutukaava on vahvistettu Ympäristöministeriössä 24.5.1985.
- Pohjois-Savon 3. seutukaava on vahvistettu Ympäristöministeriössä 16.6.1989.
- Vireillä on Ylä-Savon maakuntakaava, joka on ehdotusvaiheessa.

Seutukaavavaraukset suunnittelualueen osalta:

Seutukaavan varaukset:

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUEET (A)

Suunnittelualue rajautuu Kiuruveden taajamaan, joka on rajattu seutukaava 2:ssa. Rajausta on laajennettu koilliseen Kuorevirran-Virranniemen alueelle Ylä-Savon seutukaava- luonnoksessa.

KYLÄALUEET (AT)

Seutukaavassa 3 ja Ylä-Savon maakunta- kaavaehdotuksessa on AT-merkinnällä osoitettu kyläalueita, joilla sijaitsee tai joille suunnitellaan maaseudun peruspalveluita ja joita voidaan pitää sopivina rakentamisalueina myös muuta kuin maa- ja metsätaloutta varten. Alueelle suositellaan laadittavaksi osayleiskaava. Rakennettaessa muuta kuin maataloutta varten, ei tulisi vaikeuttaa maatalouden harjoittamista. Pellolle rakentamista tulisi välttää. Rakennukset tulisi sijoittaa metsän reunaan tai metsäkumpareille ottaen huomioon kylärakenne ja kylän maisemallinen kokonaisuus. AT-varauksia sijoittuu suunnittelualueella Honkarantaan.

MAA- JA METSÄTALOUSALUEET (MT)

Seutukaavassa 3 (MT1-merkintä) ja Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa on MT-merkinnällä osoitettu alueita, jotka tulisi ensisijaisesti säilyttää maa- ja metsätaloustä- tössä.

Maa- ja metsätalousalaan liittyvän opetus- ja tutkimustoimen toimintaedellytyksiä ei tule heikentää. Taajarakentamista ei tule sallia, hajarakentaminen tulee sijoittaa niin, ettei pirstota yhtenäisiä peltoalueita eikä muutoin heikennetä viljelyolosuhteita. MT (MT1)- alueiksi on osoitettu:

- Kukkomäki
- Ruutana
- Egypti
- Kotajoki
- Topilanperä

SUOJELTAVAT RAKENNUKSET(SR)

Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa on suojeltaviksi rakennuksiksi osoitettu:

- Ryönä
- Hankaniemi
- Lapinniemi

LUONNONSUOJELUALUEET (SL)

Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa on luonnonsuojelualueeksi osoitettu Kiurujärven eteläosa ja pohjoispää, mutta pohjoispään SL-varausta ollaan poistamassa seutukaavaehdotuksesta (tilanne 05/2001).

ULKOILUREITTI kulkee alueen länsirantaa ja Kiurujärven vesialueella ja Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa.

LIIKENNEALUEET (LV, LU)

Suunnittelualueen läheisyydessä on seutukaava 3:ssa ja Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa kirkonkylän vierasvenesatama. Suunnittelualueen läheisyyteen sijoittuu myös seutukaava 3:ssa osoitettu Hyvölälahden venevalkama. Suunnittelualueelle sijoittuu seutukaava 3:ssa ja Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa osoitetut:

- Honkarannan satama
- Savirannan retkisatama

Lisäksi maakuntakaavaehdotuksessa on osoitetut:

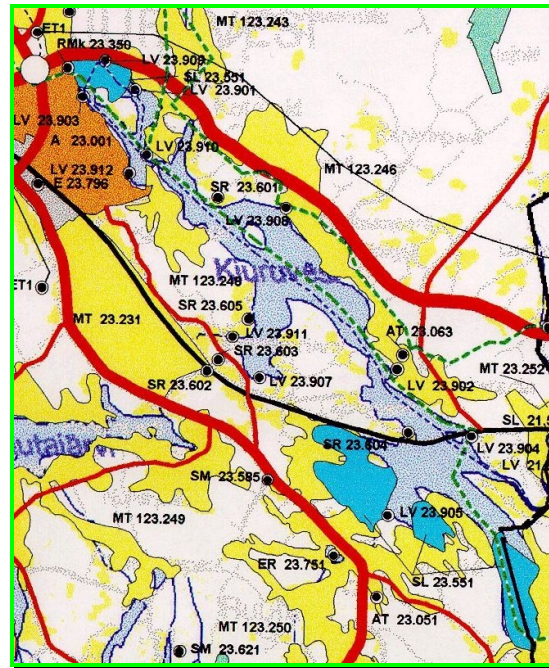
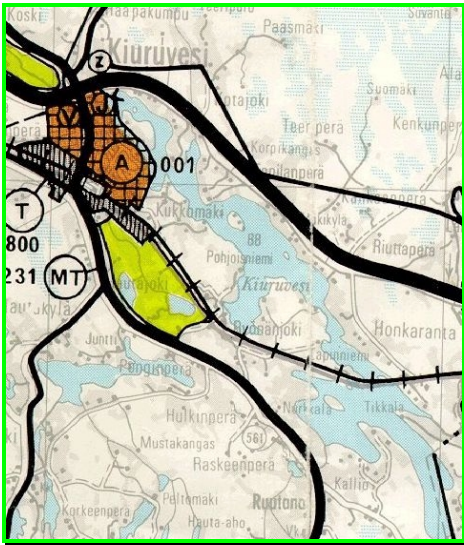
- Hingunniemen retkisatama
- Toppilanperän venevalkama
- Lapinsalmen venevalkama
- Heinäkylän venevalkama
- Möljän retkisatama
- Ryönänmyllyn venevalkama.

LIIKENNEALUEET JA -VÄYLÄT

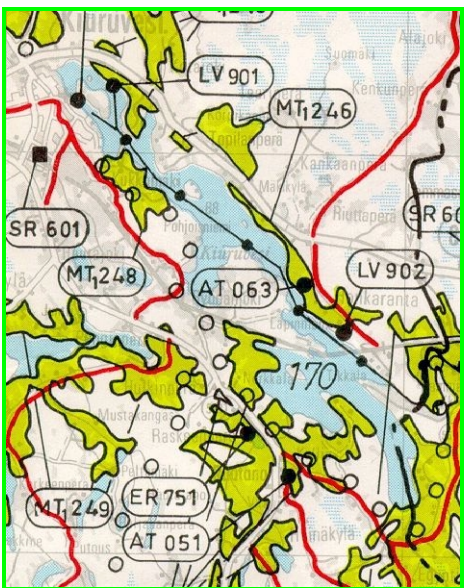
YLÄ-SAVON SEUTUKAAVALUONNOS

Suunnittelualueella kulkevat kantatiet, seudulliset tiet, kokoojatiet ja yhdystiet sekä rautatie on osoitettu osin seutukaava 2:ssa, osin seutukaava 3:ssa ja Ylä-Savon seutukaavaluonnoksessa. Iisalimesta Kiuruvedelle avautuvan Saarikosken museokanavan rakennustyöt ovat käynnissä ja tuleva veneitti Kiurujärven halki on osoitettu seutukaava 3:ssa ja Ylä-Savon seutukaavaluonnoksessa. Seuraavilla sivuilla on otteet seutukaavoista 2 ja 3 sekä vireillä olevasta Ylä-Savon seutukaavaluonnoksesta (tuleva maakuntakaava).

SEUTUKAAVA 2

SEUTUKAAVA 3

12.2 YLEISKAAVAT

Kiuruveden taajama-alueen osayleiskaava on laadittu 1990. Osayleiskaava on valtuuston hyväksymä, eikä sitä ole vahvistettu.

12.3 ASEMAKAAVAT

Suunnittelualueetta sivuaa laadittavana oleva **Virranniemen asemakaava**.

Alueelle ei ole laadittu rantakaavoja.

Oheisissa kuvissa on näkymä Kiuruveden taajaman venesatamaan ja kuva järven pohjoisosan Virranniemeen.

Virranniemen maisema.

12.4 RAKENNUSJÄRJESTYS

Kiuruveden rakennusjärjestys on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 7.3.1991. Rakennusjärjestystä ollaan uusimassa. Rantarakentamista rakennusjärjestyksessä ohjataan seuraavanlaisilla määräyksillä:

4 §

Uudisrakennuksen on sijoituksensa, kokonsa, muotonsa, ulkomateriaaliensa ja väriyksensä puolesta sopeuduttava noudatettuun rakennustapaan ja olevaan rakennuskantaan. Rakennuksen vaikutukseen maisemakuvaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

5 §

Rakennusten etäisyyden rantaviivasta ja rakennusten sijainnin tulee rakennuspaikalla olla sellainen, että maiseman luonnonmukaisuus mahdollisuuksien mukaan säilyy. Ellei edellä olevasta vaatimuksesta muuta johdu, rakennuksen etäisyyden keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla kuitenkin olla vähintään 25 metriä ja alimman lattiataso 1 metrin ylävesirajaa korkeammalla. Ellei ylävesirajaa ole tiedossa on alimman lattiataso oltava vähintään 1 metriä keskivedenkorkeudesta.

Saunarakennuksen, jonka pohjanpinta-ala on enintään 20 m² saa rakentaa edellä mainittua metrimäärää lähemmäksi rantaviivaa. Sen etäisyyden edellä mainitulla tavalla laskettavasta rantaviivasta tulee olla kuitenkin vähintään 15 metriä.

Asuinrakennuksen etäisyyden kantatien nro 87 keskiviivasta tulee olla vähintään 75 metriä. Muiden maanteiden ja paikallisteiden osalta em. Etäisyyden on oltava vähintään 50 metriä ja yksityisteiden osalta vähintään 15 metriä.

8 §

Vesistön rannalla olevan rakennuspaikan vesistöön tai vesijättöön rajoittuvan rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 40 m.

8 §

Rakennuspaikan tulee olla sijainniltaan, maasto-olosuhteiltaan ja maaperältään tarkoitukseen sovelias ja pinta-alaltaan vähintään 3000m².

Saaren rakennettaessa saaren pienin koko on vähintään 10 000 m².

Vesistön rannalla olevan rakennuspaikan vesistöön tai vesijättöön rajoittuvan rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 40 metriä.

Uudestaan rakentaminen, peruskorjaus ja vähäinen lisärakentaminen saadaan suorittaa 1 momentin estämättä, jos rakennuspaikka pysyy samana.

9§

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään kaksiasuntoisen asuinkäyttöön tarkoitettua rakennuksen. Lisäksi rakennuspaikalle saa rakentaa sen käyttötarkoitukseen liittyviä talousrakennuksia.

Vesistön rannalla (enintään 100 metriä rantaviivasta) sijaitsevalle rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään yksikerroksisen ja yksiasuntoisen asuinkäyttöön tarkoitettua rakennuksen talousrakennuksineen. Erillisten rakennusten lukumäärä saa olla enintään kolme ja niiden yhteenlaskettu kerrosala enintään 120 m².

12.5 PÄÄTÖKSET

Kiuruveden kaupunginvaltuusto päätti 1998 rantayleiskaavan laatimisesta Kiurujärven ranta-alueille.

12.6 POHJAKARTTA

Suunnitteluajankana pohjakarttana käytetään maastokarttaa ja numeerista kiinteistörajakarttaa.

12.7 MUUT SUUNNITELMAT

Pohjois-Savon ympäristökeskuksessa on laadittu suunnitelma **Kiuruveden pohjoisosan kunnostamisesta**. Työn alla on suunnitelma **Kiurujärven alueen venereiteistä ja rantautumispaikoista**. **Hingunniemeen** on työn alla **ympäristöhoitosuunnitelma**. Myös alustava suunnitelma ratsastus- ja monikäyttöreiteistä Kiurujärven itärannalle on tehty. Kiuruveden moottorikelkkailijat ry:n esitteessä on esitelty jo valmistunut Kiurujärven halki kulkeva moottorikelkkareitti.

13 SOSIAALISET OLOSUHTEET JA RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

13.1 KOKONAISRAKENNE

Suunnittelualue muodostuu pääosin haja-asutusalueista. Alue tukeutuu Kiuruveden taajaman palveluihin. Tiiviimmän rakennettuja alueita ovat Kalliorinne, Honkaranta, Topilanperä ja Syväinsaari.

Kokonaisrakenne manneralueiden osalta tukeutuu varsin kattavaan tieverkostoon.

Suunnittelualueella järvi- ja lampialueilla on todellista rantaviivaa yhteensä n. 63 km ja 48 km muunnettua rantaviivaa. Alueen rantavyöhykkeellä on 31 omarantaista omakotitaloa, 24 omarantaista maatilan talouskeskusta ja 89 lomarakennuspaikkaa. Rakentamistehokkuudeksi suunnittelualueella muodostuu rantavyöhykkeellä tällä hetkellä n.3,2 rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km ja 2,5 rakennuspaikkaa / todellinen ranta-km. Eli alue on jo varsin tehokkaasti rakentunut.

13.2 ASUTUKSEN HISTORIAA

Asuminen ja rakentaminen on perinteisesti kytkeytynyt luonnon tarjoamiin edellytyksiin kuten hyviin kulkuyhteyksiin, maaston muotoihin ja maaperän tarkoituksenmukaisuuteen harjoitettavan elinkeinon kannalta.

Kivikauden asuinpaikat sijaitsivat rannoilla, yleensä kuivilla eteläpuoleisilla hiekkate-rasseilla. Hyvät kulkuyhteydet ja kalastusmahdollisuudet ohjasivat asuinpaikan valintaa. Tuohon aikaan harjut ja vesistöt olivat parhaita kulkureittejä. Kalastuksen harjoittamisen kannalta hyviä asuinpaikkoja olivat salmet tai kahden järven väliset kannakset sekä niemet.

Muinaisen Saimaan vesistö kuroutui Ancylusjärvestä n. 9500 vuotta sitten. Tuolloin

vedentaso oli Kiuruvesijärven kohdalla nykyisellä vajaan 130 m:n korkeustasolla. Vesi laski nopeasti n. 116-115 metrin tasolle, johon vedentaso pysähtyi lähes pariiksi tuhanneksi vuodeksi. Tuona aikana Saimaan lasku-uoma oli Pielaveden Laukkalassa, josta Saimaa laski vetensä Kiuruvesijärven kautta muinaiseen Päijänteeseen. Noin 6400 vuotta sitten alkoi vesi jälleen laskea, Pielaveden uoman hiljalleen kuivuessa ja uuden lasku-uoman auettua Ristiinan Matkuslammella. Vedenlasku kiihtyi Vuoksen puhjettua 6000 vuotta sitten kampakeraamisella kivikaudella. Vuoksen laskua seurannut ns. Suur-Saimaan rantataso on Kiuruvesijärvellä n. 108 m:n korkeustasolla. Siitä lähtien vesi laski jokseenkin tasaisesti, hiljalleen hidastu- en, nykyiselle tasolleen.

Kiuruvesi-järven alue oli merkittävä vesireit- tien solmukohta vanhimmalla kivikaudella, aina Vuoksen puhkeamiseen asti. Sen jäl- keen lienee alueen vetovoima ja asutus hil- jalleen hiipunut, kunnes 1500-luvun maanvil- jelyseksiansio otti jälleen alueen tehokkaa- seen käyttöön.

Potentiaalisimmat muinaisjäännösalueet si- jaitsevat suurimmaksi osaksi kaava-alueen ulkopuolella 130-115 m:n korkeustasoilla. 110 m:n tason alapuolinen maaperä on pää- osin savimoreenia ja siten asuinpaikkamaas- toksi huonosti soveltuvaa. Karkeimmat maat sijaitsevat korkeammalla, vanhemman kivi- kauden rantatasoilla.

Alueelle suoritettiin syksyllä 1999 muinais- jäännösten inventointi Mikroliitti Oy:n toimes- ta. Ennen inventointia ei kaava-alueelta tun- nettu yhtään asuinpaikkaa. Huolimatta run- saasta irtolöytöjen määrästä, on asuinpaikko- jen määrä alueella inventoinnin jälkeenkin odotettua vähäisempi. Tämä johtunee suu- reksi osaksi em. tekijöistä: asutus lienee vä- hentynyt kivikauden lopulla, joten tutkitulla alueella ei löytöjen määrä kuvasta enää asuinpaikkojen määrää. Tutkimattomilla ylemmillä korkeustasoilla lienee löydettävis- sä vielä useita asuinpaikkoja.

Toinen asuinpaikkojen vähäisyyteen vaikuttava tekijä on maaperä ja "nykyinen" asutus. Talot sijaitsevat savimoreenialueiden keskellä olevilla hiekkaisilla kumpareilla ja niiden alle lienee jäänyt esihistoriallisia asuinpaikkoja. Tähän viittaa myös se, että moni irtolöytö on tullut talojen pihapiiristä ja lähipeltoista, jonne rakentaminen on myöhemmin levinnyt.

Kiuruveden vakituista asutusta edelsi hämäläisten, karjalaisten ja savolaisten eränkäynti. Metsästäjät ja kalastajat tulivat etelästä vesireittejä pitkin. Vanhemmasta lappalaisperäisestä asutuksesta muistuttavat monet paikannimet kuten Lapinniemi. Uudisasutus ryhmittyi vesistöjen varsille: järvien ranta-maat olivat viljavia, vedet kalaisia ja vesiretit kulkuväyliä. Kiurujärvellä tiheimmin asuttuja alueita 1700-luvulla olivat Lapinniemen ja Tikkanen alueet.

Uudisasukkaat harjoittivat kaskiviljelyä, metsästyä ja kalastusta. Vähitellen kaskimaat raivattiin pelloiksi. Karjataloudella oli Kiuruvedellä merkitystä jo 1500-luvulla.

Kirkonkylä syntyi keskelle pitäjää Kiurujärven pohjoisrannan tuntumaan.

Kiuruveden Kiurujärven maaseutumaisemalle ovat ominaisia kumpareiset rantakylät. Niitä yhdistää kylärakenteen väljyys ja pihapuuston runsaus. Taloista on hyvät näköalat pelloille kuin myös järvelle, kuitenkin asutus sijaitsee ylempänä rannasta usein pellon ja metsän reunavyöhykkeellä. Pohjois- ja itätuulilta on etsitty suojaa metsikön tai kukkulan vierestä. Avoimilla paikoilla suojaa antavat pihaan istutetut yksittäiset puut ja puurivit. Rantaan johtavat koivukujat osoittavat vesireittien toimineen tärkeänä kulkuväylänä. Vanhoja maatiloja kauniine pihapiireineen on alueella useita. Edustavimpia kohteita ovat Hankaniemi, Lapinniemi ja Ryönä.

Kiurujärven teolliseen historiaan kuuluu olennaisena osana Ryönänjoen seutu. Alueen erityispiirteinä ovat monet varhaisen teollisuus- ja yritystoiminnan jäänteet. Kylällä on toiminut aikanaan kolme mylly- ja sahalaitosta, kylämeijeri, nahkuri, käräjätupa, kulkutautisairaala ja tiilitehdas. Näiden vaikutuksia voidaan vielä nähdä alueen miljöössä, vaikka myllykin on jo purettu (**kuva puretusta myllystä on alla**).

Kiurujärven elinkeinoelämän historiaan liittyy myös Hankaniemen tila, jossa on toiminut Lappalaisen tiilitehdas.

Ryönänjoen 1990-luvulla purettu mylly

Viime vuosikymmeninä, varsinkin 1970- ja 1980- luvuilla, lomarakentaminen on ollut suhteellisen runsasta myös haja-asutusalueilla. Tänä ajankohtana on korostunut myös rantarakentamisen ohjaamistarve rakennuslupaprosesseineen.

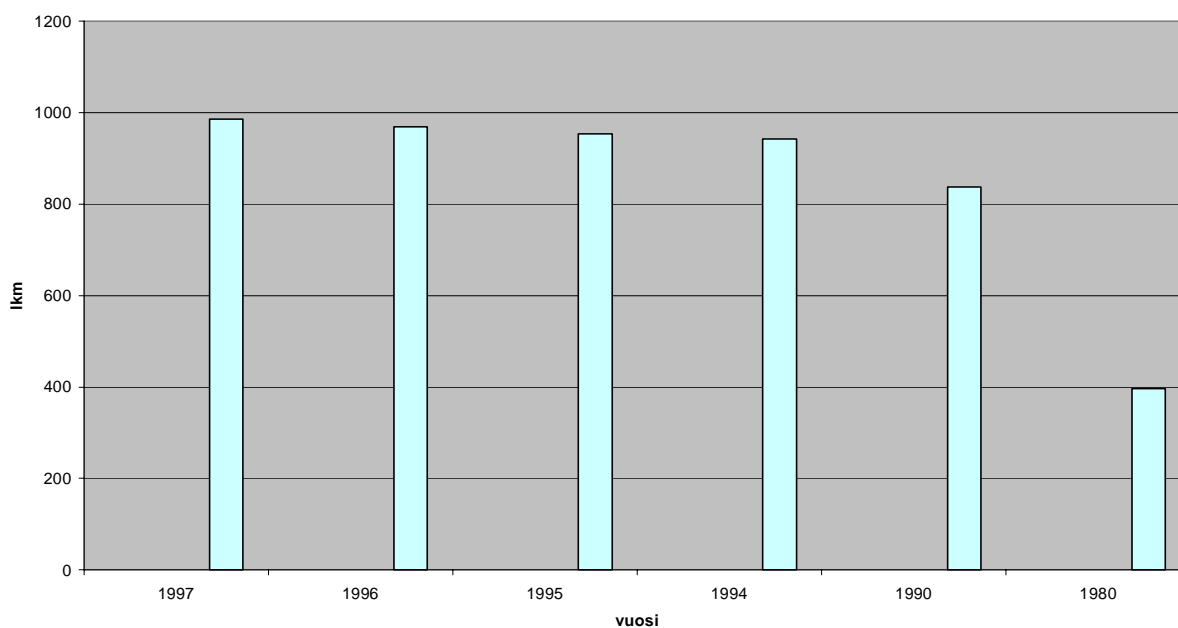
13.3 MAANOMISTUS

Alue on pääosin yksityisessä omistuksessa. Maankäyttöyksiköitä on noin 200 kpl.

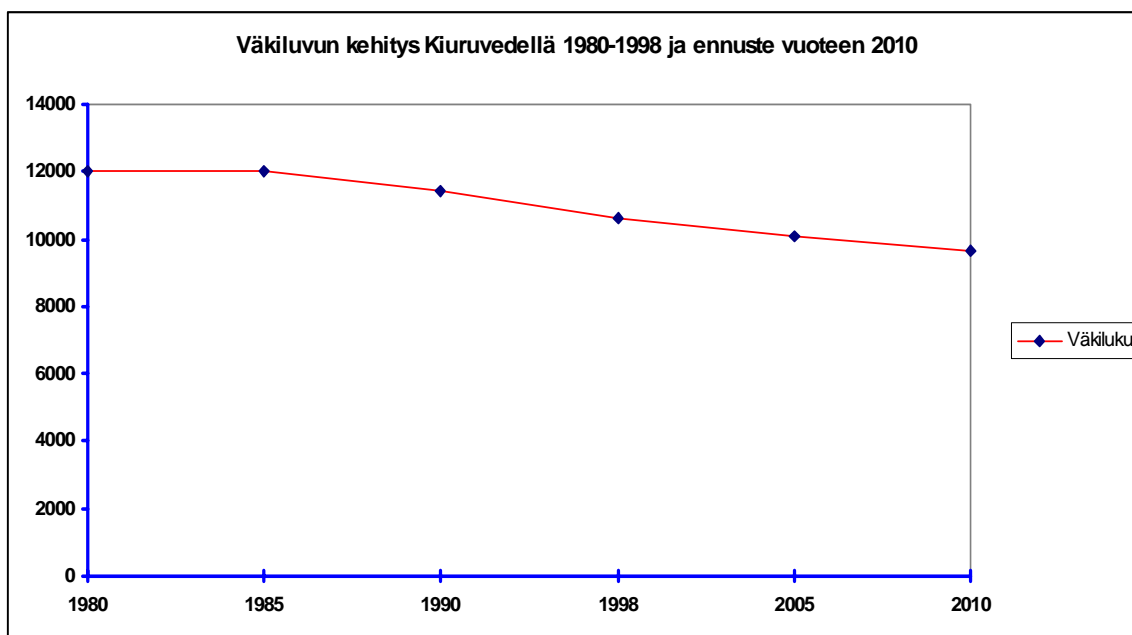
13.4 VÄESTÖ JA ASUTUS

Suunnittelualueella on 200 metrin rantavyöhykkeellä n. 65 ympärivuotista, omarantaista asuntoa ja arviolta 150 asukasta. Loma-asuntoja 200 m rantavyöhykkeellä on n. 95. Väestömäärän kehitys on ollut Kiuruvedellä aleneva kuten alla olevasta Savon liitosta saatuihin tietoihin perustuvasta kaaviosta ilmenee. **Kaavioissa on esitetty väestömäärän kokonaismäärän kehitys ja ennuste ja kesämökkien kokonaismäärän kehitys koko Kiuruveden alueella.**

Kesämökkien kokonaismäärän kehitys Kiuruvedellä

Väkiluvun kehitys Kiuruvedellä 1980-1998 ja ennuste vuoteen 2010

13.5 RAKENNUSINVENTOINNIT

Ylä-Savon seutukaavaluonnoksessa on suojeltaviksi rakennuksiksi osoitettu:

- Ryönä
- Hankaniemi
- Lapinniemi

1988-1992 tehtiin Kiuruveden rakennus inventointi, joka koski myös Kiurujärven ranta-alueita. Inventointiaineistoa täydensi v. 1999 aluearkkitehti Mirja Nuutinen.

Kohteet on Pohjois-Savon ympäristökeskuk-
sen toimesta luokiteltu maakunnallisesti ja
paikallisesti arvokkaisiin kohteisiin.

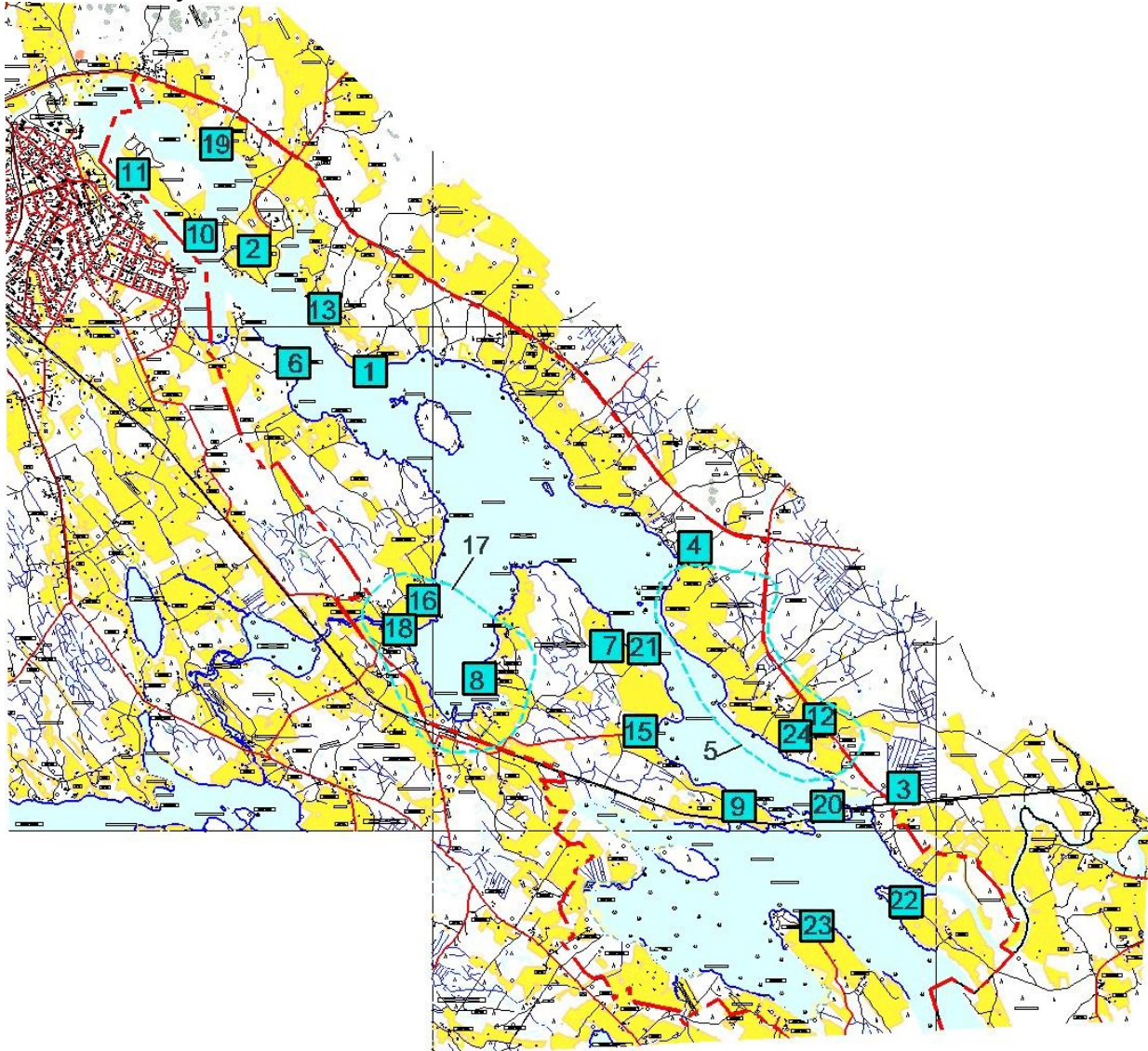
Maakunnallisesti arvokkaiksi kohteiksi luoki-
teltiin:

- Hankaniemi
- (Konginniemi)
- Lapinniemi
- Ryönä
- Ryönänjoen asutus Inventointikohteet on esitetty perustietojen liitekartalla merkinnällä sr. Kohteen nimen perässä on sen luokka.

I=maakunnallisesti arvokas kohde

II=paikallisesti merkittävä kohde

Sr-kohteiden sijaintikartta

1. Hankaniemi I,R,H,M

Hankaniemen tilakeskus sijaitsee Kiurujärven koillisrannalla Kiurujärven pistävässä Hankaniemessä, rannasta ylempänä sijaitsevalla kumpareella. Pihapiirin rakennukset, läheiset pellot ja rehevä rantapuusto muodostavat arvokkaan kulttuurimaiseman. Rakennukset muodostavat yhtenäisen, eheän ja erikoislaatuisen, maakunnallisesti arvokkaan kokonaisuuden.

Tila ei ole enää maatalouskäytössä. Inventoiduista rakennuksista lähes alkuperäisessä asussaan säilynyt asuinrakennus on osin 1820-luvulta. Asuinrakennus nostettiin nykyiselle kivijalalle 1913. Päärakennus on asuinikäytössä ja hyväkuntoinen. Hankaniemen isäntä, talousneuvos K.P. Lappalainen oli paikkakunnalla huomattava tehtailija ja kunnallismies. Tilaan liittyy elinkeinohistoriaa, sillä Lappalaisen tiilitehdas toimi tilalla vuosina 1903-1936. Navetta muurattiin tehtaalla poltetuista punatiilistä 1910-1920. Pihapiirissä on tiilitehtaan tuotteista 1930-luvulla rakennettu viljankuivaamo, joka toimi uunilämmityksellä. Lähistöllä ovat jauhoaitta vuodelta 1833, eloaitta vuodelta 1856 ja nukkuma-aitta vuodelta 1930. Rannassa on 1900 valmistunut verkohuone. Etenkin navetta ja riihi kaipaisivat kiireellisiä kunnostustoimia.

Hankaniemen päärakennus

Vuonna 1991 Hankaniemeen siirrettiin entisen kirkonkylän apteekin asuinrakennus (1910-luvulta), jota uhkasi purkaminen. Sitä ollaan kunnostamassa. Kuvassa Hankaniemen aitta.

2. Hingunniemi II,H,M

Hingunniemi on ollut Tikkasten vanha sukutila ja Tikkasten suvun merkittävien vaikuttajien (valtiopäivämies, suomalaisuusmies ym) kotipaikka. Tila on ollut eräs Kiuruveden huomattavimmista. Hingunniemessä toimi 1800-luvun lopulla kylämeijeri ja koulu.

Vuonna 1985 Kiuruveden kunta osti tilan, ja sinne sijoitettiin samana vuonna perustettu kunnallinen maatalousoppilaitos. Tilalle on rakennettu 1980- ja 1990-luvuilla oppilaitokselle talli, konesuoja, traktoritallit ja korjauspaja, oppilaitos, asuntolat ja opettajien asuntorakennus, maneesi, esteratsastuskenttä ja ratsastusreitistö. Oppilaitos toimii tällä hetkellä Kiuruveden ammatillisen oppilaitoksen maatalousopetuksen osastona, jonka omistaa Ylä-Savon ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä.

Vanha päärakennus sijaitsee Hingunniemessä kumpareella vanhan puuston ympäröimänä. Pihasta avautuvat avarat näkymät Kiurujärvelle. Lähistöllä ovat oppilaitoksen tallirakennukset. Hingunniemen vanha päärakennus rakennettiin vuonna 1886 alkuaan vieraspuoleksi. Varsinainen asuinrakennus oli samassa pihapiirissä vieraspuoleen nähtäen kulmittain. Kun asuinrakennus paloi vuonna 1911, muutettiin asumaan vieraspuolelle. Vanhan päärakennuksen pohjoispäädystä on tupa, joka on rakennettu omalle hirsikehikolleen. Muu osa rakennuksesta muodostaa karoliinisen pohjakaavan.

Rakennukseen tehtiin perusteellinen uudistaminen 1950- ja 60-luvuilla. Lasikuisti purettiin, julkisivut vuorattiin vaakalaudoituksella ja vanhat ikkunat uusittiin vastaamaan aikakauden tyyliä. Vesijohto ja viemäri rakennettiin, asennettiin sähköt ja keskuslämmitys. Tuvan alle kaivettiin kellari. Vuonna 1998 rakennukseen tehtiin kuntoarvio, jonka mukaan rakennus on melko heikossa kunnossa, mutta on kuitenkin korjauskelpoinen. **Kuvassa päärakennus.**

Vanhan pihapiirin rakennuksista ovat säilyneet kivikellari ja aitta. Kaksikerroksinen aitta sijaitsee lähellä vanhaa päärakennusta. Maakellari on rakennettu lohkotuista kivistä ja sen puurunkoista yläosaa kattaa huopakate. Hirsirunkoinen verkkovaja sijaitsee rannassa vanhan koivukujan päätteellä. Verkkovaja on kunnostettu ja katettu päreillä 1990-luvulla.

Pihapiirissä alkuaan ollut pyramidikattoinen leikkimökki, joka on rakennettu vuonna 1904, on siirretty rantaan. Sen julkisivuissa on nähtävissä vanhan päärakennuksen alkuperäisen lasikuistin ikkunoiden, julkisivuverhouksen ja vuorilautojen muotoja.

3. Honkarannan asema II,R

Honkarannan aseman rakennusryhmä edustaa 1920-luvun rautatierakentamista. Iisalmen ja Kiuruveden välinen rataosuus avattiin liikenteelle 1.12.1923. Honkarantaan sijoitettiin laiturivaihde. Erittymisesti puutavaraa lastattiin runsaasti. Asema rakennettiin vuosina 1925-30 rautatierakennusosaston tyyppiirustusten mukaan. Linjatuvassa oli pysäkinhoitajan asunto. Tontin perällä on sauna. Honkarannan aseman miehitys purettiin vuonna 1968. Melko hyväkuntoisen asemarakennuksen säilymistä uhkatekijöitä ei ole tiedossa.

4. Honkarannan koulu II,H

Rakennus edustaa vuosisadan alkupuolen hirsirakennustekniikkaa ja liittyy Kiuruveden koululaitoksen historiaan. Rakennus sijaitsee Kiurujärveen viettävässä lounaisrinteessä metsien ympäröimänä. Pihapiiriä rajaa ulkorakennus, jossa olivat ulkokuoneet, puuliiteri ja opettajan navetta. Samassa pihassa on vielä asuntorakennus ja pieni sauna. Pihassa kasvaa vanhaa puustoa. Rannassa samalla tontilla on kaupungin edustustila Honkarannan maja savusaunoinen.

Honkarannan koulun tontti ostettiin vuonna 1913 Kiurujärven rannalta. Koulun suunnitteli luultavasti kiuruvetinen rakennusmestari Pekka Lind. Hirret rakennukseen tuotiin Oulujärven takaa. Koulurakennus valmistui vuonna 1917. Rakennusta korjattiin vuonna 1930 mm. kengittämällä. Koulu peruskorjattiin ja laajennettiin vuonna 1977. Pihasivulle tehtiin laajennus, johon tulivat wc:t ja suihkutilat.

Honkarannan koulu lakkautettiin vuonna 1997. Kaupunki vuokrasi seuraavana vuonna rakennuksen Honkarannan Kyläyhdistys ry:lle, joka on käynnistänyt rakennuksen korjaustyöt. Rakennusta palautetaan alkuperäiseen huonejakoon ja muutetaan kokoontumis- ja juhlatiloiksi. Rakennus on melko hyväkuntoinen. **Kuva alla.**

6. Härkölänniemi II,R

Härkölänniemi edustaa vanhaa asuinpaikkaa. Kiurujärven rannoilla oli 1500-luvun puolivälissä ainakin neljä asukasta, joita verotettiin. Eräs heistä oli Luhmäen talossa, joka sijaitsi nykyisen Härkölänniemien seutuvilla. Asuinrakennus on nykyisin lomakäytössä. Lisäksi pihapiiriin kuuluvat vanha aitta ja riihi.

7.Karsikko II,R,M

Karsikon tila on Kiuruveden vanhimpia pysyvästi asuttuja sukutiloja. Karsikon pihapiiri sijaitsee avarassa maisemassa peltojen ympäröimänä Kiurujärven rannassa. Pihassa on runsaasti puustoa ja rantaan johtaa koivukuja. Aitat sijaitsevat pellolla viljelystien varressa lähellä talouskeskusta. Aitat säilynevät varstoina vielä pitkään.

Nykyisistä rakennuksista vanhin on eloaitta, joka oli alkuaan rantaan vievän koivukujan varrella tuulimyllynä. Rakennuksen tarkkaa ikää ei tiedetä, mutta se oli toiminnassa 1850-luvulla. Rakennus siirrettiin vaateaitaksi nykyiselle paikalleen vuonna 1913. Eloaitan vieressä on vuonna 1935 rakennettu vilja-aitta, jonka veisti Sakari Loppukaarre. Pärekatto on myöhemmin uusittu huopakatteeksi. Aitat ovat kaksikerroksisia. Vilja-aitan yläkerrassa säilytettiin kauria. **Kuva alla.**

8. Konginniemi (I) R,H,M

Konginniemi on vanha torppa, joka edustaa vanhaa Kiurujärven ranta-asutusta. Säilymiselle ei ole uhkatekijöitä. Pihapiiri sijaitsee Kiurujärven rannalla peltoaukeaman laidassa.

Konginniemen torppa on rakennettu vaihteittain. Kamari, eteinen ja porstuan peräkamari on rakennettu ensin. Tila itsenäistyi torpparilain (1918) myötä. Tupa tehtiin sotien jälkeen 1940-luvulla. Vanhempi osa on perustettu lohkokiville, tupaosan kohdalla on betoniperustus. Tuvan ja kamarin väli on lautarakenteinen. Sotien jälkeen porstuan peräkamariin rakennettiin keittiö. Pihapiirissä on myös vilja-aitta. **Kuva alla.**

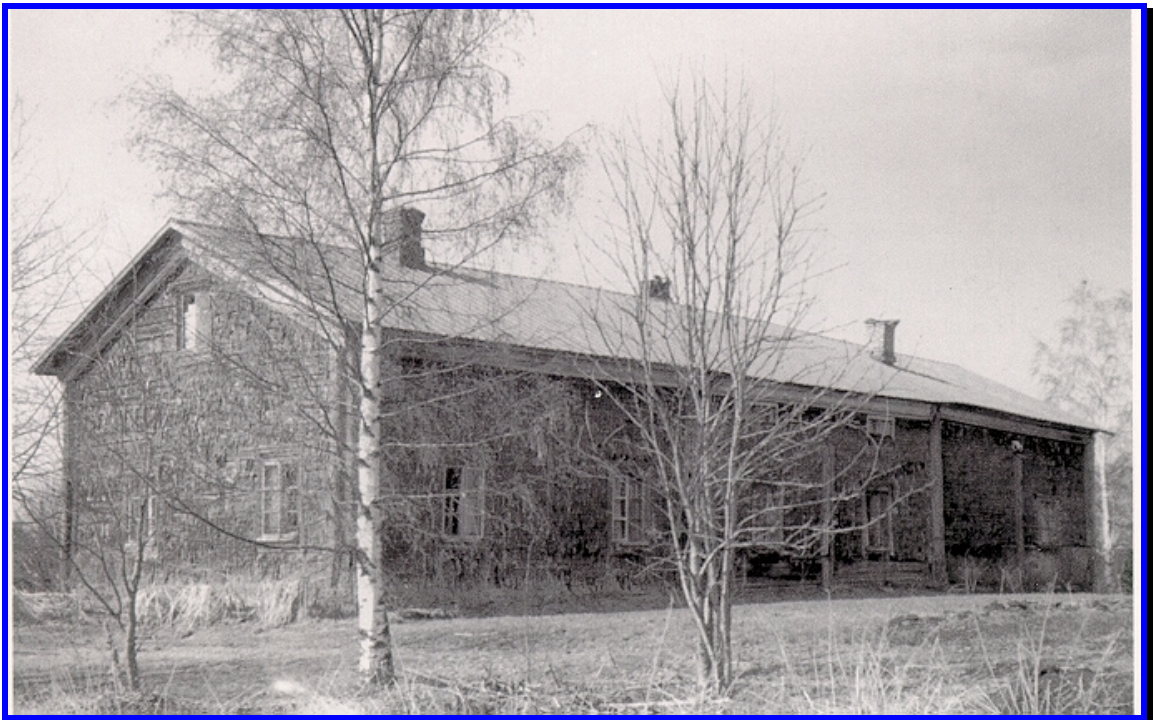
9. Lapinniemi I, R, H, M

Päärakennus on vanhan kantatilan kookas päärakennus, joka edustaa 1800-luvun alkupuolen hirsirakennustekniikkaa. Monet asuinrakennuksen tilat ja rakenteet ovat säilyneet alkuperäisinä. Erityispiirteitä ovat pärevuoraus, räystäiden profilointi ja hirsikehikolle tehty uuni. Pihapiiri sijaitsee merkittäväällä paikalla Kiurujärven maisemassa.

Rakennus sijaitsee Kiurujärven Lapinniemessä mäen kumpareella peltojen ympäröimänä. Pihapiiristä avautuu näkymiä järvelle kolmeen suuntaan. Samassa pihapiirissä Päärakennus on tehty kolmessa vaiheessa, jotka kaikki on rakennettu omille nurkilleen. ovat uudempi asuinrakennus ja navetta. Tuvan orressa on vuosiluku 1840. Tupa lienee ollut alkuaan savupirtti. Muut osat, kamari, keittiö ja eteinen sekä neljän kamarin ryhmä, on rakennettu todennäköisesti melko pian tämän jälkeen. Rakennuksessa on ollut alkuaan lautakatto, jonka vesiurat on höylätty käsin. Myöhemmin päällimmäiset laudat poistettiin, ja kattolaudat käännettiin nurinpäin ja katettiin päreillä. Ulkoseinien päreiverhous on tehty ennen vuotta 1890. Tuvan hirsikehikon päälle muurattu kivi-uuni on yli 100 vuotta vanha. Keittiön ja kamareiden seinät pahvitettiin ja tapetoitiin vuosisadan alussa. Tupa ja eteinen ovat hirsipintaisia. Räystäät on profiloitu veistämällä hirsistä. Ulkokuisti rakennettiin 1980-luvulla.

Asuinrakennuksen takana on neljän aitan ryhmä: vaateaitta vuodelta 1818, päreillä vuorattu suuri, kaksikerroksinen eloaitta vuodelta 1840 sekä otsallinen jauhoaitta. Aitat ovat alkuperäisillä paikoillaan. Liha-aitta on siirretty aittaryhmän viereen muualta. **Ohessa ovat kuvat aitoista ja päärakennuksesta.**

10. Lapinsaari II,R,M

Lapinsaaren tila sijaitsee Kiurujärven Lapinsaaren eteläpäässä vastapäätä taajamaa. Pihapiiri on rakennettu saaren eteläpäähen. Pihapiiri, sen runsas puusto ja pihapiiriä ympäröivät viljelykset muodostavat arvokasta kulttuurimaisemaa.

Rakennus edustaa vuosisadan alun rakentamista. Julkisivuissa on jugendin piirteitä. Rakennus on tehty alkuaan pappilaksi ja se poikkeaa pohjakaavaltaan perinteisistä maatilan päärakennuksista. Sisäpuolen pahitus tehtiin muutama vuosi kuluttua valmistumisesta. Jugendhenkinen ulkokuuraus tehtiin 1920-luvulla. Sähköt asennettiin jo 1920-luvun alussa: virta saatiin salmen takaa K.P. Lappalaisen sahalta. Rakennus on peruskorjattu 1990-luvulla, jolloin mm. ikkunat uusittiin. Uunit ovat yhtä vaille alkuperäisiä peltikuoriuuneja. Rakennuksessa on alkuperäiset peiliovet. Rakennus on peruskorjattu ja säilyy asuinrakennuksena.

Kuva kohteen kulttuurimaisemasta alla.

11. Lappi II,R,M

Huvila sijaitsee kauniilla paikalla Kiurujärven Lapinsaaren pohjoisosassa taajaman kirkonrantaa vastapäätä. Huvilaa ympäröi vanha metsä: lähistöllä on runsaasti vanhoja, kookkaita mäntyjä ja kuusia. Huvila peittyy kesäisin puuston suojaan. Lappi on harvinainen funktionalismia edustava rakennus, jossa on käytetty hirsirakennustekniikkaa. Sisätiloiltaan ja julkisivuiltaan rakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan.

Rakennuksessa on sisäänkäynnin kohdalla seinässä ja kellarin välipohjassa lahovaurioita. Omistajat käynnistävät rakennuksen kunnostamisen lähiaikoina. Rakennuksen suunnitteli vuonna 1932 arkkitehti Saara Kivikanervo K.P. Lappalaisen asunnoksi. Seuraavana kesänä kuopiolainen rakennusliike rakensi talon, josta tuli kaksikerroksinen. Hirret saatiin vanhasta riihestä. Olohuoneen alla on kellari. Huonejako ja sisustus ovat säilyneet alkuperäisinä. Pihapiiriin kuuluivat navetta, aitta 1700-luvulta, jäähuone ja sauna. **Alla kuva Lapin huvilasta.**

12. Lassila II, R, M

Asuinrakennus ja talli-puotirakennus edustavat vuosisadan alkupuolen, aitat tätä vanhempaa rakennustekniikkaa ja maatalousrakentamista.

Pihapiiriinssä, johon kuuluvat lisäksi tiilinen asuinrakennus 1970-luvulta, navetta, konesuoja ja talli. Honkarannantien varressa on riihi. **Pihapiiri sijaitsee Honkarannan kyläaukealla Kiurujärveen viettävän rinteeseen päällä peltojen ja laitumien ympäröimänä. Pihapiirin ja Kiurujärven välissä on rantametsikkö. Lähistöllä on vanhaa pihapuustoa. Rakennusten aikanaan muodostama vanha pihapiiri on hajonnut uuden rakennuskannan myötä.**

Rakennusten heikentynyt kunto edellyttäisi kiireellisiä toimenpiteitä, kengittämistä, seinien oikaisua ja katteiden korjausta.

Lassilan tila oli asuttu jo vuonna 1623. Pihapiirissä oli kaksi asuinrakennusta. Varsinainen asuinrakennus sijaitsi nykyisen, uudemman asuinrakennuksen paikalla. Säilynyt vanha asuinrakennus oli "kamarirakennus". Tupa toimi salina. Rakennuksen päädyssä oli pitkä kamari poikki rakennuksen. Eteisen kohdalla taas oli välikamari. Rakennuksen sisäänkäynnissä on ollut 4-kulmainen kuisti. Sodan jälkeen rakennus muutettiin nykyiseen muotoonsa. Tuolloin purettiin kuisti. Tuvan seinät on levytetty kovalevyllä ja ikkunat uusittu.

Pihapiirissä on puoti-tallirakennus, jonka pohjoispäässä on ollut talli. Rakennuksessa on tiilikatto. Räystäät on profiloitu hirrestä. Rakennus on vajonnut maaperään kiinni. Pihapiirissä on myös kaksi pikkuaittaa, joista pienempi toimi suola-aittana ja isompi elo- ja jauhoaittana. Omistajien mukaan Kansallismuseon tutkija olisi arvellut hirsien olevan peräisin jopa 1500-luvulta. Aitat on katettu pellillä.

13. Lehtokaarre II,R,M

Lehtokaarten päärakennus sijaitsee merkittävällä paikalla Kiurujärven kulttuurimaisemassa ja edustaa vanhaa ranta-asutusta. Rakennus on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Rakennusta ympäröi rehevä puutarha pihapuineen. Rantaan johtaa koi-vukuja, jonka varrella on aitta. (Kuva alla) Pihapiiriin kuuluu sikalarakennus. Kohteen säilymisedellytykset ovat hyvät.

Lehtokaarre oli viime vuosisadan puolella Ruotsalaisten omistuksessa. Halla-yhtiö osti tilan vuonna 1907. Tällöin asuinrakennus peruskorjattiin työnjohtajan asunnoksi. Korjauksen yhteydessä ulkoverhous ja ikkunat uusittiin ja talo sai nykyisen nikkarityylisen ilmeensä. Sotien jälkeen voimaan tullut pika-asutuslaki velvoitti yhtiöt luopumaan maa-alueistaan, ja Lehtokaarre joutui valtiolle. Nykyisille omistajille tila siirtyi vuonna 1967. Rakennus peruskorjattiin vuonna 1974. Huonejako on säilynyt alkuperäisenä.

14. Myllymäki II,R,M

Myllymäen nykyisin vapaa-ajan käytössä oleva päärakennus edustaa funktionalismia sovellettuna hirsirakennustekniikkaan. Rakennus on osa Ryönänjoen monimuotoista ja kerroksellista kulttuuriympäristöä. Rakennuksessa on vaikutteita rakennuttajan Amerikan matkalta.

Vuonna 1938 rakennettu päärakennus on hirsirunkoinen. Kellarikerroksessa on sauna, ensimmäisessä kerroksessa keittiö, halli ja olohuone ja yläkerrassa kaksi huonetta. Pihapiirissä on pulpettikattoinen liiterirakennus. Kohteen säilymisedellytykset ovat hyvät. **Kuva alla.**

15. Piekkälänlahti II, R, M

Piekkälänlahden aitat sijaitsevat rivissä Piekkälänlahden pihapiiriin vievän tien varrella. Ympäriällä avautuvat tilan pellot ja länteen avautuu näkymä Kiurujärvelle. Aittojen takana on kookas ja maisemamänty. Neljän aitan ryhmä on näkyvä osa Piekkälänlahden viljelymaisemaa.

Vanhin aitoista (suola-aitta) on heikkokuntoinen. Se sijaitsee muista aitoista erillään ja sen arvellaan olevan vähintään 200 vuotta vanha. Suola-aitta on tuotu Mykkälänmäeltä. Aitta on tyypiltään otsa-aitta ja se on rakennettu luonnonkivien varaan rakennetulle hirsisalvosjalustalle. Aitta on heikkokuntoinen ja kaipaisi kunnostusta, kengitystä ja seinien tukemista.

Aitoista järven puolella sijaitseva on nukkuma- ja vaateaitta. Aitan hirret kuljetettiin Ryönän selän yli, mutta matkalla hirsiniiput hajosivat myrskyssä ja lähes hukuttivat kuljettajat. Rakennus on lyhytnurkkainen. Toinen aitta on myös nukkuma- ja vaateaitta. Kolmas aitta, sekin nukkuma-aitta, on kaksoisrakennus. Aittarivin viimeinen, vilja-aitta, on 2-kerroksinen. Aittojen ikää ei tiedetä. Rakennusten heikentynyt kunto edellyttäisi kiireellisiä toimenpiteitä, kengittämistä, seinien oikaisua ja katteiden korjausta.

Piekkäälän aitat

16. Ryönä I,R,H,M

Ryönän tila on Kiuruveden vanhimpia. Asuinrakennus edustaa 1800-luvun loppupuolen ja vuosisadan alun rakennustekniikkaa ja tyyliinpiirteitä. Rakennusta ympäröivä pihapuusto ja vanhat aitat ovat muodostavat Kiurujärven arvokasta kulttuurimaisemaa. Pihapiiriä ympäröivät tilan pellot. Kuva päärakennuksesta on seuraavalla sivulla.

Ryönän tilan historia alkaa vuodesta 1548, jolloin Nico Kaikkonen sai Savonlinnan linneherralta omistuskirjan, joka oli myös verotuskirja. Asuinrakennuksen vanhimman osan, tuvan, rakensivat Ruotsalaiset noin vuonna 1850. Tuvassa ovat edelleen alkuperäiset hirsiseinät ja katto kellespuista. Rakennusta on jatkettu kahteen otteeseen. Laajennukset tehtiin omille nurkilleen. Viimeisin laajennus, kaksi kamaria ja vieraseteinen rakennettiin vuonna 1920. Rakennus vuorattiin vuonna 1931 ja samalla rakennettiin kuisti. Ikkunat ovat 1930-luvulta. Rakennus peruskorjattiin vuonna 1977.

Kauempana vanhasta pihapiiristä, Pajamäellä, sijaitsee riihilato, jonka seinähirressä on vuosiluku 1791. Ladon seinät on veistetty ja varattu, ja se on koottu useammasta rakennuksesta. Sisäpuolelta löytyy merkintä 1878 10.7. Riihirakennukseen ovat kuuluneet riihi ja lato, joita on erottanut sola. Alkuperäisen oviaukon lisäksi ladon seinään on tehty suuri oviaukko. Riihilato on heikkokuntoinen.

Rannassa pihan läpi vievän tien varressa on kolme aittaa. Pihanpuoleinen vilja-aitta on rakennettu puretun rakennuksen nokeentuneista hirsistä, jotka on veistetty. Aitasta on purettu hinkalot. Keskimmäinen aitoista on vilja-aitta, jonka hirret on käännetty. Pienimmän aitan lukossa on vuosiluku 1855.

Ryönän aitat

Aitat on kunnostettu ja ne on katettu päreillä. Asuinrakennuksen päädyssä sijaitsevan piha-aitan, "piikain aitan", hirret on käännetty. Aitan ikä ei ole tiedossa. Aittojen takana rannassa on teräsrunkoinen, peltisiipinen tuulimylly, joka on rakennettu vuosisadan vaihteessa. Vastaavia tuulimyllyjä on Kiurujärven rannan taloissa ollut useita, mutta Ryönän tuulimylly on ainoa säilynyt.

Ryönän päärakennus

18. Ryönän saha ja mylly II,H

Kohde on purettu 1990-luvulla ja inventoitu 1988. Kyläläiset kunnostivat myllyn rauniot viikistyspaikaksi vuonna 1999.

19. Saviranta II,M

Matkailukäytössä oleva Savirannan vanha päärakennus edustaa Kiurujärven vanhaa ranta-asutusta. Saviranta sijaitsee Kiurujärven rantamaisemassa avoimien peltojen ja laitumien ympäröimänä. Rannassa on yleinen Savirannan uimaranta. Pihapiiriin on rakennettu uusi leirintärakennus. Kauempana metsän rajassa on riihi.

Savirannan pihapiiri on ollut alkuaan rakennuksilla kolmelta sivulta rajattu pihapiiri, jossa vastakkain olivat asuinrakennus ja navetta. Kolmannella sivulla oli luhtiaitta ja sen vieressä asuinrakennuksen päädyssä pikkuaitta. Kamaripääty on purettu. Navetasta on jäljellä enää hirsinen lato-osa. Navetan keskellä on ollut sola ja lännen puoleisessa päädyssä varsinainen navetta, joka on purettu. Luhtiaitta ja pikkuaitta on myös purettu.

Savirannan pihapiiri rannasta kuvattuna

20. Siltavahdin mökki II, R, M

Mökki sijaitsee maisemallisesti herkällä paikalla sekametsän ympäröimänä Kiurujärven Kärkkäänsaarella rautatien vieressä. Rakennus edustaa vuosisadan alkupuolen rakennustekniikkaa ja liittyy rautatien historiaan. Poikkiradan rakentaminen Iisalmesta Ylivieskaan käynnistettiin vuonna 1917 ja rata avattiin IRautatien suunnasta käytiin kuntakokouksessa kiistaa. Osa kannatti radan rakentamista Kiurujärven pohjoispuolitse ja osa järven eteläpuolitse, mikä kanta sittemmin voitti. Tähän vaikutti myös se, että järven eteläpuolella oli tiheämpi asutus. Rata linjattiin kulkemaan Honkarannasta Kärkkäänsaaren ja Lapin-

salmen yli Lapinniemeen. Kärkkäänsaaren ja mantereen välinen osuus pengerrerettiin ja Lapinsalmen yli rakennettiin 32-metrinen silta. **Sivun alaosassa on kuva mökistä.**

21. Syväsalmi II,R,M

Syväsalmen aitat sijaitsevat pihapiiriin vievän tien varressa, luhtiaitta asuinrakennuksen kanssa kulmittain. Ympäriällä avautuvat tilan pellot. Pihapiiri on Kiurujärven rannassa. Etelässä pihapiiri rajoittuu metsään. Aitat muodostavatmaisemallisesti merkittävä rakennusryhmän.

Rakennuksia on pidetty kunnossa ja uhkatekijöitä ei ole tiedossa. Syväsalmen tila on lohkottu Karsikosta vuonna 1935, jolloin Karsikon pihapiiristä siirrettiin useita rakennuksia. Kaksitupaisesta asuinrakennuksesta siirrettiin Syväsalmeen toinen tupa, joka käytettiin asuinrakennukseen. Asuinrakennusta laajennettiin vuonna 1974.

Syväsalmen pihatien varressa sijaitsee neljän aitta- ja liiterirakennuksen rivistö. Järven puoleinen liiterin runko ja päätykolmio on tehty todennäköisesti Karsikon vanhojen rakennusten hirsistä. Sen seinät on laudoitettu pystylaudoituksella. Rivistön toinen ja kolmas aitta on siirretty Karsikon rantaan vievän koivukujan varrelta. Toinen aitta on kak-

sikerroksinen, ja siinä on säilytetty myös ruumiita. Kolmannen aitan hirret on käännetty. Tämäkin aitta on kaksikerroksinen, ja siinä on hirrestä salvotut laarit. Rivistön neljäntenä on liiteri, joka on alkuaan ollut nuottakota Karsikon rannassa koivukujan päätteessä. Sen avoimet sivut on laudoitettu umpeen pystylaudoituksella.

Asuinrakennukseen nähden kulmittain sijaitseva luhtiaitta siirrettiin tilalle vuonna 1978 Nielsiästä. Rakennus on aikanaan ollut pidempi: rakennuksessa on ollut talli ja aittoja. Nyt luhtiaitan alakerrassa ja yläkerrassa on kaksi aittaa. Luhtirakennelma on ollut alkuaan avoin, ja sitä ovat kannatelleet kulmissa pilarit.

Navetan takaa purettiin 1970-luvulla Karsikolta siirretty suuri savusauna, joka toimi Syväsalmen tallina. Tilan toinen asuinrakennus rakennettiin vuonna 1984 entisen riihen paikalle. Sen lähistöllä oli useita pitkiä latoja. Riihi tuhoutui palamalla. Talon isäntä rakensi vuonna 1999 rantaan hirsisen savusaunan perinteiseen tyyliin.

Kuvassa Syväsalmen aitat

22. Tikkala II,R,M

Tikkalanniemi on Kiuruveden vanhimpia asuinpaikkoja. Aitat edustavat viime vuosisadan rakennustekniikkaa ja sijaitsevat näkyvällä paikalla Kiurujärven avoimella rannalla Tikkalan pihapiirin tuntumassa. Ympärillä avautuvat rantapellot ja -laitumet.

Tikkalanniemi, alkuaan Kiuruniemi, on Kiuruveden vanhimpia asuinpaikkoja. 1500-luvun puolivälissä Kiuruvedellä on ollut seitsemän verotettua taloa. Tikkalanniemessä oli Niilo Pietikäisen talo, jota verotettiin 1540-luvulta lähtien.

Suurempi aitoista on rakennettu vuonna 1873, joka vuosiluku on kaiverrettu aitan sisätiloihin. Aitta on toiminut vilja-aittana, ja siinä on jyhkeät, hirrestä veistetyt jyvälaiturit. Pikkuaitan rakentamisaikaa ei tunneta, mutta sen perustuksista on löydetty ploomuraheja, jotka on lahjoitettu Kiuruveden museolle. Rahat on saatettu piilottaa Suomen sodan aikana 1800-luvun alussa.

Pienempi aitta on heikkokuntoinen ja vaikeasti enää korjattavissa. Suurempi aitta kaipaisi myös pikaista korjausta.

Tikkalan aitat

23. Toivasenniemi II,R,M

Toivasenniemen asuinrakennus on viimeisiä suuria hirsirakennustekniikalla tehtyjä asuinrakennuksia. Se edustaa Kiurujärven vanhaa ranta-asutusta ja sijaitsee näkyvällä paikalla Kiurujärven maisemassa.

Pihapiiri sijaitsee Kiurujärven rannalla niemessä avoimella ja näkyvällä paikalla. Pihapiiriin kuuluvat karjarakennus, kivaaja ja puuliiteri. Näkymiä järvelle avautuu itään ja länteen.

Kuva päärakennuksesta ja pihapiiristä alla.

Toivasenniemen ensimmäinen asukas on ollut Lars Pöksyläinen, joka muutti paikalle vuonna 1835. Nykyinen asuinrakennus on kolmas samassa pihapiirissä. Se on rakennettu sotien jälkeen vuonna 1949 nykyiseen kokoonsa yhdessä vaiheessa. Rakennus on hirsirunkoinen, nurkkasalvokset ja väliseinäliittymät ovat tasanurkilla. Hirret on kantattu sahaamalla. Rakennuksessa on kaksi sisäänkäyntiä, joihin on rakennettu avokuistit. Vuonna 1972 tehtiin entiseen ruokakomeroon sauna. Muutoin rakennus on alkuperäisessä asussaan. Näköpiirissä ei ole uhkia rakennuskannan säilymiselle.

24. Ylä-Lassila II,R,M

Ylä-Lassila on Honkarannan vanhoja asuinpaikkoja ja edustaa Kiurujärven vanhaa ranta-asutusta. Pihapiirin paikka on maisemassa nähtävissä pihapuustonkin perusteella. Vanhassa pihapiirin tuntumassa on rehevää puustoa ja villiityneitä pihakasveja. Rakennus sijaitsee kyläaukealla perinteisen asutuksen tapaan ylempänä rannasta. Pihapiiristä avautuvat avarat näkymät Kiurujärvelle. Lähistöllä on vanha riihi.

Rakennukset ovat erittäin heikossa kunnossa eivätkä todennäköisesti tule säilymään. Ylä-Lassila on ollut Tikkasten vanha sukutila. Suuri tila jaettiin tyttärien kesken vuonna 1950 viiteen osaan ja samalla rakennuksia siirrettiin Immolaan, Yläpihaan ja Koivurantaan. Tilalla asui viimeksi Bertta Pulkka vuoteen 1955. Tilan rakennusten ikää ei tunneta.

Tilan rakennuksista on jäljellä enää osia asuinrakennuksesta, navetasta ja riimestä. Pihapiiri on ollut rakennuksilla rajattu, suljettu neliöpiha.

Asuinrakennuksesta on jäljellä tupa. Pirtissä on vielä jäljellä harvinainen hirsisalvokselle murattu uuni. Samanlaisia uuneja Kiuruvedellä on enää Lapinniemessä ja Heikkilänahossa Ryönänjoella.

Ylä-Lassilaa puhuteltiin "Herras-Lassilana" ja "Aatun Lassilana". Pihapiirissä oli erityisen hieno kasvitarha hiekoitettuine käytävineen sekä syreeni- ja humalamajoineen. Entistä pihapiiriä kehystävät vieläkin rehevä pihapuusto, vaahterat ja tuomet, sekä villiityneet pihlaja-angervo- ja pajuangervopensaikat

Asuinrakennuksesta on jäljellä tupa

13.6 KULTTUURIMAISEMARAKENNE JA KULTTUURIYMPÄRISTÖT

13.61 Inventoidut kulttuuriympäristöt

Aluearkkitehti Mirja Nuutinen on vuonna 1999 inventoinut seuraavat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet, joiden kuvaus on ohessa.

- Honkarantan kylä (kohde 5)
- Ryönänjoki, kohde 17)
-

Honkarannan kylä (kohde 5)

Honkarannan asutusrakenne kuvastaa perinteistä Kiurujärven ranta-asutusta.

Honkarannan kylä on ollut asuttu jo varhain: alueelta on löydetty kolme vanhemman kivi-kauden asuinpaikkaa aikaväliltä 7000-4500 eKr muinaisen Suur-Saimaan hiekkaisilta, länteen avautuvilta rannoilta. Asuinpaikat sijaitsivat Honkarannantien pohjoispuolella. Kiurujärven rannat ovat vanhimpia pysyviä asuinpaikkoja Kiuruvedellä. Kylää on kutsuttu aiemmin Kiururannaksi. Nimi Honkaranta on tullut rautatiepysäkin mukaan. Perinteinen asutus on sijoittunut ylemmäksi rannasta, monin paikoin pellon ja metsän rajavyöhykkeelle. Pellot ulottuvat paikoin lähes vesirajaan. Nimeä Ruisranta on myös käytetty:

Kylän vanhoja tiloja on Ylä-Lassila, jonka pihapiiriä rajasivat rakennukset neljältä sivulta. Pihaa ympäröi rehevä puutarha. Rakennuksista on jäljellä enää asuinrakennuksen tupa ja navetan lato-osa. Perinteistä rakentamista ilmentävät myös viereisen Lassilan asuinrakennus sekä puoti ja aitat.

Rantaan johtavat koivukujat osoittavat vesireitin toimineen tärkeänä kulkuväylänä. Kylä sijaitsi laivareitin varrella. Honkarantaan kulki vain kärrytie talosta taloon. Honkarannan opettaja Antti Remes oli puuhamiehenä maantien saamiseksi kylälle. Tien linja merkittiin jo 1930-luvulla, mutta vasta Topilanperälle tullut siirtolaisasutus antoi lopullisen syyksyksen varsinaisen maantien tekoon kirkonkylälle ja lisälmen suuntaan 1950-luvulla. Rautatien valmistuminen vuonna 1923, jolloin myös Honkarannan asema rakennettiin, toi entistä nopeammat yhteydet ulkomaailmaan. Kylän kulttuurin keskipisteenä toimi koulu, joka rakennettiin vuonna 1917. Kylän alueelta on inventoitu erikseen Ylä-Lassila, Lassila, Honkarannan entinen koulu ja Honkarannan asema. **Kylämaisema alla.**

Ryönänjoki (kohde 17)

Ryönänjoella on runsaasti kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia, jotka edustavat monipuolisesti maaseudun rakennuskantaa. Kylän poikkeuksellinen historia on nähtävissä maisemassa. Kyläalue on maisemallisesti yhtenäinen, eheä ja monipuolinen.

Ryönänjoen kylä levittäytyy Kiurujärven ja siihen laskevan Ryönänjoen varrelle. Kylän asutus on vanhaa, ja alueella on säilynytkin runsaasti kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa.

Ryönänjoella on tehty kivikaudenaikaisia löytöjä Isokivellä, Ryönässä ja Karsikolla. Ryönän pihapiiri lienee kivikautisen asuinpaikan kohdalla. Luvelahdesta löydettiin vuonna 1947 ainutlaatuinen ihmisen pään muotoinen kiviesine. Uusimpien tutkimusten tuloksena on Ryt kynniemestä ja Immolasta löydetty vanhemman metallikauden mahdolliset asuinpaikat.

Kiurujärven rannoilta löytyvät eräät Kiuruveden vanhimmista pysyvistä asuinpaikoista. 1500-luvulla Kiuruvedellä oli seitsemän verotettua taloa, joista neljä oli Kiurujärven ympäristössä. Ryönänniemellä asusti Niko Kaikkonen, joka joutui verotettavaksi vuodesta 1548 lähtien.

Ryönänjoen historian erityispiirteenä on varhainen teollisuus- ja yritystoiminta. Ryönänjoella toimi kolme mylly- ja sahalaitosta. Ryönänkosken tullimylly perustettiin vuonna 1856. Alkujaan koskessa oli kaksi myllyä, mutta ne yhdistettiin, ja perustettiin Ryönänjoen saha ja mylly. Sen omistajia olivat Ruotsalaiset, Linnit, Hyvöset, Ryönä ja Pohjoisniemen Pennaset. Sahaus aloitettiin vuonna 1901. Myllyn ja sahan yhteydessä toimi myös sähkölaitos. Viimeksi paikalla ollut 1940-luvulla rakennettu mylly ja sen lähellä olleet kaksi asuinrakennusta purettiin Savon Voima Oy:n toimesta vuonna 1993. Myllyperinteestä on jäljellä enää Pitkäkosken mylly. Kyläläiset kunnostivat myllyn rauniot virkistyspaikaksi vuonna 1999.

Kylällä oli hevostiertoinen meijeri Linnissä. Tiilitehdas pyöreine, aumakattoisine rakennuksineen sijaitsi radan pohjoispuolella Ryönänjoen pysäkin seutuvilla. Ryönänjoen kylän tuntumassa Hautakylän puolella olivat Pennalan meijeri, käräjätupa ja 1940-luvulla toiminut kulkutautisairaala Kiurumäessä sekä nahkurin korkea verstasrakennus Hautajoen

sillan korvassa. Näistä rakennuksista on jäljellä enää osa nahkurin verstasta.

Kylällä liikkui runsaasti irtonaista työväkeä. Elämä on ollut ajoittain levotonta, ja kylällä tarvittiin järjestystä ylläpitämään kyläpoliisi. Aseman lähellä vastapäätä entistä Osuuskauppaa oli kookas, 2-kerroksinen Punahoviniminen vuokratalo, jota myös Impilinnaksi kutsuttiin. Rakennus oli koottu usean rakennuksen hirsistä. Olli Lind osti vuonna 1927 Pennalan pihatuparakennuksen, joka siirrettiin Punahoviin. Rakennuksessa oli kauppa ja asuntoja, joissa asui mm. tiilitehtaan työväkeä. Rakennus on purettu.

Aseman lähellä on vielä jäljellä osa Kannakselta siirretystä huvilasta, jossa asui räätäli Virtanen vaimonsa kanssa.

Aseman seudulla oli useita kauppoja. Pehveri Saastamoisen kauppa paloi vuonna 1933, ja sen paikalle perusti pielavetinen Atte Heiskanen kaupan. Hän välitti myös teuraseläimiä. Osuuskauppaa hoiti Kangaskokko. Pekka Nousiainen piti ruokalaa, jota kutsuttiin Soppalaksi. Rinteellä toimi Lyytikäisen kauppa. Posti oli pysäkin yhteydessä.

Koulu aloitti kylällä toimintansa 1914 Lappalan talossa. Seuraavana vuonna käynnistettiin Ryönänjoen koulun rakentaminen Pekka Lindin laatimien suunnitelmien pohjalta. Kylän elinkeino- ja yritysraenteeseen vaikuttivat hyvät kulkuyhteydet. Vesireitit olivat ensimmäisiä kulkuväyliä. Laivaliikenne Kiurujärvellä alkoi jo viime vuosisadan loppupuolella, mutta vilkkaimmillaan se oli vuosisadan alkupuolella (jopa 1200 alusta kulki Saarikosken kanavasta purjehduskauden aikana), kun pitkään ajettu Kiurujoen kanavointihanke toteutui vuonna 1906. Laivareitin vakiopysähdyspaikkoja Ryönänjoella oli Ryönässä, Ryt kynniemessä, Karsikolla ja Lapinniessä. Kiuruveden ensimmäinen varsinainen maantie Runnilta kirkonkylään rakennettiin 1850-luvulla pitkällisten kiistojen jälkeen Kiurujärven eteläpuolelle. Näin Ryönänjoelta oli jo varhain tieyhteydet ulkomaailmaan.

Nykyinen Kukkomäentie oli aluksi kärrytie. 1960-luvulla tietä jatkettiin Ryönänjoelle asti ja rakennettiin autolla ajettavaan kuntoon. Tie kulki myllyn kohdalla olevan sillan kautta Ryönänjoen yli. Tie oikaistiin vuonna 1986.

Rautatie lialmesta Kiuruvedelle valmistui vuonna 1923. Kuntakokouksen enemmistön päätöksen mukaisesti se linjattiin kulkemaan Kiurujärven eteläpuolelta. Liikenne alkoi vilkkaana: vuonna 1930 Ryönänjoen asemalta lähti 8848 matkustajaa. Rautatieasema oli myös huomattava rahti- ja puutavaran lastauspaikka. Aseman kohdalle rantaan rakennettiin Möljän tekoniemi pistoraiteineen, ja alue toimi VR:n puutavaran lastauspaikkana. Rautatien myötä yhteydet ulkomaailmaan nopeutuivat, ja laivaliikenne loppui kokonaan 1930-luvun alussa.

Alla olevassa kuvassa näkyy Möljän tekoniemen ja entisen asemanseudun lähiympäristöä.

Aseman alue rakennettiin Linnin tilan maille. Alueella olivat asemarakennus ja kaksi asuinrakennusta. Asemarakennus on puretu. Se sijaitsi nykyisten asuinrakennusten länsipuolella. Asemapäälliköistä viimeinen oli Tuikkala, ja hän asui ensimmäisessä asuinrakennuksessa. Toisessa asuinrakennuksessa oli kaksi asuntoa, ja niissä asuivat asemamiehet. Asemarakennuksen yhteydessä oli makasiini. Alueella oli vielä "luutakoppi", missä säilytettiin työkaluja.

Ryönänjoen luonnonnähtävyyksistä huomattavin on Ryönän rannassa, missä kasvaa ikivanha petäjä. Sen ympärystä rinnankorkeudelta mitattuna on noin 3.3 m ja lehvästön halkaisija noin 15 m. Linnin pihapiirissä on rauhoitettu kolme petäjää

Kylän alueelta on inventoitu erikseen Ryönä, Myllymäki, Linni, Heikkisenaho, Ryönänjoen entinen koulu, Konginniemi, Karsikko, Syväsalmi, Piekkälänlahti, Lapinniemi

13.62 Muut kulttuurimaisema-alueet

Kiuruvedellä kyläasutus ja viljelymaat ulottuvat monin paikoin lähelle rantavyöhykettä ja luovat oman leimansa sen kasvistoon ja eläimistöön. Esimerkiksi maataloustuotannon tehostumisen ja peltojen metsittämisen seurauksena monet perinteisesti maatalousympäristöön kuuluneet lajistoltaan rikkaat kulttuuribiotoopit ovat vähentyneet.

Alueen rantamaiseman tila on suuresti riippuvainen maatalouden muutoksista. Viljelyn tehostuminen on vienyt maisemakuvasta latoja, laidunniittyjä ja pellonpientareita. Rannat ovat paikoin pusikoituneet ja ennen avoimet näkymät umpeutuneet, kun laidunnus on vähentynyt ja vesien rehevöityminen vielä lisännyt kasvillisuutta. Pihapiireissä uusi rakennuskanta ei aina ole sopusoinnussa perinteisen kanssa eikä lomarakentaminen välttämättä sopeudu ympäristöönsä. Järvimaiseman häiriötekijänä voidaan pitää myös junarataa, vaikka toisaalta se kuuluu jo maisemakuvaan ja siihen liittyy myös vanhaa rakennuskulttuuria. Varsinkin pohjoispäässä järvi on osa taajama-maisemaa ja myös valtieltä 27 aukeaa näkymiä järvelle. Järven kunnostuksen yhtenä tarkoituksena on mm. kasvillisuutta raivaamalla tuoda esille perinteinen kiuruvetinen järvimaisema.

Pohjois-Savon ympäristökeskuksen tekemässä perinnebiotooppien kartoituksessa on suunnittelualueelta mukana **Lassilan laitumet (kuva)**.

Kiuruvedellä on inventoitu 1980-1990-luvulla kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaat alueet. Lisäksi maisema- ja luontoselvitystyön yhteydessä on todettu ja rajattu merkittävimmät kulttuurimaisema-alueet.

Merkittävimmät kulttuurimaisema-alueet ovat

- **Lapinsaaren kulttuurimaisema-alue:** Lapinsaaren tila on edelleen viljelty ja rantaniittykaistaleet laidunnettuja. Pihapiiriin kuuluu vanha päärakennus ja useita isoja puita.
- **Saviranta-Hingunniemen kulttuurimaisema-alue:** Näkyvällä paikalla mäenlaella sijaitseva Hingunniemi on nykyisin maatalousopetuksen käytössä ja sitä ympäröivillä rantapelloilla laiduntavat hevoset. Rannasta johtaa koivukuja päärakennukselle. Myös pohjoispuolella Savirannassa on avoimina rantaan ulottuvia hevoslaitumia.
- **Ryönän kulttuurimaisema-alue:** Ryönän ja Pohjoisniemen tilojen pihapiirit sijaitsevat rantakumpareilla peltojen keskellä. Varsinkin Ryönän päärakennus on vanha ja komea ja sen vierellä kasvaa iso kuusi. Ryönän alapuolella kasvaa rannassa valtavan järeä mänty ja tilojen välissä tien varrella ryhmä niin ikään vanhoja mäntyjä. Mäntyrhymää ympäröi kaistale niittyä.
- **Ryönänjoen kulttuurimaisema-alue:** Ryönänjoen varrella on kaunista pelto-maisemaa ja joen suulla entisen myllyn paikalla kyläläisten rakentama oleskelutansanne. Ylempänä rinteessä on metsälaidunta ja laidunniittyä.
- **Hankaniemen kulttuurimaisema-alue: Lehtokaarten ja Hankaniemen pihapiirit vanhoine rakennuksineen ja niitä ympäröivät pellot muodostavat kauniin kulttuuriympäristön,** vaikka järvelle päin se ei rantapuuston vuoksi juuri näy. Lehtokaarten pihapiiriin johtaa rannasta puukujanne ja selvityskesänä olivat siat navetan takana laitumella. Hankaniemessä jää pellon ja järven väliin puustoinen kaistale, jossa kasvaa isoja tuomia ja järeitä vanhoja mäntyjä.
- **Niittylahden kulttuurimaisema-alue:** Niittylahden tilan alapuolella loiva rinnepelto ulottuu avoimena rantaan. Pellon ja järven välissä on kaistale laidunnettua kosteaa rantaniittyä. Eteläreunalla niitty muuttuu pensaikkoiseksi ja saravaltaiseksi.

- **Karsikon kulttuurimaisema-alue:** Karsikon tilan pihapiiri sijaitsee peltojen keskellä jyrkähkön rinteen laella ja näkyy kauas järvelle. Peltojen ja rannan välissä on hieman pensaikkoa ja pihapiiriin johtaa koivukuja.
- **Lapinniemi kulttuurimaisema-alue:** Lapinniemi on voimakkaasti ulkoneva, kahdesta peräkkäisestä moreenikumpareesta muodostuva niemi, joka on muinaismuistolöytöjen perusteella ollut jo pitkään asuttu. Näkyvällä paikalla keskellä niemeä sijaitsee Lapinniemen tila komeine vanhoine rakennuksineen ja kaunista kulttuurimaisemaa täydentää hieman syrjemmällä sijaitseva Immolan pihapiiri. Peltojen ja rannan välissä on pensaikkoa tai kapealti metsää ja Lapinniemen pihapiiriin johtavat molemmilta puolilta niemeä koivukujanteet. Niemen eteläreunan halki kulkee rautatie. **Kuva Lapinniemestä sivun alaosassa.**
- **Honkarannan kulttuurimaisema-alue:** Honkarannassa rantavyöhyke on lähes kokonaan viljeltyä, vaikka rannan pensaikko enimmäkseen sulkeekin näkymät vesille päin. Eteläosassa maasto kohoaa rannan jälkeen, niin että rinnepellot ja niiden laidassa metsänreunassa sijaitsevat maatilojen pihapiirit näkyvät kauniisti. Vanhoja rakennuksia on ainakin Lassilan pihapiirissä, jonne johtaa rannasta koivukuja.
- **Toivaisenniemi:** **Voimakkaasti ulkoneva Toivaisenniemi muodostaa pihapiireineen ja viljeltyine rantapeltoineen kauniin kulttuurimaisema-alueen.** Länsipuolella pellot ulottuvat melko avoimina rantaan ja itäpuolella niitä reunustaa harva lehtipuustokaistale. Toivaisenniemen tilan päärakennus on vanha harmaahirsinen.
- **Tikkalanniemi:** **Kiurujoen suulla sijaitseva voimakkaasti ulkoneva niemi, jota luonnehtivat rantaan asti ulottuvat pellot ja pihapiirit.** Tikkalan tilalla on rannassa on hevosten laiduntamaa niittyä ja kivistä laidunniittyä löytyy myös keskemältä niemeä.

13.7 ELINKEINOELÄMÄ JA PALVELUT

Alueellisesti Kiuruvesi kuuluu Pohjois-Savoon ja seutukuntajaossa Ylä-Savon seutukuntaan.

Maatilojen toimivia talouskeskuksia sijoittuu suunnittelualueen rantavyöhykkeelle n. 25 kpl. Kiuruvedellä maatilojen keskikoko viljeltyjen peltojen osalta oli v. 1997 21,9 ha eli suurempi kuin Pohjois-Savossa keskimäärin. Suunnittelualueelle sijoittuu useita keskikokoja suurempia maatiloja. Maidontuottajien määrä on Kiuruvedelläkin laskussa, mutta on edelleenkin 370 kpl (1998). Keskimääräinen maidontuotanto / lähettäjä on ollut n. 90000 litraa kiintiövuonna 98/99, mikä on yli Pohjois-Savon keskiarvon. Joillakin mautiloilla on pienimuotoista lomamökkien vuokrausta. Matkailuyrityksiä ei suunnittelualueelle sijoitu.

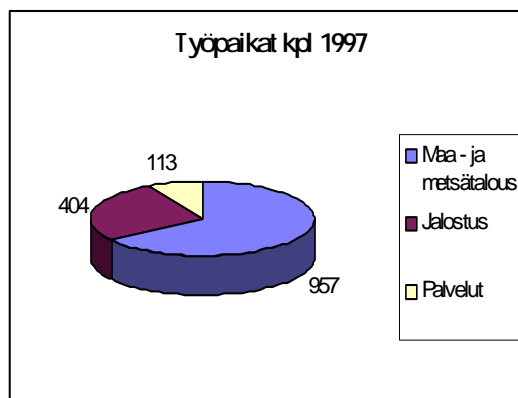
Kaava-alueelle sijoittuu Honkarannan kyläkeskus, jossa on Honkarannan kyläyhdistykselle vuokrattu lakannut peruskoulun alaste. Honkarannan kyläyhdistys kunnostaa koulurakennuksesta kokoontumis- ja juhlatilaa kyläläisten käyttöön ja vuokrattavaksi. Honkarannassa rannalla olevasta kaupungin omistamasta hirsimökistä voi varata ruokailun ja savusaunan

Savirannassa sijaitsee maatilamatkailuyritys Kiurujärven pohjoisosaan taajamaan läheisyydessä. Alueella toimii kahvila ja pitopalvelu ja kesäisin leirintäalue.

Hingunniemellä sijaitsee Kiuruveden ammatillisen oppilaitoksen maatalousopetuksen osasto, joka on keskittynyt hevosiin. Paikalla toimii myös tutkimukseen ja koulutukseen keskittyvä hevostietokeskus.

Pääosin suunnittelualueen palvelut haetaan Kiuruveden taajamasta, joka rajoittuu suunnittelualueeseen. Suunnittelualueella elinkeinorakenne on maatalousvaltaista.

Kiuruveden kaupungin työpaikkarakenne on oheisen kaavion mukainen.

13.8 VIRKISTYSALUEET

Ulkoilu

Suunnittelualueen halki kulkee moottorikelkkareitti. Alueella on suunnitteilla venereitti ja ratsastus / monikäyttöreitti. Myös lisää venevalkama-alueita ja rantautumispaikkoja on tarkoitus toteuttaa venereitin toteutumisen myötä.

13.9 LIIKENNE

13.91 Liikenteen historiaa

Kiuruvetisten ensimmäisenä kulkureittinä olivat vesistöt. Merkittävin reitti meni Kiurujärveä pitkin Kiurujokeen ja siitä Haapajärveen. Kiurujoen hyödyntämistä laivaliikenteelle suunniteltiin pitkään. Huomattava paikallisliikenteellinen täydennys Ylä-Savossa oli Saarikosken kanavan rakentaminen vuosina 1903-1905 Kiurujokeen Kiuruveden reitin avaamiseksi. Saarikosken kanava oli viimeinen maassamme rakennettu puusulku. Kanavan lyhykäinen historia sisältää muistojä ja vesiliikenteen vilkkaimmasta kaudesta että sen romahdusmaisesta laskusta rautajä ja maantieyhteyksien parannuttua 1920-1930 luvulla. Keskeiset laivarannat Kiurujärvellä olivat:

- Kirkonkylänranta
- Meijeri
- Hingunniemi
- Jussila
- Hankaniemi
- Ryönä
- Rytynniemi
- Karsikko

- Honkaniemi
- Lapinniemi
- Nurminiemi
- Toivasenniemi
- Tikkalanniemi

Vesiteiden merkitys ei rajoittunut vain kesäaikaan. Jäätäneet järvenselät tarjosivat taiseen ja suoran ajotien reelle. Tällainen talvitie kulki myös Kiurujärven poikki. 1800-luvulla pohdittiin tieyhteyttä Iisalmen ja Kiuruveden välillä. Ensimmäinen yhteys toteutettiin 1850-luvulla Kiurujärven eteläpuolitse. Radan valmistuttua Iisalmeen vuonna 1902 ja 1904 Kajaaniin tuli ajankohtaiseksi poikki-radon suunnittelu Savon ja Pohjanmaan välille. Kiuruveden kuntakokous päätti vuonna 1899 anoa Iisalmeesta Ylivieskaan kulkevaa rataa. Pyhäjärvi ja Haapajärvi saatiin hankkeeseen mukaan. Vuoden 1909 valtiopäivillä päätettiin radan rakentamisesta, mutta vasta joulukuussa 1917 senaatti oikeutti ylläpitäjien aloittamaan viipymättä ratatyöt Iisalmen ja Haapajärven välillä. Rautatien suunnasta käytiin kuntakokouksessa kiistaa. Osa kannatti radan rakentamista Kiurujärven pohjoispuolitse ja osa järven eteläpuolitse, mikä kanta sittemmin voitti. Tähän vaikutti myös se, että järven eteläpuolella oli tiheämpi asutus. Rata linjattiin kulkemaan Honkarannasta Kärkkäänsaareen ja Lapinsalmen yli Lapinniemeen. Kärkkäänsaaren ja mantereen välinen osuus pengerrettiin ja Lapinsalmen yli rakennettiin 32-metrinen silta. Iisalmen ja Kiuruveden välinen rataosuus avattiin liikenteelle 1.12.1923. Asemat suunnittelualueella olivat Ryönänjoki ja Honkaranta.

13.92 Veneväylät, -satamat ja -valkamat

Kiurujärven vesireitistön rungon tulee muodostamaan Iisalmen ja Kiurujärven välinen entinen laivaväylä, jota ollaan kulttuurihistoriallisesti merkittävän Saarikosken sulkanavan restauroinnin myötä avaamassa veneilijöille. Väylä kulkee Iisalmen reitin ja Kiuruveden reitin järviältaissa.

Suunnittelualueella on jo olemassa lukuisia pieniä venevalkama alueita esimerkiksi Topilanperällä ja Pönttöniemessä.

Kaupungin ja Pohjois-Savon ympäristökeskuksen yhteistyönä on pyritty löytämään kattava venevalkamaverkosto Kiurujärvelle. Nämä rantautumispaikat ja venevalkamat on suurelta osin esitelty myös Ylä-Savon seutu-kaavaluonnoksessa Kaava-alueen läheisyy-

teen sijoittuu Kirkkorannan vierasvenesatama. Muut tavoitteelliset kohteet ovat:

- Honkarannan retkisatama kaupungin majan yhteyteen, osin toteutettu, yhteys väylään suunnitteilla.
- Savirannan retkisatama, lähes valmis, yhteys väylään suunnitteilla.
- Topilanperän venevalkama, ei liitetä reitistöön.
- Lapinsalmen retkisatama (rantautuminen molemmille puolille), ei ole vielä rakennettu, yhteys väylään suunnitteilla.
- Ruutanapuron venevalkama, ei liitetä reitistöön.
- Ryönänjoen retkisatama, osin toteutettu, yhteys väylään suunnitteilla.
- Hingunniemi, venevalkama, yhteys väylään suunnitteilla
- Savonlahti, venevalkama, ei ole vielä rakennettu, ei liitetä reitistöön
- Etelälahti, venevalkama, ei ole vielä rakennettu, ei liitetä reitistöön.
- **Möljän retkisatama (kuva alla)**, kunnostus kesken, yhteys väylään suunnitteilla.

13.93 Tiestö

Suunnittelualueen pääväylänä toimivat valtatie 27 Kalajoki-Iisalmi ja 561 Pielavesi-Kiuruvesi. Aluetta sivuavat myös yhdystiet 5611 Ruutana-Haapajärvi, 16082 Ryönänjoki ja 5631 Honkarannan liikennepaikka. Suunnittelualueen läpi kulkee rautatie.

13.10 Yhdyskuntatekninen huolto ja muut erityisalueet

Sähköjakelusta huolehtii Savon Voima Oy. Suunnittelualueella on varsin kattava vesihuoltoverkosto, tiedossa ei ole merkittäviä pohjavesialueita.

14. SUOJELUKOHEET JA INVENTOINNIT

14.1 Muinaismuistokohteet

Mikroliitti Oy on tehnyt kaavan pohjaksi täydentävän muinaismuistokartoituksen 1999. Kivikautisten asuinpaikkojen kohdalla on käytetty perusselvityskartoissa käytetty sm-merkintää. **Selvitysalueen uudet kohteet (suojelukohteita):**

- **KIURUVESI 34 RUUTANANPURO 1** nuor. kivikausi, asuinpaikka
- **KIURUVESI 35 RUUTANANPURO 2** nuor. kivikausi, asuinpaikka
- **KIURUVESI 36 HONKARANTA 1** vanh. kivikausi, asuinpaikka
- **KIURUVESI 37 HONKARANTA 2** vanh. kivikausi, asuinpaikka
- **KIURUVESI 43 HONKARANTA 3** vanh. kivikausi, mahd. asuinpaikka
- **KIURUVESI 44 TOIVAISENNIEMI** vanh. metallikausi, mahd. asuinpaikka

- **KIURUVESI 45 KARSIKKONIEMI-RYTKYNNIEMI** vanh. metallikausi, mahd. asuinpaikka
- **KIURUVESI 46 LAPINNIEMI-IMMOLA** vanh. metallikausi, mahd. asuinpaikka

Löytöpaikat, jotka eivät ole suojelukohteita:

- **KIURUVESI 65 ISOKIVI**
- **KIURUVESI 66 LEHTOKAARRE**
- **KIURUVESI 72 LUODELAHTI**
- **KIURUVESI 117 NURMIRANTA**
- **KIURUVESI 124 YLÄPIHA**
- **KIURUVESI 125 HANKANIEMI**
- **KIURUVESI 127 HINGUNNIEMI**
- **KIURUVESI 218 RYÖNÄ**
- **KIURUVESI 234 KARSIKKO**

Ohessa on käyty läpi suojelukohteiden kuvaukset tarkempaa tietoa kohteesta saa muinaismuistokartoituksen raportista.

34. RUUTANANPURO1

Asuinpaikka on ehjä ja suurimmaksi osaksi koskematon. Ruutananpuron tilustien sillan kohdalla on muinainen salmi, jonka itärannalla asuinpaikka on. Muinainen niemi on nyt tasalakinen kaapea mäenharjanne. Kasvillisuus on kuusivaltainen sekametsä. Maaperä on hiekkamoreeni asuinpaikan kohdalla. Niemen pohjoisranta on maaperältään savisempi. Asuinpaikkahavainnot tulivat tuulen kaadosta ja koekuopasta tien eteläpuolelta n. 100 m sillasta itään. Asuinpaikka ulottunee lännessä muinaisen niemen kärkeen, muutaman kymmenen metrin päähän purosta. Idässä maasto laskee koordinaatipisteestä parin kymmenen metrin päässä, enkä sieltä saanut koekuopista enää havaintoja. Löytökohtalla oli maaperässä havaittavissa likamaata ja pieniä luunmuruja.

35. RUUTANANPURO2

Asuinpaikka on ehjä ja koskematon. Kasvillisuus on alueella kuusivaltainen sekametsä ja maaperä hiekkamoreeni. Mäen laen luoteispäässä, asuinpaikan kohdalla maaperä on vähäkivinen, hiekkaisempi. Paikka on muinainen saari. Asuinpaikka ulottunee lähes koko mäen laen alueelle, joskin kulttuurikerroshavainto tehtiin laen lounaispäästä. Kaakkoispää on kivisempää ja savisempää maastoa. Löydöt koekuopista. Koekuopissa vahva kulttuurimaakerros.

36. HONKARANTA1

Alue on kaava-alueen ulkopuolella. Asuinpaikka liittyyneen Muinais-Saimaan korkeimpaan rantaan joka alueella ajoittuu n. 7000-4500 eKr. aikavälille (Saimaan Pielaveden lasku-uoman ajalle).

37. HONKARANTA2

Asuinpaikkaa lienee koskemattomana jäljellä metsän puolella. Lähellä kohde 36. Alue on kaava-alueen ulkopuolella.

43. HONKARANTA3

Paikalla lienee asuinpaikka. Alue on kaava-alueen ulkopuolella.

44. TOIVASENNIEMI

Paikalla saattaa olla vanhemman metallikauden asuinpaikka (rantakronologian mukaan n. 1000-500 eKr.) kartsien "epämääräisyys" sopisi tämän aikakauden asuinpaikan kvartsimateriaaliin. On syytä varautua siihen, että paikalla on kiinteä muinaisjäänös.

45. KARSIKKONIEMI-RYTKYNNIEMI

Paikalla on savisessa moreenimaassa hiekkainen rantakerrostuma vanhan ladonpaikan lounaispuolella. Löytö viittaa paikalla olevan (rantakronologian mukaan) vanhemman metallikauden asuinpaikka (n. 1500-1000 eKr.), joskin todisteet ovat vähäisiä. On syytä varautua siihen, että tarkempi tutkimus paljastaa paikalta kiinteän muinaisjäänöksen.

46. LAPINNIEMI-IMMOLA

Kvartsien epämääräisyys sopii rantakronologiseen ajoitukseen, pronssikauden alkupuolelle. On syytä varautua siihen, että paikalla on kiinteä muinaisjäänös.

15 LUONNONYMPÄRISTÖ

15.1 YLEISTÄ

Selvitysalue sijaitsee Pohjois-Savossa Kiuruveden kaupungin itäosassa. Selvityksen piirissä on rantavyöhyke saarissa ja mantee-reella lukuun ottamatta kaavan ulkopuolelle jäävää Kiuruveden taajaman aluetta.

Kiuruvesi, joka tunnetaan myös Kiurujärvenä, on luode-kaakkosuunnassa pitkänomainen, 12,6 km² :n laajuinen järvi, jolla on pituutta noin 15 km ja leveyttä enimmillään 1,6 km. Rantaviivan pituudeksi selvitysalueella laskettiin 63 km, josta pääosa on mannerrantaa. Muunnettua rantaviivaa on 48 km.

Tiedot alueen luonnonympäristöstä perustuvat vuonna 1999 laadittuun luonto- ja maisemaselvitykseen. Selvityksen laati Maa ja Vesi Oy:n Kuopion aluetoimistosta fil.yo. Soile Turkulainen. Selvitystä varten käytiin läpi olemassa olevat kirjallisuustiedot sekä muun muassa Pohjois-Savon ympäristökeskuksen arkistomateriaali. Maastotyöt ajoittuivat vuodelle 1999. Alueella liikuttiin veneellä rantoja kiertäen ja tarvittaessa rantautuen.

Maastotarkasteluissa kiinnitettiin huomio rantavyöhykkeen kasvillisuuteen ja eläimistöön sekä maa- ja kallioperän ja maiseman ominaisuuksiin. Tarkoituksena oli löytää ja kartoittaa varsinkin sellaiset alueet ja kohteet, joilla on merkittäviä luonnon- tai maisema-arvoja. Selvitystyöstä valmistui erillinen kirjallinen raportti karttaliitteineen, joilla esitettiin merkittävien luonto- ja maisemakohteiden rajaukset ja rantaluokitus. Työssä olivat apuna 1999 otetut viistoilmakuvat sekä maastotöiden aikana otetut diakuvat.

Luontoselvityksen tarkoituksena on antaa perustietoa alueen luonnonympäristöstä sekä esittää suosituksia luonto- ja maisemakohteiden suojeluun ja maisemakohteiden käytön suunnittelussa. Tavoitteena on, että rantojen eri käyttömuodot ohjataan niille sopiville alueille, niin että ympäristölle koitua haitta jää mahdollisimman vähäiseksi.

Selvitysalueella ei sijaitse valtakunnallisten suojeluohjelmien kohteita. Pohjois-Savon seutukaavassa on osoitettu keskeisiä peltoalueita MT-merkinnöillä (Pohjois-Savon seutukaavaliitto 1989) ja valmisteilla olevan Ylä-Savon seutukaavan luonnoksessa järven eteläosan lintulahdet on merkitty suojelualueeksi Pääosassa tässä selvityksessä esille tulleista luonto- ja maisemakohteista on lähinnä paikallisesti merkittäviä ja useimmat niistä luonnonsuojelulaisissa ja metsälaisissa mainittuja arvokkaita luontotyyppisiä ja tärkeitä elinympäristöjä.

Selvityksessä rannat luokiteltiin luontotekijöiden ja maiseman ominaisuuksien, eli ns. maisemaekologisen kapasiteetin perusteella neljään luokkaan.

I luokka: Ranta-alueet, joilla ei ole todettu erityisiä luonto- tai maisema-arvoja ja jotka siksi soveltuvat normaaliin rantarakentamiseen.

II luokka: Ranta-alueet, joilla on kohtalaisia luonto- tai maisema-arvoja. Rantarakentamisessa alueet tulee huomioida toissijaisina.

III luokka: Ranta-alueet, joilla on merkittäviä luonto- tai maisema-arvoja. Rantarakentamista voidaan osoittaa alueelle poikkeustapauksissa.

IV luokka: Ranta-alueet, joilla on merkittäviä luonto- tai maisema-arvoja.

15.2 LUONNONYMPÄRISTÖN YLEISKUVAUS

Kiuruveden vedenkorkeutta säännöstellään niin, että tulva-aikaa lukuun ottamatta se on 88.40 m mpy ja keskivedeksi on määrätty 88.54 m mpy (N43 tasolla). Järven rantavyöhykkeet ovat enimmäkseen loivapiirteisiä keskikorkeuden jäädessä lähes kaikkialla alle 100 m mpy. Alavat ranta-alueet ovat monin paikoin tulvanalaisia. Kauempana rannasta maasto kohoaa vaihtelevan mäkisenä.

Kiuruvesi sijaitsee vanha arkeisen peruskallioalueen ja nuoremman liuskealueen raja-alueella. Kiurujärven ympäristössä vallitsevia kivilajeja ovat happamat ja vähäravinteiset kiille- ja pohjagneissit sekä niihin tunkeutuneet graniittiset syväkivet.

Seudun kallioperälle on tyypillistä ruheisuus ja rikkonaisuus, joka tulee hyvin näkyviin varsinkin Kiurujärven länsipuolelle jäävän Rytlyn kylän tienoilla. Sen sijaan Kiurujärven ympäristössä maakerrokset peittävät kallioperää eikä näkyviä avokallioita juuri esiinny.

Maalajeista tavallisimpia ovat Kiuruveden ranta-alueilla savi ja savipitoinen hienoainesmoreeni. Laajat viljavat savikko- ja hiesualueet syntyivät jääkauden jälkeen vesistöjen pohjaan kerrostamalla ja on sittemmin suurelta osin raivattu pelloiksi. Lapinlahden ja Luvelahden sekä muutamien muiden lahtien pohjukoiissa tavataan turve- ja liejakerrostumia. Harjumuodostumia ei alueella esiinny, mutta Honkarannassa maaperä on osin moreenia lajittuneempaa hietaa. Ainakin Honkarannan kohdalla on kohti järveä viettävässä rinteessä nähtävissä muinaisrantaumuodostumia merkinä aikaisemmista vesistövaiheista.

Kiuruvesi kuuluu Vuoksen vesistöön, Kallaveden yläpuoliseen lialmen reittiin ja Poroveden alueeseen (Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri 1986). Jääkauden jälkeen noin 8000-5400 vuotta sitten Vuoksen vesistön vedet virtasivat Kiuruveden kautta pohjoiseen, kunnes Vuoksen puhkeaminen muutti virtaus suunnan ja Kiuruvedestä tuli vesistöalueen latvajärvi. Järven pohjoispäähän laskee Suomenselältä alkunsa saava Koskenjoki ja lännestä siihen virtaavat Hautajärven suunnan vedet Ryönänjoen kautta. Muista järven laskevista uomista huomattavin on Etelälahteen päätyvä Kourupuro. Kiuruvesi laskee noin 10 km pitkän Kiurujoen kautta itään Haapajärven ja edelleen Poroveteen.

lialmen reitin vesistöt ovat käyttökelpoisuudeltaan yleensä tyydyttäviä, sillä laatua heikentävät ravinteisuus, humuspitoisuus ja mataluus. Veden ravinteikkaus on savimailla osittain luontaista, mutta kuormitus on sitä vielä lisännyt. Kiuruvesi on luokiteltu vuosien 1994-97 vedenlaatutietojen pohjalta laadultaan välttäväksi (Pohjois-Savon ympäristökeskus 1999). Vedenlaatu kohenee järven pohjoisosasta luusuaa kohti mentäessä, mutta koko järvi on erittäin rehevä ja ruskeavetinen. Syvimmillään järvestä on vettä 8 m.

Kiuruveettä kuormittavat maa- ja metsätalouden ja asutuksen aiheuttamaa hajakuormitus sekä pistekuormittajana keskustaajaman jätevedenpuhdistamo. Yläpuolisilta soilta ja turvetuotantoalueilta tulee järveen humuspitoisia valumavesiä. Lähes vuosittain Kiuruvedessä on esiintynyt leväkukintoja ja aikaisemmin myös pohjaveden hapettomuutta, jota on vuodesta 1993 torjuttu syvänteeseen asennetulla hapettimella en sijaan.

Selvitysalue sijaitsee eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä ja kuuluu Järvi-Suomen kasvimaantieteelliseen alueeseen ja Pohjois-Savon eliömaakuntaan. Sitä voidaan vielä pitää Suonenjoelta lialmeen ulottuvan Pohjois-Savon lehtokeskuksen reuna-alueena, sillä savipitoisesta maaperästä johtuen kasvillisuus on rehevää. Hyvin harvinaisia tai valtakunnallisesti uhanalaisia kasveja ei alueella tiittävästi esiinny. Järven pohjoispäässä on tavattu alueellisesti uhanalaiseksi luokiteltua rehevien vesien vesikasvia sarjarimpeä

Kiuruvesi edustaa tyypiltään rehevähköä kaislajärveä ja varsinkin eteläosaltaan vieläkin rehevää osmankäämi-sarpiojärveä. Tyypillisiä ovat matalat lahdet, joissa vesi- ja rantakasvillisuus on runsasta ja kasvillisuuden vyöhykkeisyys selvästi havaittavissa. Niemien, salmien ja suoraviivaisten selkävesirantojen moreenipohjalla kasvillisuus on vähäisempää, mutta näilläkin tavataan yleisesti kelluskeiholehteä, ulpukkaa ja siimapalpakkoa sekä vesirajan tuntumassa saroja.

Ilmaversoisista vesikasveista järviruoko, -korte ja -kaisla sekä suursarat ovat tavallisia ympäri järven. Tavallisesti ne muodostavat harvahoja laikuttaisia kasvustoja, mutta varsinkin järven eteläosassa kasvustot ovat korkeita ja tiheitä. Muista ilmaversoisista tavataan yleisesti ratamosarpiota ja rannoilla mm mesiangervoa, terttualpia ja rantakukkaa. Järvikaislan kasvustot ovat olleet aiemmin huomattavasti nykyistä laajempia, mutta piisami on hävittänyt niitä ja mahdollisesti jopa suurempana syynä ovat olleet veden laadussa tapahtuneet muutokset. Tavallisimpia kelluslehtisiä ovat ulpukka, lumme, uistinviita, siima- ja rantapalpakko ja kelluskeiholehti. Rehevimpien lahtien matalassa vedessä tavataan ravinteikkaan veden ilmentäjiä kuten kiehkuraarvia, kilpukkaa, vesikuusta ja pikkulimaskaa. Pohjois-Savossa kohtalaisen harvinainen sarjarimpi kukki Suolahdessa, mutta sitä on tavattu myös järven pohjoispäässä ja Hyvölänlah-

dessa.

Järvi-Suomen alueella yleisin metsätyyppi on tuoreen kankaan mustikkatyyppi ja tavallisia ovat myös kuivahkot puolukkakankaat, kun sen sijaan lehtoja- ja lehtomaisia kankaita on varsin vähän. Kiurujärven ympäristössä metsät ovat savipitoisesta maaperästä johtuen reheviä, vaikka viljavimmat maat onkin pääosin raivattu pelloiksi.

Tavallisesti rantametsät ovat tuoreen ja lehtomaisen kankaan sekametsiä tai kuusikoita, vaikka paikoin tavataan männikköisiäkin kumpareita. Tuoreilla mustikkatyyppin kankaila (MT) kasvaa rehevän mustikan ohella heiniä ja ruohoja kuten metsäkastikkaa ja metsämarretta. Käenkaali-mustikkatyyppin lehtomaisia kankaiden (OMT) monilajiselle kenttäkerrokselle tunnusomaisia lajeja ovat mm. käenkaali, metsäkurjenpolvi ja nuokkuhelmikkä. Varsin yleisesti esiintyy tuoreen lehdon (OmaT) lajistoa kuten koiranheisiä, sudenmarjaa, lillukkaa, kieloa ja mesiangervo, ja muutamien puronvarsien kosteita saniaislehtoja (FT) vallitsevat suuret saniaiset kuten hiirenporras.

Selvitysalue on varsin viljavaa seutua ja ollut todennäköisesti jo vanhastaan kulttuurivaikutuksen alaisena. Rantavyöhyke on edelleen pääosin viljeltyä ja pellonvierillä ja piholla esiintyy yleisesti kulttuuriperäistä kasvillisuutta. Perinteiseen maanviljelyyn kuluneet lajistoltaan rikkaat perinneympäristöt, kedot, ahot, hakamaat ja metsälaitumet, ovat kuitenkin vähentyneet ja monet niiden lajeista ovat muuttuneet harvinaisiksi tai uhanalaisiksi.

Pohjois-Savon ympäristökeskuksen perinmiesemien kartoituksessa on mainittu Honkarannalta Lassilan laitumet paikallisesti arvokkaana kohteena. Muutkin niityt, hakamaat ja metsälaitumet ovat vähintään paikallistasolla merkittäviä rantaluonnon- ja maiseman rikastuttajia.

Rantaluhtia lukuun ottamatta on soita Kiuruveden ranta-alueilla kunnan pohjoisempiin osiin verrattuna niukasti. Paikoin on metsä soistunut kangas- tai metsäkortekorveksi ja alavimmilla rannoilla tavataan tulvanalaista lehtipuupensaikkaa.

Kiuruvesi-järven vesi- ja rantalinnusto on matalille ja reheville järville tyypillistä, kun sen sijaan karujen selkävesien lajisto puuttuu. Vesi- ja loki- ja lokkilinnusto on järvellä varsin runsas ja etenkin järven eteläpäässä junara-

dan eteläpuolella. Huomionarvoista on, että melko vaateliiden ja yleensä vähälukuisten lajien kuten lapasorsan ja heinätavon parimäärät ovat järvellä korkeita.

Linnuston kannalta merkittävimpiä alueita ovat Kiuruveden eteläosan lahdet Etelälahti, Savonlahti, Luvelahti (Luodelahti) ja Lapinlahti sekä niiden väliin jäävä Ruutananselkä, joiden arvon Ruokolainen on arvioinut maakunnallisesti merkittäväksi. Alueella pesii suuri pikkulokki- ja naurulokkiyhdyksunta, runsaasti sorsalintuja ja kahlaajia sekä kurki ja mahdollisesti laulujoutsen. Lintulaskentojen mukaan alue on rinnastettavissa valtakunnalliseen lintuvesien suojeleohjelmaan kuuluviin ja sittemmin Natura 2000-ohjelmaan ehdotettuihin Kiuruveden ja lisälmen lintujärviin ja -lahtiin.

Kettulanlahti-Kaskisaari -alueen järven pohjoispäässä Ruokolainen mainitsee merkittävänä muutonaikaisena levähdyspaikkana. Muualla järvellä suojaisissa lahdissa ja ruoikoissa pesivät ja ruokailevat mm. pesivät mm. telkkä, tavi, silkkiuikku, jouhisorsa ja kalatiira sekä ruokokertunen ja pajusirkku. Vesialueita reunustavien rantametsien, pensaikkojen ja peltojen erilaisissa elinympäristöissä esiintyi niille tyypillistä linnustoa, ja tavallisia lajeja ovat mm. peippo, pajulintu, punakylki-, laulu- ja mustarastas, talitiainen, kirjo- ja harmaasieppo. Lehtimetsissä pesivät mm. sirittäjä ja lehtokerttu ja rantapelloilla töyhtöhyppä ja kiuru. Petolinnuista Ruokolainen mainitsee ruskosuohaukkanaaraan ja sinisuohaukan Etelälähdessä. Alueen rantavyöhykkeen muusta eläimistöstä tehtiin havaintoja vain vähän, mutta alueella todennäköisesti esiintyy sekä metsä- että kulttuurilajeja. Nisäkkäistä suhteellisen yleisiä lienevät kettu, orava, jänis, villiminkki ja hirvi. Piisami viihtyy runsaskasvustoissa lahdissa, jotka ovat myös sammakkoeläimille ja vesihyönteisille merkittäviä lisääntymis- ja elinalueita.

Kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaan alueen järvissä esiintyvät ja lisääntyvät kalalajeista ainakin ahven, hauki, kiiski, kuore, lahna, made, pasuri, ruutana, salakka, särki ja säyne (Kainulainen 1996). Kiurujärvessä yleisin ja tärkein saalis kala on hauki ja siihen on istutettu myös kuhaa ja planktonsiikaa. Kalastus on kotitarve- ja virkistyskalastusta ja pyyntivälineinä käytetään verkkoja, rysiä, pitkäsiimoja, katiskoita, uistimia ja onkia. Järvi on kalaisa ja tuottoisa, mutta mataluus ja runsas vesikasvillisuus haittaavat kalastusta. Luupuveden, Tikkanen ja Lapinniemen

kalastuskunnille lähetetyn kirjekyselyn mukaan tärkeitä kalojen kutupaikkoja on useissa runsaskasvustoisissa lahdissa.

15.3 LUONNONYMPÄRISTÖ JA MAISEMA KIURUVEDELLÄ

15.31 Yleistä

Kiuruveden kaupungin eteläosa Kiuruvesijärven ympärillä kuuluu maisema-maakuntajaossa vielä Pohjois-Savon järvi-seutuun, mutta pohjoisempana ja idempänä vallitseviksi tulevat Suomenselän karummat maisemat. Kiuruvesi on maakunnan peltorikkain kunta ja viljelysmaisemat ovat sille luonteenomaisia, mikä näkyy hyvin myös Kiuruvesi-järvellä.

Kiurujärven luode-kaakosuunnassa pitkänomainen järviallas on maisemiltaan kaipa ja sokkeloinen, mutta avautuu kuitenkin keskiosassa maisemiltaan avarana Ryönänselkänä sekä eteläpäässä pienempänä Ruutananselkänä. Maisematiloja rajaavat salmi-kohtat ja useat voimakkaasti ulkonevat niemenkärjet. Rannat ovat alavat tai kohoavat loivapiirteisesti, mutta kuitenkin kauempana rannasta varsinkin Honkarannan tienoilla melko jyrkästi. Ympäri järven sijaitsee rannan tuntumassa elinvoimaisia karjatiloja, joiden viljelys- ja laidunmaat ja pihapiirit tekevät maisemakuvasta rikkaan ja monipuolisen. Huomionarvoisia kulttuurimaisema-alueita ovat varsinkin Ryönänjoen tienoo, Lapinniemi, Honkaranta ja Hingunniemi ympäristöineen. Rantapeltojen välissä on rehevääkasvuisia metsäsaarekkeitä ja yksittäisiä isoja puita tavataan pihapiireissä ja peltojen reunoilla. Usein rannasta johtaa pihaan puukujanne. Maisemakuvaa rikastuttavat lahtien rehevääkasvuiset kosteikot ja niiden runsas linnusto.

Alueen rantamaiseman tila on suuresti riippuvainen maatalouden muutoksista. Viljelyn tehostuminen on vienyt maisemakuvasta latoja, laidunniittyjä ja pellonpientareita. Rannat ovat paikoin pusikoituneet ja ennen avoimet näkymät umpeutuneet, kun laidunnus on vähentynyt ja vesien rehevöityminen vielä lisännyt kasvillisuutta. Pihapiireissä uusi rakennuskanta ei aina ole sopusoinnussa perinteisen kanssa eikä lomarakentaminen välttämättä sopeudu ympäristöönsä. Järvimaiseman häiriötekijänä voidaan pitää myös junarataa, vaikka toisaalta se kuuluu jo maisemakuvaan ja siihen liittyy myös

vanhaa rakennuskulttuuria. Varsinkin pohjoispäässä järvi on osa taajamamaisemaa ja myös valtatieltä 27 aukeaa näkymiä järvelle. Järven kunnostuksen yhtenä tarkoituksena on mm. kasvillisuutta raivaamalla tuoda esille perinteinen kiuruveteläinen järvimaisema.

3 OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT

31 YLEISTÄ

Kiurujärvi on kulttuurivaikutteinen matala ja rehevä järvi. Saarikosken kanavan valmistumisen myötä Kiurujärven virkistyskäyttömerkitys tulee lisääntymään.

Yleiskaavan suunnitteluratkaisuilla pyritään tukemaan Kiurujärven ympäristöön liittyvien eri maankäyttömuotojen toiminnallista kehittämistä. Tällöin lähtökohdana on ja tulee olla nimen omaan tälle suunnittelualueelle ominaisten voimavarojen tunnistaminen ja näiden myönteinen huomiointi suunnitteluratkaisuissa. Tällöin kiinnitetään huomiota erityisesti peruselinkeinojen harjoittamisedellytyksiin. Pääasiallisena maankäyttömuotona tulee säilymään maa- ja metsätalous.

Kaavaratkaisuihin ovat osaltaan vaikuttaneet suunnittelun lähtökohdat tavoiteasetteluineen sekä näiden määrittelyjen yhteydessä maanomistajille suunnattu kysely sekä toisaalta kaavasunnittelun yhteydessä käydyt neuvottelut maanomistajien ja suunnittelijan välillä.

Päätarkoituksena rantaosayleiskaavalla on ohjata ja määritellä tuleva loma-asuntorakentaminen rantavyöhykkeellä huomioiden maanomistajien mahdollisimman tasapuolinen kohtelu sekä luonnonympäristön tälle rakentamiselle asettamat vaatimukset.

Suunnittelutyön pohjaksi määritellyillä tavoitteilla on pyritty ohjaamaan suunnitteluratkaisuja siten, että maankäyttöisten aluevarausten vaikutukset olisivat mahdollisimman myönteisiä kokonaisrakenteelliset tekijät huomioiden.

Ennen varsinaisen kaavaluonnoksen laadintaa järjestettiin maanomistajille neuvottelupäivien muodossa mahdollisuus keskustella maankäyttöratkaisuista henkilökohtaisesti suunnittelijan kanssa. Lisäksi on pidetty useita epävirallisia neuvotteluja suoraan suunnittelijan ja maanomistajien välillä.

Vaikutusten arvioinnin tarkoituksena on tukea osayleiskaavan päätöksentekoprosessia. Toisaalta vaikutusten arviointi on ohjannut suunnitteluratkaisuja ja toiminut siten myös perusteena kaavan aluevarauksille ja kaavamerkin-
töjen sisällöille.

Maanomistajien ja eri intressitahojen sekä suunnittelijan välisten osallistuvan suunnittelun ja edelleen vaikutusten arviointien kautta pyritään välttämään nykytilannetta huonontavia suunnitteluratkaisuja sekä mahdollisuuksien mukaan kehittämään suunnittelualueen maankäytöllistä kokonaisuutta.

32 KOKONAISRAKENNE

Lähtökohtana ovat olleet osayleiskaavalle asetetut tavoitteet ja mitoitusperusteet. Pääasiallisena maankäyttönä tulee nykytilanteen mukaisesti säilymään maa- ja metsätalous siihen liittyvine toimintoineen. Haja-asutusrakentamisen lisäksi osayleiskaavassa on osoitettu liikenneyhteydet sekä näihin liittyvät aluevaraukset. Suunnittelulle asetettujen tavoitteiden mukaisesti osayleiskaavassa esitetty maankäyttölinen rakenne koostuu seuraavista tavoiteasettelun mukaisista **(alla oleva kuva)** toiminnallisista vyöhykekokonaisuuksista. Vyöhykkeiden sisäiset maankäytölliset ratkaisut on suunniteltu huomioiden kunkin vyöhykkeen erityispiirteet:

- luontoarvojen vyöhyke (Lu)
- kulttuurimaisemavyöhyke (km)
- muut alueet (ei vyöhykemerkintää)

Osayleiskaavalla on määritelty haja-asutusalueen osalta rantavyöhykkeellä (noin 200 m syvyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten) sallitun rakentamisen kokonaismäärä ja sen likimääräinen sijoittuminen. Rantarakennusoikeus on määritelty ns. kantatilaperiaatetta käyttäen. Erityyppisten mitoituksellisten lähtökohtien lisäksi rakennusoikeuksia on mahdollisuuksien mukaan siirretty luonnon kannalta arvokkaalta alueelta toiselle. Nämä maanomistajakohtaiset siirrot ovat olleet tärkeitä varsinkin perustiedoissa todettujen arvokkaiden luontoalueiden sekä merkittävien maisemavyöhykkeiden osalta.

ALLA RANTAOSAYLEISKAAVAN MAHDOLLISTAMA RAKENTAMINEN N. 200 M:N RANTAVYÖHYKKEELLÄ ILMAN KAUPUNGIN OMISTAMIA RM-ALUEITA (SU-LUISSA NYKYTILANNE). RANTAVIIVAN PITUUDESSA OVAT MUKANA MYÖS RAKENNUSKELVOTTOMAT RANTA-ALUEET:

Asuntoja kpl			Rantaviivaa km		Rak. teho- kuus kpl/ km	
A	RA	yht	To- dell	Muun n.	Yht/ tod.	Yht/ mu.
62	135	197	62	48	3,2	4,1
(55)	(89)	(143)			(2,3)	(2,9)

33 MAANKÄYTÖLLISET ALUE- VARAUKSET

33.1 Loma-asutus

Osayleiskaavassa loma-asuntoalueet on määriteltävä tavoiteasettelun ja mitoitusperusteiden pohjalta. Rakennusoikeuksien määrittelyssä on eri osa-alueiden paikalliset olosuhteet huomioiden pyritty maanomistajien kesken mahdollisimman tasapuoliseen kohteluun. Rakennuspaikkoja loma-asuntoja varten on osayleiskaava-alueen rantavyöhykkeelle sijoitettu maanomistaja- ja kantatilakohtaisten mitoitusastarkastelun pohjalta. Rakennuspaikkojen sijoitteluun ja kaavamerkintöjen sisältöön ovat omalta osaltaan vaikuttaneet mm. maisema- ja luontoselvitykset. Kaavan laadinnassa on pyritty määrittelemään myös reunaehdot pysyvän asutuksen sijoittumiselle rannoille. Loma-asumisen ja pysyvän asumisen välinen raja on vähitellen muuttumassa epämääräiseksi. Osalla loma-asunnoista on tulevaisuudessa paineita muuttua pysyviksi asunnoiksi ja tämä seikka on pyritty ottamaan huomioon mm. kaavamääräyksiä laadittaessa. Kaupungin taholta ei ole kuitenkaan haluttu korostaa mitään alueita erityisen hyvin omakotitaloasumiseen sopivina esim. palvelujen läheisyyden perusteella, vaan on lähdetty liikkeelle maanomistajien tasapuolisuudesta kohtelusta.

Rakentamista on pyritty ohjaamaan siten, että maisemalliset arvot säilyisivät.

Osayleiskaava-alueella loma-asutus tulee olemaan tiiveintä Tikkalanniemessä, rautatien eteläpuolella Kalliorinteessä, Topilanperällä ja Syväinsaareissa. Merkittävimmät muutokset alueen luonteessa (rakentamattomasta alueesta rakennetuksi) tapahtuvat Lapinniemen pohjoiskärjen ja Karsikkoniemen välisellä alueella ja Martinniemessä. Pääosin alueelle tulee vain yksittäisiä paikkoja olevan rakenteen yhteyteen. Loma-asutuksen keskittämällä rakentamiseen hyvin soveltuvilla alueilla tuetaan olevia palvelu- ja kylätoimintoja sekä toisaalta varjellaan maisemallisesti ja luonnonsuojelullisesti arvokkaita ja rakentamiselle arkoja (rakennuskelvottomia) lintulahtia.

Oheisessa kuvassa näkyvällä Topilanperän alueella on jo tiivistä loma-asutusta ja tausta-alueilla pellolla maatilojen talouskeskuksia.

Uudet loma-asutuksen rakennuspaikat on sijoitettu siten, että rakentamiselta vapaana säilyvät ranta-alueet muodostaisivat mahdollisimman laajoja ja yhtenäisiä kokonaisuuksia. Rakennuspaikat muodostavat siten jo olevia ryhmiä lukuun ottamatta yleensä 3-6 rakennuspaikan ryhmiä. Näiden uusien ryhmien aluevaraukset ovat toisaalta rantaviivan leveydeltään riittävän laajoja haja-asutusmaisen rakentamisen toteuttamiseen.

Matkailupalvelujen alueita on kaavassa osoitettu Kiuruveden seurakunnan leirikeskukseen alueelle Hyvölänniemelle, Kiuruveden kaupungin omistamalle alueelle Savirantaan ja Honkarantaan (Honkarannan maja ja Honkapiirtti muodostavat yhtenäisen matkailupalvelujen alueen), sekä Karsikkoniemelle, muut palvelut keskittyvät kaava-alueen ulkopuolelle Kiuruveden taajamaan. Myös Hingunniemen oppilaitoksen alueelle sijoittuu matkailupalveluita, mutta alue on osoitettu PY-merkinnällä (julkisten palvelujen ja hallinnon alue). Savirannassa on myös suunnitteilla rantavyöhykkeen ulkopuoliselle alueelle ryhmäpuutarha, joka tukeutuisi Savirannan matkailupalveluihin. Ryhmäpuutarha on RM-varauksen alla. **Kuvassa Savirannan alue.**

Savirantaan sijoittuu myös suosittu uimaranta-alue ja tulevaisuudessa myös retkisatama.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia loma-asutusta koskevia kaavamerkintöjä:

Loma-asuntojen alue (RA)

Kaavamääräys: Alue varataan loma-asuntojen rakentamiseen. Rantaan rajoittuvan uuden rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 5000 m². Kullekin rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään 1 ½ kerroksisen loma-asunnon ja rantasaunan sekä tarpeelliset talousrakennukset. Yhden rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 180 k-m². Kerrosalaltaan alle 80 m² olevan uuden loma-asunnon tulee olla vähintään 30 metrin päässä rannasta ja kerros-alaltaan yli 80 m² olevan uuden loma-asunnon tulee sijoittua vähintään 50 metrin päässä rannasta. Kokonaispinta-alaltaan enintään 25m²:n suuruisen ja harjakorkeudeltaan enintään 3,5 m olevan saunarakennuksen voi sijoittaa vähintään 10 metrin etäisyydelle rantaviivasta, ellei maasto-olosuhteista muuta johdu. Ellei toisin mainita alle yhden hehtaarin saarissa rakennuspaikalla olevia rakennuksia saa peruskorjata tai rakentaa entisten tilalle uusia nykyistä kerrosalaa ylittämättä.

Edellä kerrottu kaavamääräys on loma-asutuksen osalta perusmerkintä, jota on käytetty yleisesti koko osayleiskaava-alueen rantavyöhykkeellä.

Loma-asuntojen alue, jolla on ympäristöarvoja (RA-1)

Kaavamääräys: Alue varataan loma-asuntojen rakentamiseen. Rantaan rajoittuvan uuden rakennuspaikan pinta-ala tulee olla vähintään 5000 m². Kullekin rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään 1 ½ kerroksisen loma-asunnon ja rantasaunan sekä tarpeelliset talousrakennukset. Yhden rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 80 k-m². Uuden loma-asunnon tulee olla vähintään 30 metrin päässä rannasta Kokonaispinta-alaltaan enintään 25m²:n suuruisen ja harjakorkeudeltaan enintään 3,5 m olevan saunarakennuksen voi sijoittaa vähintään 10 metrin etäisyydelle rantaviivasta, ellei maasto-olosuhteista muuta johdu.

Luku RA- ja RA-1 -merkinnän alapuolella osoittaa alueen rakennuspaikkojen enimmäismäärän.

Tätä kaavamerkintää on käytetty pääosin maaseudullisesti aroilla jo rakennetuilla alueilla.

RA-alueiden rakentamista koskevat yleismääräykset: Rakennuspaikalla saa käyttää rakentamiseen enintään 5% rakennuspaikan pinta-alasta.

Uusien lomarakennuspaikkojen rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 50 metriä (rakennusjärjestyksen määräys).

RM-alueet (loma-asuntojen ja matkailupalvelujen alueet: Alue varataan matkailua ja loma-asutusta palveleville rakennuksille. Alueelle saa rakentaa enintään 1 ½ kerroksisia loma-asuntoja ja rantasaunoja sekä tarpeellisia talousrakennuksia. Kerrosalaltaan alle 80 m² olevan uuden rakennuksen tulee olla vähintään 30 metrin päässä rannasta ja yli 80 m² olevan uuden rakennuksen tulee sijoittua vähintään 50 metrin päässä rannasta. Kokonaispinta-alaltaan enintään 25m²:n suuruisen saunarakennuksen voi sijoittaa vähintään 10 metrin etäisyydelle rantaviivasta, ellei maasto-olosuhteista muuta johdu. Alueelle voidaan rakentaa enintään aluevarausmerkinnän yhteydessä osoitetun kerrosalan mukainen neliömetrimäärä rakennuksia.

Tällä kaavamerkinnällä on osoitettu Saviranta, jonne on suunniteltu myös ryhmäpuutarhaa, Hyvölänniemen leirikeskus ja maatilamatkailukohde Karsikkoniemellä sekä Honkapirtti ja Honkarannan maja (kuva).

33.2 Ympärivuotinen asutus

Osayleiskaavassa on osoitettu rantavyöhykkeelle lähinnä vain ympärivuotisessa käytössä olevat asunnot ja joissain tapauksessa tällä hetkellä kesäkäytössä olevia vanhoja maatilojen talouskeskuksia / omakotitaloja. Myös muutama uusi pysyvän asutuksen asuinrakennuksen paikka on osoitettu kaavassa. Kaavatyössä on tiedostettu, että loma-asumisen ja pysyvän asumisen välinen raja on vähitellen muuttamassa epämääräiseksi. Osalla loma-asunnoista on tulevaisuudessa paineita muuttua pysyviksi asunnoiksi tai niissä asutaan vähintään puolet vuodesta ja tämä seikka on pyritty ottamaan huomioon mm. kaavamääräyksiä laadittaessa. Jatkossakin, kun pohditaan käyttötarkoituksen muutoksia, tulee kiinnittää huomiota riittävään tonttikokoon ja rantaetäisyyteen mm. jätehuoltoon liittyvien riskien eliminointiseksi. Tällöin myös vesihuoltoratkaisut tulevat harkituksi tarkempien rakentamissuunnitelmien yhteydessä. Kaupungin taholta ei ole kuitenkaan haluttu korostaa mitään alueita erityisen hyvin omakotiloasumiseen sopivina esim. palvelujen läheisyyden perusteella, vaan on lähdetty liikkeelle maanomistajien tasapuolisesta kohtelusta.

Oleva rakennuskanta huomioiden on kaavaratkaisuilla tuettu maankäytöllisesti yhtenäisiä aluevarauksia. Tällöin on pyritty siihen etteivät tiiviillä alueella esim. pysyvä asutus ja mökkeily "sekoitu" häiritsevästi toisiinsa.

Rantavyöhykkeellä ympärivuotiset rakennuspaikat on todettu yksiselitteisinä aluevarauksina. Rantavyöhykkeen (noin 200 m rantaviivasta) ulkopuolella haja-asutus rakentaminen tulee ratkaista tapauskohtaisesti osayleiskaavan yleisten ja aluekohtaisten määräysten pohjalta ottaen huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain vaatimukset.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia asuinalueita koskevia kaavamerkintöjä:

Erillispientalojen alue (AO)

Kaavamääräys: Alueelle saa sijoittaa enintään 1 ½kerroksisia asuinrakennuksia, ja tarvittavia varasto-, huolto-, tms rakennuksia. Yhdelle rakennuspaikalle saa rakentaa yhden kerrosalaltaan enintään 200 m² olevan asuinrakennuksen. Luku AO-merkinnän alapuolella osoittaa alueen rakennuspaikkojen enimmäismäärän.

Muodostettavan rakennuspaikan vähimmäiskoko on 5000 m² ja asuinrakennuksen etäisyys keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 50 metriä. Kokonaispinta-alaltaan enintään 25m²:n suuruisen ja harjakorkeudeltaan enintään 3,5 m olevan rantasaunan voi sijoittaa vähintään 10 metrin etäisyydelle rantaviivasta, ellei maasto-olosuhteista muuta johdu.

Osayleiskaavassa AO-merkintää on käytetty rantavyöhykkeellä ympärivuotisen asutuksen osalta. Em. kaavamääräyksen mukaisesti AO-rakennuspaikkojen kokonaismäärä on osayleiskaavassa yksiselitteisesti määritelty. Merkintää on käytetty pääsääntöisesti jo olevien ympärivuotisten asuntojen osalta, mutta maanomistajien pyynnöstä on alueelle merkitty myös kaksi kokonaan uutta omakotitalon rakennuspaikkaa ja neljän jo olemassa olevan mökkitalon käyttötarkoitus on muutettu AO:ksi.

Maatilakeskusten alue (AM)

Alue varataan toimivien maatilojen talouskeskuksille. Lisäksi merkinnällä on osoitettu joitakin vanhojen maatilojen talouskeskuksia, joiden pellot ovat tällä hetkellä vuokralla.

Kaavamääräys: Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia sivuelinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen. Talouskeskusten yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 2 -kerroksista asuinrakennusta sekä yhden kokonaispinta-alaltaan enintään 25 m²:n suuruisen ja harjakorkeudeltaan enintään 3,5 m olevan rantasaunan. Uusien asuinrakennusten etäisyys keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 50 metriä ja rantasaunan 10 metriä.

AO- ja AM-alueiden rakentamista koskevia yleismääräyksiä: Rakennuspaikalla saa käyttää rakentamiseen enintään 5% rakennuspaikan pinta-alasta.

Uusien lomarakennuspaikkojen rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 50 metriä (rakennusjärjestyksen määräys).

33.3 Virkistysalueet

Kiurujärven virkistysarvo on kylien asukkaiden lisäksi myös Kiuruveden taajaman asukkaille merkittävä. Merkittävät metsästys- ja ulkoiluarvot sijoittuvat myös ns. lintulahtiin. Merkittävää lähivirkistysarvoa omaa myös Kiuruveden taajaman läheisyydessä Hingunniemen alue, jossa risteilee ratsastusreitistö. Alueelle suunnitellaan myös rantautumispaikkaa. Hingunniemen ja taajaman väliseen rantaan kohdistuu voimakkaita ulkoilupaineita.

Jokamiehen ulkoilun kannalta merkittävää virkistysarvoa on myös jatkossa käsiteltävillä laajemmilla M-alueilla, osalla SL-alueita (metsästys, kalastus, lintutornit) ja erityisesti MU- ja osin myös MY- alueilla.

Alueella pääosin veden puolella kulkevaa moottorikelkkareittiä ei ole merkitty kartalle. Hingunniemen ulkoilureitistö on merkitty kaavakartalle. Kevyenliikenteen yhteyttä Hingunniemestä keskustaan selvitetään myöhemmin. Myös RM-alueet lähiympäristöineen ja uimarantoinen ja veneilypalveluineen palvelevat oivallisesti ulkoilukäyttöä. MU:lla on merkitty myös mm. Hyvölänniemen karkiosa. Niemen kärjessä on jo nyt nuotiopaikka.

Venereitin toteutumisen myötä Kiurujärven virkistyskäyttöpaine lisääntyy. Myös virkistyskalastuksen kannalta alue on merkittävä. Virkistyskäyttöä palvelevat tulevaisuudessa myös venevalkama-alueet ja retkisatamat. Erityisesti retkisatamien lähiympäristössä näillä alueilla voi ilmentyä vielä myöhemminkin laajempaakin tarvetta virkistyskäyttöön (virkistysveneilyn lisääntymisen myötä).

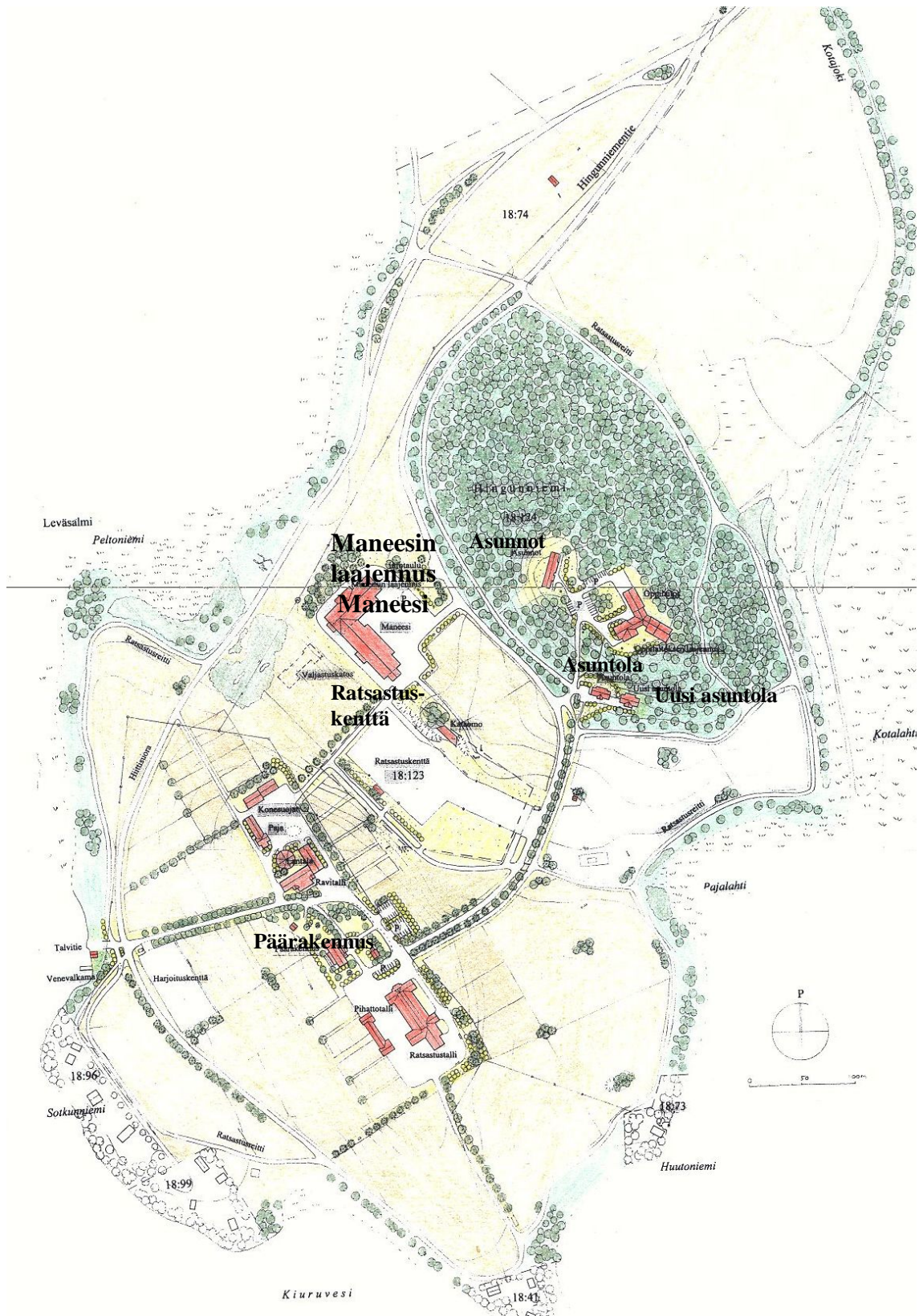
33.4 Julkisten palvelujen ja hallinnon alue (PY)

Hingunniemen maatalousoppilaitos on osoitettu merkinnällä PY. Hingunniemeä on rakennettu voimakkaasti 1980- ja 1990-luvuilla. Tällä hetkellä Hingunniemessä voi suorittaa 2-vuotisen maatilatalouden perustutkinnon. Opiskelijoita on n. 100 kpl. Neljän kilometrin ratsastusreitistö, varsinaiset opetustilat, opettajien asunnot ja oppilasarunnot on kaikki toteutettu 1990-luvulla.

Hingunniemen alue on tärkeä kehittämiskohde ja sinne arkkitehti Mirja Nuutinen on laatinut erillisen maisemanhoitosuunnitelman, joka valmistui keväällä 2000. Tarkassa maisemanhoitosuunnitelmassa on otettu kantaa myös alueen lisärakentamiseen ja se on palvellut keskeisenä tausta-aineistona kaavaa laadittaessa. Tällä hetkellä Hingunniemeen on rakennettu 6500 k-m². Kaavassa on varauduttu n. 1000 k-m²:n lisärakentamiseen. Rakentaminen sijoittuu pääosin varsinaisen rantavyöhykkeen ulkopuolelle nykyisten rakennusten läheisyyteen. Maisemallisesti merkittävät pellot säilyvät tulevaisuudessakin maatalouskäytössä. Mahdollista rantasaunan sijaintipaikkaa selvitetään vielä.

Seuraavalla sivulla on ote maisemanhoitosuunnitelmasta. Kuvassa näkyvät sekä suunnitellut uudet rakennukset (uusi asuntola, pihattotali, maneesin laajennus ja oppilaitoksen laajennus) sekä oleva rakennuskanta.

Maisemanhoitosuunnitelma / Hingunniemi

33.5 Luonnonsuojelu ja maisemanhoito

Kaavan eräänä tavoitteena on suojelun kannalta arvokkaiden alueen osien säilyminen ennallaan.

Tehtyjen luontoselvitysten ja suunnittelulle asetettujen tavoitteiden pohjalta osayleiskaavassa on osoitettu suojeltavia tai maisemanhoidollisesti merkittäviä kohteita ja alueita. Näin pyritään säilyttämään kohteet luonnontilaisina ja antamaan niiden luontoarvoille säilymisen mahdollisuus.

Suojelualuevarauksissa (SL) on noudatettu seutukaavoja, ympäristökeskuksen toiveita sekä maisema- ja luontoselvitystä. Kyseisillä alueilla on valtakunnallisesti / maakunnallisesti merkittäviä luontoarvoja. Alueilla on erityistä luonnonsuojelullista arvoa. SL-varauksin on merkitty tärkeimmät lintulahdet (lähinnä yhteisen vesialueen osalta): Etelälahti, Savonlahti-Lapinlahti. Alueisiin kohdistuvat rajoitukset määritellään aikanaan tarkemmin rauhoituspäätöksessä. Sitä ennen alueille tehdään jo kunnostussuunnitelma yhteistyössä viranomaisten kanssa. Alueiden kunnostusta ei kaavavarauksella haittaa, ei myöskään metsästyksiä ja kalastusta alueella.

Kunnostussuunnitelmassa ja rauhoituspäätöksessä käydään läpi myös lintutornien sijoittelu, alueen venevalkamapaikat ja niihin ruopattavat yhteydet

Erittäin merkittävien luonnonsuojelukohteiden lisäksi pinta-alaltaan pieni Pajuluoto ja Ryönänjoen suistossa oleva saari on merkitty SL-alueiksi. Ne ovat yhteisomistuksessa.

Luonnonsuojelualueita lievemmin on osayleiskaavaan osoitettu maa- ja metsätalousalueita, joilla on ympäristöarvoja ja / tai ulkoilun ohjaamistarvetta (MU) sekä maa- ja metsätalousalueita, joilla on ympäristöarvoja (MY).

MU- ja MY- alueilla ei ole lähdetty antamaan toimenpiteille jyrkkiä rajoituksia. Valtaosaan kohteista kohdistuu kuitenkin vyöhykekohtaisia suosituksia (mk-, luo-), joita tulisi mahdollisuuksien mukaan noudattaa, kun suoritetaan alueilla toimenpiteitä.

Osayleiskaavan rakentamista ohjaavilla määräyksillä ja suosituksilla edesautetaan suunnittelualueen järvimaiseman ja kulttuurimaisemien säilymistä mahdollisimman luontaisessa tilassa.

Alla on kuva Luvelahdesta, jossa selvitetiin venevalkaman sijaintipaikkaa. Keskellä näkyy Ruutananpuronsuu, jonka luoteispuolelle sijoittuu venevalkamavarauks.

Tavoiteasettelun mukaisesti luonnonarvojen vyöhykkeillä rantavyöhykkeiden mitoituksellisia rakennusoikeuksia on mahdollisuuksien mukaan siirretty toisaalle. Muillekin luonnon ja maiseman kannalta arvokkaille alueille on rakentamista pyritty osoittamaan mahdollisimman vähän.

SL- JA SL-1 kaavavaraukset on tarkoitettu rauhoitettavaksi luonnonsuojelulain nojalla. Luonnonsuojelualueen perustaminen tapahtuu maa- ja vesialueiden omistajien hakemuksesta alueellisen ympäristö-keskuksen päätöksellä. Yksityiskohtaiset alueiden käyttöä koskevat päätökset tehdään aluetta koskevissa rauhoituspäätöksissä.

Varaukset ja aluerajaukset perustuvat kaavoitusta varten laadittuun maisema- ja luontoselvitykseen. Alueilla on valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä luontoarvoja, erityisesti linnuston suojeluun liittyviä arvoja. Alueilla on suojeluvaraus myös Ylä-Savon maakuntakaavaehdotuksessa. Kettulanlahden osalta Kiurujärven pohjoispään SL-varaus on esitetty poistettavaksi myös maakuntakaavasta, alueella ei ole erityisiä maakunnallisia suojeluvarvoja eikä alueelle ole osoitettu lisärakentamista.

Kaavaan liitetyillä suojelumääräyksillä pyritään turvaamaan alueiden suojeluarvojen säilyminen. Kokkosaassa on muita suojeluvarauksia tiukempi suojelumääräys alueen luonnontilan varmistamiseksi.

Kaavavarauksella ja aikanaan luonnonsuojelualueen perustamisella turvataan alueen suojeluarvojen, erityisesti linnustoarvojen säilyminen. Suojeluarvot on joka tapauksessa otettava huomioon aluetta koskevien lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyssä.

Kaavavarauksella eikä myöhemmin rauhoitusmääräyksillä rajoiteta vesillä liikkumista. Niillä ei myöskään puututa kalastukseen tai metsästykseseen, joita voidaan harjoittaa kulloinkin voimassa olevan kalastus- ja metsästyslainsäädännön mukaisesti. Kaavavaraus ei myöskään rajoita maa- ja metsätalouden harjoittamista ranta-alueilla. Kokkosaaren osalta kysymys metsien käyttömahdollisuuksista ratkaistaan lopullisesti rauhoittamisen yhteydessä. Rakentamispaikat on osoitettu kaavassa.

Vesi- ja ranta-alueille voidaan laatia eri tahojen yhteistyönä kunnostussuunnitelma, jossa kokonaisvaltaisesti selvitetään kaikki alueeseen kohdistuvat hankkeet ja käyttöpaineet. Perinteisille käytössä oleville sekä kaavassa

osoitetuille venevalkamille ja rakennuspaikkojen rantoihin voidaan kulkuyhteydet vesistöissä pitää kunnossa. Kunnostussuunnitelmassa ja toimenpiteitä koskevissa päätöksissä on eri käyttötarpeet yhteen sovitettava niin, etteivät linnustoon liittyvät arvot vaarannu. Kunnostussuunnitelmassa ja rauhoituspäätöksessä käydään läpi myös lintutorien sijoittelu (mahdolliset paikat on esitetty luontoselvityksessä), venevalkamat ja niiden tarvitsemat yhteydet.

Luonnonsuojelualuemerkinän täsmennyksestä ja kahtia jaosta on sovittu kaavaehdotuksen nähtävilläpidon jälkeen ympäristökeskuksen kanssa. Määräystä on selitetty myös Esittelytilaisuudessa 5.4.2001.

Kokkosaarta koskemaan tulee kaavamääräys:

LUONNONSUOJELUALUE, jolla on merkittäviä luonnonsuojelullisia arvoja (SL-1)

Suojelumääräys:

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että rakentaminen sekä alueen luonnontilaa ja maisemaa oleellisesti muuttavat toimenpiteet on kielletty.

Muita SL-alueita koskee määräys:

LUONNONSUOJELUALUE, jolla on merkittäviä luonnonsuojelullisia arvoja (SL)

Suojelumääräys:

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että hankkeet ja suunnitelmat eivät saa heikentää tai vaarantaa alueen linnustonsuojelullisia arvoja.

SL-alueilta on mahdollinen rakennusoikeus siirretty toisaalle. Rakennuskelvottomilla tulva-alueilla ei ole katsottu olevan rakennusoikeutta.

Seuraavat kohteet on merkitty SL-alueiksi:

- lintulahdet (lähinnä yhteisen vesialueen osalta) Etelälahti, Savonlahti-Lapinlahti
- Pajuluoto (pieni lintuluoto).
- Ryönänjoen suistossa oleva lintusaari

Lisäksi todettakoon, että osa jatkossa käsitellyissä **MY- alueissa** sekä luo vyöhykkeillä on linnustoltaan tai kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokkaita alueita.

Luonnonarvoiltaan arvokas alue (luo)

Aluemerkitä koskee eläimistöltään tai kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokkaita varsin suppeita alueita. Ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suoritettaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei alueen luonnonolosuhteista johtuvia arvoja vaaranneta tai heikennetä. Luomerkinnällä on merkitty:

- **Kettulahti-Kaskisaari-Lapinsaaren pohjoispää** (linnustoltaan, kasvillisuudeltaan ja maisemaltaan alueellisesti arvokas alue)
- **Hyvölälahti** (linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokas alue)
- **Suolahti** (linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokas alue)
- **Ryönänjoen suisto** (linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokas alue)
- **Soukkuanlahti** (linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokas alue)
- **Pitkäniemi** (linnustoltaan ja maisemaltaan paikallisesti arvokas alue)
- **Pajuluoto ja Heinäluoto** (linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti arvokas alue)
- **Lapinlahti-Luvelahti-Savonlahti, Etelälahti** (suojelualueet lähiympäristöineen)

Arvokas rantapuusto, arvokas yksittäispuu (p)

Luontoselvityksessä todetut maisematilaa hallitsevat, merkittävät yksittäispuut on osoitettu kaavakartalle samoin muut merkittävät puuryhmät ja puukujanteet. Kaavassa suositellaan, että puukujanteisiin tulisi puuston säilyminen varmistaa hyvissä ajoin istutuksin. **Kuvassa Lapinsaaren eteläpään järeä kuusi.**

33.6 Kulttuuriympäristön suojelu ja kulttuurimaisemanhoito

Muinaismuistolain (295/63) rauhoittama muinaisjäännös (sm)

Mikroliitti Oy on tehnyt kaavan pohjaksi täydentävän muinaismuistokartoituksen 1999. Kivi-kautisten asuinpaikkojen kohdalla on käytetty merkintää: ”**Alueella sijaitsee muinaismuistolain (295/63) mukainen kiinteä muinaisjäännös. Aluetta koskevista maankäyttösuunnitelmista tulee neuvotella museoviraston kanssa.**” Merkinnällä on osayleiskavassa osoitettu suunnittelualueelle :

44	Toivasenniemi	asuinpaikka
45	Karsikkoniemi-Rytkynniemi	asuinpaikka
46	Lapinniemi-Immola	asuinpaikka

Kohteet sijoittuvat suunnittelualan keskivaiheille. Informaatiomielessä on kaavakartalle merkitty inventoinnissa esiin tulleet, kaava-alueen ulkopuoliset muinaismuistokohteet Ruutanapuro 1 ja 2, Honkaranta 1, 2 ja 3.

Suojeltava rakennus (sr, sr-1)

Rakennussuojelukohteiden luokittelu on tehty perustietoaaineistossa läpikäydyn rakennusinventoinnin yhteydessä. Aluearkkitehti Mirja Nuutinen on suorittanut kohteiden luokittelun ja valinnan yhteistyössä kaavoittajan kanssa. Myös kohteiden kunto on ollut tarkastelussa mukana. Ryönänjoen mylly, joka on purettu, on poistettu luettelosta, mutta kohde sijoittuu kuitenkin Ryönänjoen kulttuurimaisema-alueeseen. Keskeiset kohteet on luokiteltu sr-1-merkinnällä (kohdemerkintä) ja muut kohteet sr-merkinnällä. Kaavakartan tunnistenumero viittaa perustietojen kohdeluetteloon.

Suojeluperusteet on luokiteltu seuraavasti (tiedot arvotus-sarakkeessa):

- II maakunnallisesti arvokas kohde
- III paikallisesti arvokas kohde
- **M**=maisemallisesti arvokas kohde
- **R**=rakennushistoriallisesti arvokas kohde
- **H**=historiallisesti arvokas kohde
  - TH taloushistorian kannalta
  - KH kulttuurihistorian kannalta
  - AH asutushistorian kannalta
  - OH oppihistorian kannalta
  - SH sivistyshistorian kannalta
  - HH henkilöhistorian kannalta
  - LH liikennehistorian kannalta

Sr- merkinnällä on osoitettu kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas rakennus tai rakennusryhmä, joka on tarkoitettu suojeltavaksi maankäyttö- ja rakennuslain perusteella. Tällaisia maakunnallisesti arvokkaita kohteita ovat Hankaniemi, Lapinniemi ja Ryönä.

Sr-kohteiden rakentamista koskeva määräys: Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas luonne turmeltuu.

Sr-1 merkinnällä on osoitettu kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas rakennus tai rakennusryhmä. Kohteet perusteluineen on lueteltu seuraavan sivun taulukossa.

Sr-1 kohteista todetaan: Alueella olevia rakennuksia ei tulisi ilman pakottavaa syytä purkaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti tai kylämiljöön kannalta arvokasluonne turmeltuu.

Alla on kuva Lehtokaarten päärakennuksesta (sr-1).

KOHDE (NUMERO KARTALLA)	ARVO-TUS	RAKEN-NUS-HIST.	HISTORIALLINEN	MAISEMAL-LINEN	HUOMAUTUKSIA
Saviranta(19)	III (-)			M	- rakennuksista osa purettu
Hingunniemi(2)	III (-)		H - HH, AH, SH	M	- päärakennus ei alkuperäisessä asussaan
Lehtokaarre(13)	III	R		M	
Hankaniemi (1)	II	R	H - TH, KH, AH, HH	M	- monipuolinen rakennuskanta alkuperäisessä asussaan - yhtenäinen, eheä kokonaisuus
Honkapirtti, Honkarannan entinen koulu (4)	III	R	H - OH	M	
Honkaranta (alue)	III			M	-sisältyy kulttuurimaisema-alueeseen
Ylä-Lassila(24)	III (-)	R		M	- rakennukset huonokuntoisia, vain osa jäljellä
Lassila(12)	III (-)	R		M	- rakennukset melko heikkokuntoisia
Honkarannan asema(3)	III	R	H - LH		
Siltavahdin mökki(20)	III	R	H - LH	M	
Tikkala(22)	III (-)	R		M	- rakennukset heikkokuntoisia
Toivaisenniemi(23)	III	R		M	
Lapinniemi(9)	II	R	H - AH, KH,	M	- merkittävä kulttuuriympäristö alkuperäisyys, harvinaisia yksityiskohtia ja sisustusta
Piekkääläänlahti(15)	III	R		M	
Syväsalmi(21)	III	R		M	
Karsikko(7)	III	R		M	
Konginniemi(8)	III (+)	R	H - AH, KH	M	
Myllymäki(14)	III	R		M	
Ryönä(16)	II	R	H - KH, AH	M	- arvokas kulttuuriympäristökokonaisuus ja- ilmentää aikakautensa rakennustapaa
Ryönänjoki (alue)	II	R	H - TH, KH, AH, LH	M	- sisältyy kulttuurimaisema-alueeseen
Härkölänniemi (6)	III	R	H - AH	M	
Lapinsaari(10)	III	R		M	
Lappi(11)	III (+)	R		M	- aikakautensa tyylipiirteiden edustaja

Arvokas kulttuurimaisemavyöhyke (mk)

Likimääräinen vyöhykemarkintä koskee maisemallisesti ja / tai historiallisesti arvokkaita kulttuurimaisemakokonaisuuksia. Merkittävä osa sr- kohteista sijoittuu näille alueille.

Kulttuurimaiseman elementtejä ovat laajat, rantavyöhykkeelle ulottuvat viljelysalueet, harvakeltaan rannan tuntumaan sijoittuvat tilakeskukset sekä avoimia tiloja rajaavat metsänreunat ja näkymiä elävöittävät metsäsaarekkeet.

Ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suoritettaessa sekä alueen maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi ottaa erityisesti huomioon alueen kulttuurimaisemalliset arvot.

Rakennusten ja rakenteiden tulee sopeutua malliltaan, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja värityksensä puolesta alueen luonto- ja kulttuurimaisemaan. Avoimille ranta- ja peltoalueille rakentamista tulisi välttää. Tarvittaessa rantarakentaminen tulisi sovittaa ympäristöönsä esim. istutuksin. Uudet rakennukset tulisi pyrkiä sijoittamaan kulttuurimaiseman ehdoilla sitä täydentäen tai olemassa olevien rakennusten ja rakennusryhmien yhteyteen. Pihapuina ja puukujissa tulisi suosia ympäristössä jo olevia perinteisiä lajeja. Myös muita maisemakuvassa vaikuttavia tekijöitä kuten aitoja, kiviröykkiöitä, vanhoja teitä, puukujia, avo-ojia, pientareita, latoja sekä muita rakennelmia tulisi säilyttää.

Tällä rajauksella on todettu seuraavat vyöhykkeet, jotka on tarkemmin kuvattu jo perustiedoissa:

- Saviranta-Hingunniemen kulttuurimaisema-alue
- Ryönänjoen kulttuurimaisema-alue:
- Hankaniemen kulttuurimaisema-alue.
- Niittylahden-Honkarannan kulttuurimaisema-alue
- Karsikon kulttuurimaisema-alue
- Lapinniemi kulttuurimaisema-alue
- Toivaisenniemi
- Tikkalanniemi
- Lapinsaaren kulttuurimaisema-alue (kuva)

33.7 Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Alue on varattu pääasiassa maa- ja metsätaloustalouteen sekä haja-asutusluontoiseen rakentamiseen. Rantavyöhykkeen ulkopuolelle rakentaminen on jatkossakin mahdollista, kunhan maankäyttö- ja rakennuslain ja rakennusjärjestyksen vaatimukset täytetään.

Rakentamismääräykset: Noin 200 metrin (maastolliset olosuhteet huomioiden) syvyisellä rantavyöhykkeellä saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

Tällä merkinnällä on osoitettu ne osayleiskaava-alueen maa- ja metsätalousalueet, joilla ei ole todettu mitään erityismerkintää vaativia luonnonarvoja tai maisema-arvoja. Maa- ja metsätalousalueitakin koskevat ohjeelliset vyöhykesuositukset mk-, luo- ja p-.

33.8 Maatalousvaltainen alue (MT)

Alue on tarkoitettu pääsääntöisesti maatalouden harjoittamiseen. Tällä merkinnällä on osoitettu tavanomaiset peltoalueet, jotka eivät vaadi MA-merkintää. Rantavyöhykkeen ulkopuolella on sallittu haja-asutusluontoinen rakentaminen edellyttäen, että rakentaminen liittyy sijainniltaan ja tyyppiltään olemassa olevaan rakennuskantaan.

Rakentamismääräykset: Noin 200 metrin (maastolliset olosuhteet huomioiden) syvyisellä rantavyöhykkeellä saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

33.9 Maatalousvaltainen alue, jolla on kulttuurimaisema-arvoja (MA)

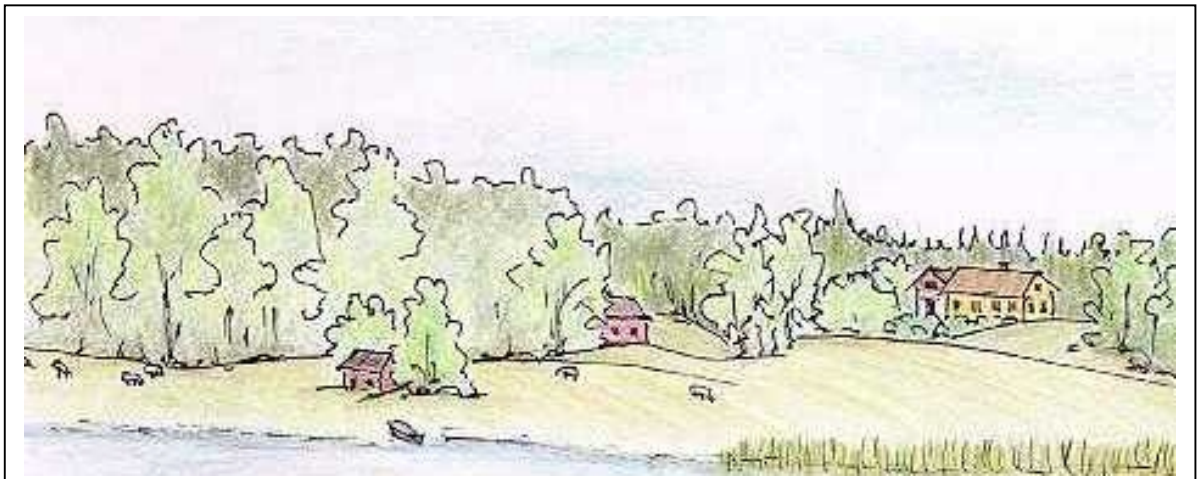
Alue on tarkoitettu pääsääntöisesti maatalouden harjoittamiseen. Tällä merkinnällä osoitetut avoimet viljelysmaisemat muodostavat kulttuurimaiseman rungon. Keskeisille MA-alueille on osoitettu maiseman herkkyydestä johtuen vain maatilojen talouskeskuksia / kauempana olevia omakotitaloja palvelevia saunarakennuksia. Rakennusten sijoittamisesta peltomaisemaan on alla olevassa kuvassa esimerkki. Mitä suurempi rakennusmassa niin sitä kauemmaksi rantaviivasta sen tulisi sijoittua. Massa tulisi myös suojata istutuksin. Näin menetellen uusi rakentaminen noudattelee perinteistä rakennusten sijoittelutapaa ja sulautuu ranta-maisemaan sitä voimakkaasti rikkomatta

Rakentamismääräykset: Noin 200 metrin (maastolliset olosuhteet huomioiden) syvyisellä rantavyöhykkeellä saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella on sallittu haja-asutusluontoinen rakentaminen edellyttäen, että rakentaminen liittyy sijainniltaan ja tyyppiltään olemassa olevaan rakennuskantaan tai soveltuu maastollisesti ja maisemallisesti olevaan ympäristöön.

Peltojen avoimena säilyttämisen tukeminen ja mahdolliset ympäristöhoitotoimenpiteet ovat näillä alueilla erityisen perusteltuja.

Kuvassa on periaatepiirros erikokoisten rakennusmassojen sijoittumisesta ranta-maisemaan.

33.10 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja tai ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)

Alue on tarkoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella on myös ympäristöarvoja (myös maisema-arvoja) ja ulkoilun ohjaamistarvetta.

Rakentamis- ja maankäyttömääräykset: Noin 200 metrin (maastolliset olosuhteet huomioiden) syvyisellä rantavyöhykkeellä saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta sekä ulkoilua palvelevia rakennuksia.

MU-aluevarausta on käytetty:

- Kokkosaaren itäpäässä, toiveita rantautumismahdollisuudesta esitetty
- Lapinsalmen seutu, toiveita rantautumismahdollisuudesta esitetty
- Syväinsaari, rakennettu saari
- Kukkoluoto, pieni saari ei ympäristöarvoja
- Savirannan ranta lähiympäristöineen, palvelee veneilyä, uimista, ulkoilua, Savirannan RM-aluetta.
- Ryönänjoen suisto (ml. kyläläisten kokoon-tumislavan)
- **Hyvölänniemen kärki ja lehto, osin jo toteutettu ulkoilukäyttöön, tukee seurakunnan leirikeskusta (kuva alla).**

Ulkoilutarpeet suuntautuvat erityisesti myös venereitin varressa oleviin rantautumispaikoihin ja venerantoihin.

Jokamiehen ulkoilun kannalta merkittävää virkistysarvoa on myös jatkossa käsiteltävillä laajemmilla M-alueilla, osalla SL-alueita ja osalla MY-alueista. Kokonaisuutena suunnittelualueelta löytyy tiiviiden alueiden lisäksi paljon rakentamisesta vapaaksi jääneitä alueita esim. lintulahdilta, jotka palvelevat jatkossakin metsästystä, kalastusta ja yleistä ulkoilua, joten Kiurujärven alue tarjoaa oivalliset ulkoilumaastot, vaikkei varsinaista virkistysaluetta olekaan.

Hyvät ulkoilumaastot tarjoaa myös MA-alueeksi merkitty Hingunniemi, jonka läheisyydessä risiteilee monikäyttöreittejä.

33.11 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja (MY)

Alue on tarkoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella on luonnonympäristöön liittyviä arvoja. Kaavaan merkityillä alueilla korostuvat kasvillisuusarvot ja linnustoarvot, eikä niihin kohdistu ulkoilupaineita. Kohteiden tärkeimmät kuvaukset löytyvät luonto- ja maisemaselvityksestä.

Rakentamis- ja maankäyttömääräykset:
Noin 200 metrin (maastolliset olosuhteet huomioiden) syvyydellä keskiveden korkeuden mukaisella rantavyöhykkeellä saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia.

MY-alueita on merkitty:

- Kettulanlahti-Kaskisaari, kohde on linnustoltaan, kasvillisuudeltaan ja maisemakuvultaan arvokas.
- Lapinsaaren pohjoisosan länsireuna, kohde on kasvillisuudeltaan paikallisesti merkittävä ja sillä on merkitystä myös taajamarakenteen maisemakuvulle
- Hyvölälahden luhtapohjukka, linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti merkittävä.
- Pajuluoto

- Suolahden eteläosan alava luhtakaistale, linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti merkittävä.
- Soukkuanlahden pohjukan luhta, linnustoltaan ja kasvillisuudeltaan paikallisesti merkittävä.
- Pitkäniemi, kohde on linnustoltaan ja maisemakuvultaan arvokas.
- Autioniemi, kohde on kasvillisuudeltaan ja maisemakuvultaan arvokas.
- Honkarannan purot, metsälain mukainen tärkeä elinympäristö
- Lassilan metsälaidun, paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema
- Etelälahti, tulva-alttiit luhtarannat, rajoittuvat maakunnallisesti arvokkaaseen lintuveteen.
- Lapinlahti-Luvelahti-Savonlahti, tulva-alttiit luhtarannat, rajoittuvat maakunnallisesti arvokkaaseen lintuveteen.

Kuva Luvelahdelle osin tulvan alla olevan MT-alueen yli

33.12 Liikenne

Veneväylien osalta osayleiskaavassa on osoitettu suunniteltu venereitti syväyksineen. Reitti palvelee ja selkeyttää alueiden paikallista ja matkailijoiden vesiliikennettä. Venereitti on yleinen paikallisyväylä, jonka ylläpidosta vastaa Kiuruveden kaupunki. Venesatamien yhteysväyliä ei merkitä kaavavarauksena tässä vaiheessa, kun ei ole tiedossa, hyväksyykö Itä-Suomen ympäristöluovavirasto hankkeen. Reitin syväykseksi merkitään 1,2.

Venevalkamista valtaosa on jo nyt käytössä. Suurelta osin ne ovat kaupungin omistamia tai yhteisalueita. Työssä on pyritty aktiivisesti etsimään uusia rantautumispaikkoja ja venevalkamapaikkoja. Seuraavat venevalkamat / retkisatamat on merkitty kaavaan:

- Honkarannan retkisatama kaupungin majan yhteyteen, osin toteutettu, yhteys väylään suunnitteilla.
- Savirannan retkisatama, lähes valmis, yhteys väylään suunnitteilla.
- Topilanperän venevalkama, ei liitetä reitistöön.
- Lapinsalmen retkisatama (rantautuminen molemmille puolille), ei ole vielä rakennettu, yhteys väylään suunnitteilla.
- Ruutanapuron luoteispuolen venevalkama, ei liitetä reitistöön.
- Ryönänjoen retkisatama, osin toteutettu, yhteys väylään suunnitteilla.
- Hingunniemi, venevalkama, yhteys väylään suunnitteilla
- Savonlahti, venevalkama, ei ole vielä rakennettu, ei liitetä reitistöön
- Etelälahti, venevalkama, ei ole vielä rakennettu, ei liitetä reitistöön.
- Möljän retkisatama, kunnostus kesken, yhteys väylään suunnitteilla

Nurminiemen ja Ruutanapuronsuun venevalkamat olivat kaavaluonnosvaiheessa keskenään vaihtoehtoisia. Molemmista vaihtoehdoista kerättiin vielä kannanottoja, joiden perusteella ratkaistiin venevalkaman sijainti. Luonnonympäristön kannalta vanha laivaranta Nurminiemessä olisi ollut parempi (ruoppaustarve vähenisi, ei ole aivan niin tulva-altis eikä luontosuhteiltaan niin herkkä). Maanomistajat suhtautuvat kuitenkin kriittisemmin Nurminiemen vaihtoehtoon (mm. läpikulkuliikennettä pelättiin). Kompromissikohteena löytyi Nurminiemen luoteispuolelle sijoittuva alue, joka ei ole luontosuhteiltaan aivan yhtä herkkä kuin puron suu. Lahtialueille aloitetaan kunnostussuunnitelman laatiminen yhteistyössä viranomaisien ja perustetun järvi-toimikunnan kanssa.

Rakennettaessa saareen tai alueelle, jonne ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

M-alueilla on rasitevalkamien perustaminen ja säilyttäminen kaavan estämättä jatkossakin mahdollista.

Tiestön osalta osayleiskaavassa on osoitettu olevat yhdystiet sekä tärkeimmät pääsytieyhteydet (olevat ja suunnitellut). Suunnittelualueen pääväylänä toimivat valtatie 27 Kalajokilalmi ja 561 Pielavesi-Kiuruvesi. Aluetta sivuavat myös yhdystiet 5611 Ruutana-Haapajärvi, 16082 Ryönänjoki ja 5631 Honkarannan liikennepaikka. Valtatien likimääräinen melualue on merkitty kaavakartalle tielaitokselta saadun aineiston pohjalta.

Kulkuyhteydet yleisiltä teiltä uusille rakennuspaikoille tulisi hoitaa olemassa olevia liittymiä käyttäen.

Suunnittelualueen läpi kulkee rautatie. Uusia radan ylityksiä ei ole osoitettu, vaan tieverkko radan läheisyydessä säilyy nykyisellään. Rataan liittyvä melu- ja värinäalue, jolle ei ole sijoitettu uusia rakennuksia on merkitty sadaksi (100) metriksi ja se on osoitettu myös kaavakartalla.

Teiden lopullisessa sijoittamisessa on maasto- ja maisemaolot otettava huomioon siten, ettei tielinja aiheuta laajalle näkyviä haitallisia muutoksia järvimaisemassa. Myös jotkut tiet vaativat tulvaseikoista johtuen kunnostusta. **Alla kuva Tikkalaniemelle menevästä tiestä, joka on keväisin tulvan alla.**

33.13 Selvitysalue

Kaavaehdotuksen nähtävilläpidon yhteydessä saatiin Savon Voimalta muistutus. Savon Voiman mielestä kaavaan olisi pitänyt merkitä Ryönänjoensuulle vesivoimalaitos MU-alueen sijaan. Tämän muistutuksen osalta todettiin, että työn tässä vaiheessa ei kaava-varausta enää lähdetä muuttamaan, vaan yleiskaavaa voidaan hankkeen tultua ajankohtaiseksi ja tarkempien suunnitelmien valmistuttua tarvittaessa muuttaa, toki silloinkin pitää vaikutukset arvioida ja osallisia kuulla.

33.14 Yhdyskuntatekninen huolto

Sähkönjakeluverkoston suunnittelusta alueella vastaa Savon Voima.

Alueella ei ole pohjavesialueita. Suunnittelualueella on varsin kattava vesihuoltoverkosto.

Suunnittelualue säilyy pääosin haja-asutusluonteisena, joten keskitettyihin jätehuoltoratkaisuihin ei liiemmin ole tarvetta.

Työn yhteydessä on laadittu vain likimääräiset jätevesien käsittelysuositukset.

33.15 Osayleiskaavan yleiset määräykset ja suositukset

Alueiden rakentamisessa noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä, ellei kaavassa ole toisin osoitettu.

Rantavyöhykkeen rakennusoikeus on maanomistajakohtaisesti osoitettu RA-, RM-,AM-, ja AO- alueille.

Rakennuspaikalla saa käyttää rakentamiseen enintään 5% rakennuspaikan pinta-alasta.

Tämän yleiskaavan perusteella saa myöntää rakennusluvan sen mukaisen tavanomaisen uudisrakennuksen rakentamiseen ilman ranta-kaavaa.

Maisemaa tulee käsitellä siten, ettei alueiden ominaispiirteitä olennaisesti muuteta. Luonnon-tilaista rantaviivaa ei saa muuttaa tai siirtää kaivamalla, louhimalla tai pengertämällä ilman erikseen hyväksytyä suunnitelmaa.

Rakentamiseen osoitetuista rajoista voidaan poiketa pohjakartan tarkkuusvaatimusten puitteissa tai mikäli rakennusten sijoittaminen ja maasto-olosuhteet sitä edellyttävät.

Rakennusten tulvavaikutuksille alttiiden osien ja talousvesien imeytysalueiden alin sallittu korkeusasema N43-tasossa on 91,60 m.

Kulkuyhteydet yleisiltä teiltä uusille rakennuspaikoille tulisi hoitaa olemassa olevia liittymiä käyttäen. Teiden sijoittamisessa on maasto- ja maisemaolot otettava huomioon siten, ettei tie-linja aiheuta laajalle näkyviä haitallisia muutoksia järvimaisemassa.

Rakentamistapa

Rakennusten ja rakenteiden tulee sopeutua malliltaan, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja väriyksen puolesta luonnonmaisemaan eikä niitä saa sijoittaa avoimille ranta- tai pelto-alueille. Uudet rakennukset on pyrittävä sijoittamaan olemassa olevien rakennusryhmien yhteyteen.

Varsinkin loma-asunnon sijoittamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota maastoon sopivuuteen ja riittävän suojapuuston jäämiseen rantaviivan ja rakennusten väliin. Rakennetun alueen maisemakuva on muutoinkin säilytettävä mahdollisimman luonnonmukaisena.

Jätehuolto

Jätteiden käsittelyssä ja keräyksessä noudatetaan Kiuruveden kaupungin yleisiä jätehuoltomääräyksiä.

Metsänhoito

Metsänhoidossa noudatetaan keskusmetsäläutakunta Tapion antamia ranta-alueita koskevia metsänhoitosuosituksia ja metsälakia. Rantametsien hoidossa tulee kiinnittää erityishuomio luonto- ja maisema-arvoihin.

Vesihuolto

Jätteiden ja jätevesien käsittelystä tulee olla rakennuslupahakemuksessa asianmukaisiin selvityksiin perustuva suunnitelma.

Suosittelavin käymälävaihtoehto on kuiva-käymälä. Saariin, jonne ei ole tieyhteyttä ei saa rakentaa vesikäymälää.

Tarkastelussa olevaan alueeseen ei kuulu edellä mainituista vyöhyketyypeistä varsinaisia taajama- tai asukastihentymäalueita lukuun ottamatta paria lomarakennuspaikkojen tihentymää Topilanperällä, Tikkalanniemesä ja Kiurujoen suulla.

Rakentaminen keskittyy pääasiassa rantojen tuntumaan, osin loma-asuntojen etäisyys vesistöön on alle 50 metriä. Alueiden rakennuspaikkojen rajaamista tarkemmin yksityiskohtaisemmin peruskäsittelyn ja muiden menetelmien alueisiin ei ole tehty. Yksityiskohtaiset käsittelytavat tulee määrittellä rakennuslupavaiheessa. Ratkaisujen tulee perustua riittäviin maaperätutkimuksiin. Kaava-alueella on paljon myös huonosti vettä läpäiseviä maalajeja esim. savikoita, jotka aiheuttavat jätevesien käsittelylle rajoituksia. Rakennusten tulvavaikutuksille alttiiden osien ja talousvesien imeytysalueiden alin sallittu korkeusasema N43-tasossa on 91,60 m.

Kaavoitusta toteutettaessa on huomioitava, että yleiseksi uimarannaksi merkityn alueen läheisyyteen ei saa johtaa kiinteistöjen jätevesiä, jotka voivat aiheuttaa haittaa uimarannan käyttäjille. Myös venevalkamaksi merkityt alueet tulee rakentaa siten, että jätehuolto- ja jätevesien käsittely aiheuta terveyshaittaa alueen käyttäjille.

Peruskäsittely

Alueet, joilla ei ole mitään jätevesien käsittelyä rajoittavaa erityispiirrettä kuuluvat ns. peruskäsittelyn alueisiin. Jätevesien peruskäsittelynä voidaan pitää sakokaivoja ja niiden jälkeen tapahtuvaa maahan imeytystä imeytysojaston avulla. Pelkkää kolmiosaista sakokaivoa yksistään ei voida enää pitää riittävänä käsittelynä millään osin aluetta.

Erityyppisissä jätevesien maaperäkäsittelyssä pohjavedenpinnan on kuitenkin oltava vähintään metrin imeytysojaston tasoa alempana. Loma-asutukselle suositeltavin WC-ratkaisu on kuivakäymälä (esim. kompostoiva vessanpönttö) ja pesuvesille maahan imeytys paitsi niillä alueilla, joilla maaperä asettaa rajoituksia.

Pohjavesipinnan on maaperäkäsittelyssä oltava vähintään metrin syvyydessä imeytys- tai suodatusrakenteen alapinnasta. Maaperäkäsittely voidaan toteuttaa tällöin myös pengerrettyinä, jotta tämä ehto täyttyy.

Maahanimeytys, kuten maasuodatuskin, voidaan toteuttaa myös eri talojen yhteisenä ratkaisuna.

Käsittely alueilla, joilla maaperä asettaa rajoituksia

Huonosti vettä läpäisevillä alueilla (savikot, hienot hieta- ja hiesumaat sekä kallioiset alueet) jätevedet käsitellään maasuodatuksella. Joissain tapauksissa voi olla mahdollista käyttää myös ns. tehostettua maahan imeytystä. Suodatetut jätevedet on johdettava hidasvirtauksiin avo-ojiin. Maasuodatuksella käsitellyjä jätevesiä ei saa johtaa suoraan vesistöön.

Saatavilla on myöskin eri laitevalmistajien varsin helppokäyttöisiä pienpuhdistamoja, jotka tulevat kyseeseen erityisesti usean talon yhteisenä puhdistusratkaisuna. Niillä voidaan aina korvata maahanimeytys tai suodatus.

Käsittely ranta-alueilla

Ranta-alueilla (alle 50 metriä vesistöä), haja-asutuksen osalla, suositellaan erityisesti kuivakäymälöitä ja pesuvesien maahan imeytystä. Mikäli kuitenkin päädytään vesivessojen rakentamiseen sopivin jätevesien käsittelytapa on maasuodatus, josta vedet puretaan edelleen maahan. Jätevesien käsittelyn tulee tapahtua vähintään 30 metrin etäisyydellä vesistöä. Lisäksi ranta-alueilla voidaan tietenkin käyttää myös umpisäiliötä.

Kallioisilla ja huonosti vettä läpäisevillä ranta-alueilla on kuten edellä todetaan, pääsääntöisesti suosittava kuivakäymälöitä. Tällöin pesuvedet on johdettava maahan imeytykseen soveltuvalle maaperälle. Sakokaivojen jälkeinen maasuodatus voidaan näissä tapauksissa toteuttaa myös matalaan perustettuna tai pengerrettyinäkin, mikäli kallio on lähellä maanpintaa. Maasuodatuksen jälkeiset vedet on johdettava purettavaksi vettä läpäisevään maahan tai kuten edellä vähävetisiin avo-ojiin. Jätevedet voidaan myös johtaa imeytettäväksi ranta-alueen ulkopuolelle.

4 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

41 YLEISTÄ, OSALLISTUMIS- JA ARVIOIMISOHJELMA

Kokonaismitoitus nousee suunnittelualueella n. 4:ään rakennuspaikkaan / muunnettu ranta- km ja 3,2 paikkaan / todellinen ranta- km.

Suunnittelutyössä on pyritty laajaan yhteistyöhön eri intressiryhmien kesken. Esiin tulleet näkökulmat on pyritty ottamaan huomioon suunnittelutyössä. Vaikutusten arviointi on kuulunut kiinteänä osana kaavaprosessin ja sen avulla on pyritty välttämään kokonaisuuden kannalta huonoja ratkaisuja. Perustieto- ja tavoitevaiheessa nykytilannetta on tarkasteltu rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja sosiaalisten olojen kautta. Samassa yhteydessä maanomistajilta tiedusteltiin näkemyksiä ja toiveita ranta-alueidensa ja lähiympäristönsä maankäytön suhteen. Työtä on useaan otteeseen esitelty myös viranomaistahoille ja kaupungin hallintoelimille. Maanomistajien kanssa on tarkasteltu ja tullaan tarkastelemaan kaavaratkaisua ja selvitetty heille myös ratkaisujen vaikutusta ympäristöön.

Kaavoittaja on tehnyt yhteistyötä biologin kanssa koko kaavaprosessin ajan ja kaavan vaikutuksia on arvioitu yhteisesti. Tavoitteet ja mitoituserusteet hyväksyttiin myös Kiuruveden kaupunginvaltuustossa.

Suunnittelutyön tavoitteista keskeisiä ovat luonnon- ja kulttuuriympäristön vaaliminen, peruselinkeinojen harjoittamisedellytysten turvaaminen ja maanomistajien tasa-kohtainen kohtelu. Tavoiteasettelun pohjalta on pyritty siihen, että kaavan maankäyttöisten aluevarausten vaikutukset olisivat mahdollisimman myönteisiä niin luonnonympäristölle, yhdyskuntarakenteelle kuin sosiaalisille oloillekin.

Rantaosayleiskaavan laadinnassa on otettu huomioon perustieto- ja tavoite- sekä luonnosvaiheessa saatu palaute. Kaikilta osin eri tahojen toiveita ei ole voitu täyttää, vaan kaavaratkaisu on kompromissi, joka hahmottaa rantavyöhykkeen maankäytön kokonaisuutena.

Kuva maastoon tutustumisesta viranomaispalaverin yhteydessä keväällä 1999.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että eri intressiryhmien mahdollisuus osallistua asioiden käsittelyyn on riittävän laajaa ja oikeisiin asioihin kohdistuvaa. Osallisilla tulee olla mahdollisuus osallistua kaavaprosessiin jo kaavan lähtökohtien määrittelyn yhteydessä. Työhön osallistutetaan päättäjät, kuntalaiset ja ne intressiryhmät, joita tarkastelualueen suunnittelu erityisesti koskettaa. Rantaosayleiskaavan laadintaan osallistuminen on mahdollistettu kunnan virkamiehistä ja luottamusmiehistä muodostetun kaavoituksen seurantaryhmän johdolla seuraavasti.

SUUNNITTELUTARPEEN ARVIOINTIIN JA OSAYLEISKAAVAN KÄYNNISTÄMISEEN OSALLISTUMINEN

- Tiedotustilaisuus kaikille kaavasta kiinnostuneille kesäkuussa 1999
- Viranomaispalaveri kesäkuussa 1999
- Tiedottaminen paikallislehdissä
- Osallistumis- ja arvioimissuunnitelma marraskuussa 1999, esittely

LÄHTÖKOHTIEN KERUUSEEN OSALLISTUMINEN

- Lähtötietojen koonti kaupungin teknisen palvelukeskuksen ja maanmittaustoimiston työnä keväällä 1999.
- Luontoselvitys valmistuu v. 1999 syksyllä
- Viranomaispalaveri lähtötietojen pohjalta hekmikuussa 2000
- Lähtötietojen esittely maanomistajille marraskuussa 1999
- Tiedottaminen paikallislehdessä, kirjeet ja kyselyt, internet

KAAVASUUNNITTELUN TAVOITEASETTELUUN OSALLISTUMINEN 11/99-05/2000

- Paikallisten näkemysten kartoittamiseksi kysely alueen maanomistajille ja muille osallisille marraskuussa 1999.
- Viranomaisneuvottelut
- Tavoiteasettelun valmistelu (kaavatoimikunta)
- Tavoiteasetteluun kannanotot virano-maistahoilta
- Kaupunginhallituksen ja -valtuuston tavoitekäsitteilyt
- Tiedottaminen paikallislehdessä, kirjeet ja kyselyt (marraskuu 1999), internet

OSAYLEISKAVALUONNOS 06/2000-12/2000

- Maanomistajaneuvottelut
- Kaavaluonnosaineiston nähtävilläpito
- Kannanotot eri intressitahoilta
- Neuvottelut / lausunnot
- Palautteen käsittely
- Tiedottaminen paikallislehdessä, kirjeet, internet

OSAYLEISKAVAEHDOTUS 1/2001-

- Kaavaehdotuksen nähtävilläpito
- Kannanotot eri intressitahoilta
- Neuvottelut / lausunnot tarpeen mukaan
- Palautteen käsittely
- Kaupunginvaltuuston hyväksymiskäsittely

Seuraavassa on yleispiirteisesti arvioitu rantaosayleiskaavan vaikutuksia luonnonympäristön, rakennetun ympäristön, virkistyskäytön ja sosiaalisten olojen suhteen. Vaikutusten arviointi on kulkenut mukana kaavoitusprosessissa koko ajan. Ensimmäinen on kuvattu vaikutukset kokonaisrakenteeseen ja tästä taas edetty sektorikohtaiseen vaikutusten arviointiin.

Vertailu on suoritettu osayleiskaavan ja kaavoittoman (epärealistisen) tilanteen välillä.

Oheinen yhteenveto on koottu kaavoittajan ja luonto- ja maisemaselvityksen suorittaneen biologin arvioinneista. Vaikutusten arviointi on osaltaan ohjannut suunnitteluratkaisua ja kaavamääräysten muotoa. Kaavoittaja ja biologi ovat pyrkineet olemaan vuorovaikutuksessa keskenään ja hankalimpia ratkaisuita on pohdittu myös maanomistajien kanssa maastossa, paikan päällä. Jos maanomistajan maa-alueista valtaosa on sijoittunut luonnonympäristön kannalta rakentamiseen huonosti soveltuville ranta-alueille, kaavoittaja ja biologi ovat yhteistyössä pyrkineet hakemaan ne rakennusalueet, jotka toteutuessaan vähiten vaikuttaisivat haitallisesti luonnonympäristöön.

ARVIOINTIKOHDE	OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUS	TILANNE ILMAN OSAYLEISKAAVAA
KOKONAISRAKENNE <ul style="list-style-type: none"> • Rakentamisalueet • Kulttuuriympäristöt • Luontokohteet 	<p>➕Kokonaisrakenteeseen sisältyvän toiminnallisen rakenteen tunnistaminen helpottaa alueen ominaispiirteiden huomiointiin myös maankäytön suunnitteluratkaisuissa.</p> <p>➕Ympäristöllisesti ja toiminnallisesti erityyppisten vyöhykekokonaisuuksien maankäytölliset ominaispiirteet ja vahvuudet tulevat kaavan myötävaikutuksella tietoisuuteen.</p> <p>➕Kaava kannustaa tunnistettujen ominaispiirteiden säilyttämiseen. Osayleiskaavaan sisältyvät kulttuurimaisemavyöhykerajaukset edesauttavat maisemarakenteen kannalta keskeisten kohteiden säilymistä.</p> <p>➕Kaavan välityksellä tietoisuus ympäristöarvoista lisääntyy. Tällöin maankäytöllisissä toimenpiteissä (esim. rakentaminen, kunnostustoimenpiteet) voidaan entistäkin paremmin kiinnittää huomiota ympäristöoloihin.</p>	<p>-Kokonaisrakenne on määriteltävä.</p> <p>-Ympäristökohtaisia maankäyttösuosituksia ei voida yksiselitteisesti antaa koska kokonaisvaltaista ympäristötarkastelua ei ole tehty.</p> <p>-Kokonaisrakenne "tasapäisyty" osaltaan maankäytöllisen kokonaistarkastelun puuttuessa.</p>

42 VAIKUTUKSET LUONNONYMPÄRISTÖÖN JA MAISEMAAN

Yleistä vaikutuksista

Rakentaminen aiheuttaa väistämättä muutoksia maisemassa ja luonnonympäristössä. Toteutettaessa hallittua yleiskaavaa rakentamisen vaikutuksia voidaan paremmin arvioida ja haitallisia vaikutuksia vähentää, kuin tilanteessa, jossa rakentaminen tapahtuu ilman luontoarvoja huomioonottavaa kokonaissuunnitelmaa. Yleiskaavan luontoselvityksen pohjalta rantarakentaminen on pyritty järjestämään siten, että luonnonympäristöön kohdistuvat haitat ja muutokset jäisivät mahdollisimman vähäisiksi.

Yleiskaavan toteutumisen aiheuttamat muutokset luonnonympäristölle ovat luonteeltaan välittömiä tai välillisiä. Rakentamisesta aiheutuvia välittömiä vaikutuksia ovat mm. rakennetun tonttipaikan ja tien alle jäävän alueen luonnontilan muuttuminen ja kasvillisuuden ja eläimistön vähintään osittainen menettäminen. Välillisesti muutoksia aiheuttaa liikenteen, kävelyn, veneilyn ja autoilun lisääntyminen alueella ja siitä aiheutuvat haitat kuten maaston kuluminen ja melun lisääntyminen. Muita välillisiä seurauksia ovat vesistön hajakuormituksen kasvaminen ja maisemallisten arvojen heikkeneminen. Yksityinen lomatonntti ei myöskään palvele yleistä virkistyskäyttöä tai jokamiehen oikeuden perustuvaa vapaata liikkumista.

Lisärakentamisesta ympäristölle aiheutuvien haittojen suuruus riippuu siitä, mihin ja miten rakennetaan. Rakentamisen aiheuttamia haittavaikutuksia alueen ympäristöarvoihin voidaan merkittävästi vähentää jättämällä luontoarvojensa puolesta arvokkaat alueet ja niiden lähiympäristöt kokonaan rakentamisen ulkopuolelle ja ohjaamalla rakentamista sellaisille alueille, jotka luonto-olojensa puolesta sen hyvin kestävät. Toisaalta pyrkimyksenä on myös oltava maanomistajien mahdollisimman tasapuolinen kohtelu.

Rakentamisen aiheuttamat ympäristömuutokset vähenevät myös, kun rakentaminen keskitetään jo rakennetun ympäristön välittömään läheisyyteen. Sijoittamalla rakentaminen alueille, jotka jo ovat tie- ja muiden palveluyhteyksien läheisyydessä, vaikutus luonnonympäristöön jää vähäisemmäksi kuin rakennettaessa huonosti saavutettaville ja rakentamattomina säilyneille alueille. Maisema- ja luontoarvoiltaan herkille alueille rakentamista yritetään välttää.

Myös rakentamisen luonteella on suuri merkitys maisema- ja luonnonarvojen kannalta. Niiden säilyminen riippuu mm. siitä kuinka lähelle rantaa rakennetaan, miten rakentaminen sopii ympäristöönsä ja miten tontin alkuperäinen puusto, muu kasvillisuus sekä eläimistö otetaan rakentamisessa huomioon. Esimerkiksi avonaisille tai harvapuustoisille rannoille rakentaminen muuttaa luonnonmaisemaa paljon enemmän kuin rakentaminen metsäisille rannoille. Kapeat niemet ja pienet saaret ovat myös kohteita, jotka tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle.

Vaikutukset luonnonympäristöön ja maisemaan kaava-alueella

Kaiken kaikkiaan suunnittelualueen kokonaismitoitusta voidaan pitää kohtuullisena. Se, että rakentamista on keskitetty tietyille kestävämmille alueille on mahdollistanut tärkeiden luontokohteiden ja keskeisten maisema-alueiden säilymisen lähes rakentamiselta vapaina. Toisaalta keskittämistä on seurannut se, että joillekin alueille on jouduttu osoittamaan rakennuspaikkoja varsin tiiviisti. Väistämättä joitakin kompromisseja luonnonarvojen ja rakentamistarpeiden välillä on jouduttu tekemään.

Eläimistöltään ja kasvillisuudeltaan merkittäviksi todetut kohteet on pystytty huomioimaan rakennuspaikkojen sijoittelussa eikä niille ole juurikaan tulossa lisärakentamista.

Etelälahti sekä Lapinlahti-Luvelahti-Savonlahti-alue Kiurujärven eteläosassa on osoitettu kaavassa suojelualueeksi. Alueen luontoarvot, varsinkin linnusto, huomioon ottaen merkintä on asianmukainen ja yhtenevä maakuntakaavaluonnoksen kanssa. Ympäristökeskuksen toivomuksesta jälkimmäisen alueen kaksi erillistä osa-alueetta on yhdistetty ja suojelualan raja sijoitettu vesialueen rajaan. Lintulahtien rannoille ei ole kaavassa merkitty uusia rakennuspaikkoja. Nurminiemen ja Ruutanapuronsuun venevalkamat olivat kaavaluonnosvaiheessa keskenään vaihtoehtoja, joista kerättiin kannanottoja. Luonnonympäristön kannalta vanha laivaranta Nurminiemessä olisi ollut parempi. Maanomistajat suhtautuvat kuitenkin kriittisemmin Nurminiemen vaihtoehtoon. Kompromissikohteena löytyi purosuun luoteispuolelle sijoittuva alue, joka ei ole luontosuhteiltaan aivan yhtä herkkä kuin puro suu. Lisäksi SL-merkinnällä on osoitettu Kokkosaaren länsiosa, Pajuluoto ja Ryönänjoen suun pikkusaari. Myös muut luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet säilyvät yleiskaavan tavoitteiden mukaisesti.

Myöskään maisemallisesti herkille peltoalueille ei ole sijoitettu rakennuspaikkoja, vaan ne on viety metsäsaarekkeisiin. Pellolle on sijoitettu muutamia ympärivuotisiin asuntoihin liittyviä pienikokoisia saunoja. Luonto- ja maisema-arvojen korostamiseksi on käytetty MY- ja MA-kaavamerkintöjä ja ohjeellisia mk- ja luo-alerajauksia. MU-alueiksi on kaavassa osoitettu muutamia saaria ja niemiä sekä Ryönänjoen suu. Kaavasunnittelun yhteydessä ranta-alueet on maisemaekologisesti luokiteltu, jolloin kullekin maanomistajayksikölle sijoittuvat rakentamistoimenpiteet on voitu kohdistaa luonnonympäristön kannalta parhaiten soveltuville alueille.

Etenkin luonnoltaan ja maisemaltaan herkillä alueille, joille rakentamista on jouduttu sijoittamaan, on rakentamista kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta ympäristö muuttuisi mahdollisimman vähän. Koska yleiskaava on määräyksissään yleispiirteinen, tulee myöhemmin rakennusvalvonnassa rakennusten sijoittelua ja materiaalien valintaa pohjata erityisen tarkasti.

ARVIOINTIKOHDE	OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUS	TILANNE ILMAN OSAYLEISKAAVAA
KULTTUURIYMPÄRISTÖ / -MAISEMA Saviranta-Hingunniemi, Ryönä Ryönänjoki, Hankaniemi, Niittylahti, Karsikko, Lapinniemi, Honkaranta, Toivaisenniemi, Tikkalanniemi, Lapinsaari <ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset • Muinaismuistot 	<ul style="list-style-type: none"> ➕Kaavassa todetut keskeiset kulttuurimaisemavyöhykkeet säilyvät maisemaa rikkovilta rakentamistoimenpiteiltä. ➕Uudet rakennuspaikat on pääosin sijoitettu jo rakennettujen alueiden yhteyteen. Rakentamisen haitalliset vaikutukset kulttuurimaisema-arvoihin jäävät vähäisiksi, mikäli uudet rakennukset rakennetaan luontoa ja jo olemassa olevaa rakennuskantaa kunnioittaen ja huomioonottaen. ➕Yleisperiaatteena perinteinen rakentamistapa; asuinrakennukset kauemmaksi rantaviivasta kumpareille ja kyläräittien varsille, loma-asunnot ja saunat suojaisille alueille rannan tuntumaan. ➕Rakennetun ympäristön kannalta kaavassa on tuotu esille lähtökohdissa mainitut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennuskohteet, joiden säilyttämistä suositellaan / edellytetään. ➕Rakennusten ja toisaalta arvokkaiden ympäristökokonaisuuksien ja muinaismuistojen huomiointiin tarkoituksena on tiedostaa ja edelleen turvata monimuotoinen ja eri aikakausista kertova kulttuuriympäristö. 	<ul style="list-style-type: none"> -Yksittäisiä uusia rakennushankkeita saattaisi rakentamistavaltaan ja sijainniltaan toteutua sekä kohdistua kulttuuriympäristöä ja -maisemaa heikentävästi -Maankäytöllisen tarkastelun puuttuessa kulttuuriympäristön tukitoimenpiteitä vaikea kohdistaa kokonaisuuden kannalta keskeisille kohteille -Kaavasunnittelun yhteydessä inventoituja muinaismuistokohteita ei muutoin olisi ilmeisesti paikannettu.
LUONNONYMPÄRISTÖ / -MAISEMA <ul style="list-style-type: none"> • <u>Suojelualueet</u>, lintulahdet • <u>Luontokohteet</u>: Kettulanlahti-Kaskisaari, Lapinsaari, Hyvönlahden luhtapohjukka, Hyvönlahden lehto, Suolahden eteläosa, Soukkuanlahden pohjukka, Pitkäniemi, Autioniemi, Honkarannan purot, Lassilan metsä- 	<ul style="list-style-type: none"> ➕Tietoisuus luonto-oloista ja erityisarvoista lisääntyy ja luontoarvojen säilyttämismahdollisuudet paranevat. Erityisen arvokkaita luontoarvoja sisältävät lintulahdet on osoitettu luonnonsuojelualueiksi (SL). ➕Muut paikallisesti arvokkaat luontokohteet on osoitettu MY -aluevarauksella ja ne jäävät siten rakentamistoimenpiteiden ulkopuolelle, joten siltä osin niiden luontoarvot eivät ole uhattuina. -Mahdollinen venevalkama Ruutanapuron suulla heikentää kyseisen kohteen ympäristön luontoarvoja. -Kokkosaaren rakennuspaikat 	<ul style="list-style-type: none"> -Lintulahtien säilyminen olisi jäänyt maakuntakaavan varaan. -Venevalkamoiden sijoittelu olisi jäänyt epävarmaksi lintulahdilla -Yksittäisiä rakennuslupahankkeita saattaisi harkitsemattoasti kohdistua uontoalueille tai muutoin huonosti rakentamiseen soveltuville alueille.

Pinta- ja pohjavedet ja jätevesien käsittely ja yhdyskuntatekninen verkosto

Kaavaan liittyen on tehty suppeat jätevesien käsittelysuositukset, jotka osaltaan pienentävät toteutuessaan alueen vesistöihin tulevaa asutuksesta peräisin olevaa kuormitusta.

Uusien puhdistusmenetelmien käyttöönoton seurauksena rakentamiskustannukset voivat nousta merkittävästikin, sillä halvimmilläänkin maaperäkäsittelyn rakentaminen maksaa useita tuhansia markkoja. Kustannuksilla voi olla vaikutusta esim. ranta-alueille rakentamisessa, koska siellä minimisuositus vessavesille on maasuodatus ja suodatettujen vesien purku edelleen maahan. Tällöin rakennusten sijoittaminen hieman kauemmaksi rantaviivasta on edullisempaa kuin rakentaminen aivan rantaviivan läheisyyteen. Nykyisten käsittelymenetelmien tehostaminen on edullisempaa ja yksinkertaisempaa toteuttaa usean talon kesken yhteisesti, mikäli talojen väliset etäisyydet eivät ole pitkiä. Tällöin myös vuosittaiset käyttökustannukset ovat edullisempia.

Tässä yleiskaavassa ohjataan jätevesien käsittelyä sekä kaavamääräyksiin että kaavaportissa oleviin suosituksiin. Pinta- ja pohjavesiin vaikuttaa osaltaan myös metsänkäsittely, jota ohjaavat metsäkeskus Tapion suositukset ja metsälaki.

Rakentamisen keskittämällä yhtenäisiin ryhmiin tehostetaan olevien yhdyskuntateknisten verkostojen käyttöastetta ja minimoidaan uusien verkostojen rakentamiskustannuksia

ARVIOINTIKOHDE	OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUS	TILANNE ILMAN OSAYLEISKAAVAA
YHDYSKUNTATEKNIS- SET VERKOSTOT <ul style="list-style-type: none"> • Tiet • Sähkölinjat • Vesihuolto 	<p>➕Uusille rakentamisalueilla maanomistajilla nykyistä parempi mahdollisuus esim. yhteisiin tiejärjestelyihin – tietoisuus tulevasta rakennusoikeudesta ja sen sijoittumisesta on kaavan myötä tiedossa.</p> <p>➕Rantautumisyhteydet paranevat kaavassa osoitettujen retkisatamien toteuttamisen myötä.</p> <p>➕Rakentamisen keskittämällä yhtenäisiin ryhmiin tehostetaan olevien yhdyskuntateknisten verkostojen käyttöastetta ja minimoidaan uusien verkostojen rakentamiskustannuksia.</p>	<p>➕Verkostat ja tieyhteydet ja venevalkammat ovat jo nykyisellään hyvin kattavia ja vesireitti toteutumassa.</p> <p>-Satunnaisen hajarakentamisen seurauksena olevia verkostoja ei ehkä hyödynnettäisi tehokkaasti.</p>
JÄTEVESIHUOLTO	<p>➕Osayleiskaavan mukaiset jätevesien käsittelysuositukset pienentävät toteutuessaan vesistöön tulevaa asutuksesta peräisin olevaa kuormitusta.</p> <p>-Rakentamiskustannukset nousevat uusien puhdistusmenetelmien käyttöönoton seurauksena, sillä halvimmilläänkin maapuhdistuksen rakentaminen maksaa useita tuhansia markkoja.</p> <p>➕Kustannuksilla voi olla vaikutusta esim. ranta-alueille rakentamisessa, koska siellä minimisuositus vessavesille on maasuodatus ja suodatettujen vesien purku maahan. Tällöin rakennusten sijoittaminen hieman kauemmaksi rantaviivasta on edullisempaa kuin rakentaminen aivan rantaviivan läheisyyteen.</p>	<p>-Erialaisten alueiden yhdistäminen yhteisten jätevesikäsittelysuositusten alaisiksi kokonaisuuksiksi on sattumanvaraista.</p> <p>-Ympäristöolosuhteiden huomiointi epämääräistä ympäristötietouden puuttuessa.</p>

43 VAIKUTUKSET RAKENNETTUUN YMPÄRISTÖÖN JA ELINKEINOIHIN

Kokonaisrakenteeltaan suunnittelualue tulee säilymään tulevaisuudessakin maa- ja metsätalouksena alueena. Rantaosayleiskaavan mukaisesti alueelle toteutetaan lähinnä uusia loma-asuntoja. Koko osayleiskaava-alueen rantavyöhykkeen omantaisen rakentamisen määrä on n. 200 rakennuspaikkaa, joka merkitsee 3,2 rakennuspaikkaa todelliselle rantaviivakilometrille ja 4 paikkaa muunnetulle rantaviivakilometrille. Uusia rantarakennuspaikkoja on n. 50 mikä tarkoittaa n. 25 % kokonaismäärästä.

Rantaosayleiskaava selkeyttää alueen kokonaisrakennetta. Jo rakennetut alueet tiivistyvät ja uudet rakennuspaikat toteutuvat pääosin muutaman rakennuspaikan ryhmiin. Maanomistajien tasapuolinen kohtelu johtaa siihen, että rakentamiselta täysin vapaita laajoja aluekokonaisuuksia on ollut hankala muodostaa. Kuitenkin rakennusoikeuksien siirroilla on voitu mahdollistaa kaikkein keskeisimpien luonto- ja maisemakohteiden säilyminen.

Rakentamisen keskittämisellä pienennetään yhdyskuntateknisen huollon verkoston toteuttamisen ja ylläpidon kustannuksia. Alueen liikenneverkko pysyy lähes entisellään. Yhdystiet, pääsytiet ja ohjeelliset pääsytiet on määritelty.

Rakentamisen laatuun ja rakennusoikeuteen on otettu kantaa kaavamääräyksin ja suosituksin. Uutta rakentamista pyritään ohjaamaan rannoille kestävän kehityksen mukaisesti mm. rakentamistyyliä, etäisyyttä rannasta, jätehuoltomääräyksiä ym. käyttäen. Suojeltavat rakennukset ja kulttuurimaisemat on kaavassa huomioitu suosituksin ja määräyksin.

Kaavaan merkittyjen matkailupalvelujen ja yksittäisten mökkien vuokrauksen lisäksi uusia matkailupalveluja saattaa toteutua lähinnä kaava-alueen ulkopuolella taajamassa.

ARVIOINTIKOHDE	OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUS	TILANNE ILMAN OSAYLEISKAAVAA
RAKENTAMINEN <ul style="list-style-type: none"> • Maatilat (AM) • Asuinpienalueet (AO) • Loma-asunnot (RA) • Matkailupalvelujen alueet (RM) • Julkisten palvelujen ja hallinnon alue (PY) 	<ul style="list-style-type: none"> ➔Haja-asutusalueilla rantarakentaminen tulee olemaan pääsääntöisesti loma-asutusta. ➔Rantavyöhykkeelle sijoittuva rakennusoikeus on yksiselitteisesti tiloittain määritelty. ➔Kaavassa käytetyt sijoittamisperiaatteet edesauttavat mm. rakentamisen sopeutumista rantamaisemaan. ➔Ympärivuotisen asumisen (AM, AO) rakennusoikeudeltaan suurimpana tulisi pääsääntöisesti sijoittua kauemaksi rantaviivasta kuin rakennusoikeudeltaan vähemmän loma-asumisen (RA). ➔Ympäristöllisesti aralle alueelle sijoittuvan lomarakennuspaikan /saunan rakennusoikeuden tulee olla muita rakentamisalueita pienempi. ➔Hingunniemen PY-alueella ratkaistu rakentamisen määrä ja sen sijoittuminen rantavyöhykkeeseen nähden ➔RM-alueilla ratkaistu rakentamisen määrä ja sen sijoittuminen rantavyöhykkeeseen nähden 	<ul style="list-style-type: none"> -Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakennusoikeuden ja rakentamistavan määrittely tapauskohtaista ja siten kokonaisuuden kannalta sattumanvaraista. -Rantavyöhykkeellä rakentaminen pääsääntöisesti poikkeusluvassa ja siten työlästä. -RM-alueet ovat toteutuneet jo varsin pitkälle, lisärakentaminen vaatisi ranta-asemakaavaa -PY-alueen lisärakentaminen vaatisi poikkeuslupaa tai asemakaavaa
MAA- JA METSÄTALOUS	<ul style="list-style-type: none"> ➔Kaava-alueen pääasiallisena maankäyttönä tulee nykytilanteen mukaisesti säilymään maa- ja metsätalous siihen liittyvine toimintoineen. ➔Kaava ei tule rajoittamaan maa- ja metsätaloustoimintoja. ➔Kulttuurimaisemallisesti ja/tai ympäristöllisesti tärkeät maa- metsätalousalueet (MU, MY ja MA) on kaavalla tuotu esille. ➔Mahdolliset erityiset maatalouskulttuurin ja -maiseman säilyttämiseksi voidaan kohdistaa kaavassa todetuille merkittävimmille alueille. ➔Maatalouden kannalta keskeisimmät viljelyalueet säilyvät voimakkaalta rakentamistoiminnalta. 	<ul style="list-style-type: none"> ➔Maa- ja metsätalous jatkuisi pääosin nykytilan pohjalta -Tuotannollisesti ja kulttuurimaisemallisesti merkittävimmät maatalousalueet kaavallisesti määrittelemättä. -Maatalousympäristöä rikkoa rakentamista kokonaisvaltaisen maankäyttötarkastelun puuttuessa.

44 VAIKUTUKSET SOSIAALISIIN OLOIHIN, IHMISEEN JA YHTEISKUNTAAN

Voimakas veneilyn ja virkistyskäytön lisääntyminen aiheuttaa paineita alueen vapaaksi jääville rannanosille ja aiheuttavat myös rantautumispaikkojen tarvetta.

Kiurujärven virkistysarvo on kylien asukkaiden lisäksi myös Kiuruveden taajaman asukkaille merkittävä. Merkittävät metsästys ja ulkoiluarvot sijoittuvat myös ns. lintulahtiin. Merkittävää lähivirkistysarvoa omaa myös Kiuruveden taajaman läheisyyteen Hingunniemen alue jossa risteilee ratsastusreitistö. Alueelle suunnitellaan myös rantautumispaikkaa. Hingunniemen ja taajaman väliseen rantaan kohdistuu voimakkaita ulkoilupaineita.

Jokamiehen ulkoilun kannalta merkittävää virkistysarvoa on myös jatkossa käsiteltävillä laajemmilla M-alueilla, osalla SL-alueita metsästys, kalastus, lintutornit) ja erityisesti MU- ja osin myös MY-alueilla.

Alueella kulkevaa moottorikelkkareittiä ei ole merkitty kartalle. Reitti kulkee pääosin veden puolella. Hingunniemen ulkoilureitistö on merkitty kaavakartalle. Myös RM-alueet lähiympäristöineen palvelevat oivallisesti ulkoilukäyttöä. MU:lla on merkitty myös mm. Hyvölänniemen kärkiosa. Niemen kärjessä on jo nyt nuotiopaikka. RM-alueisiin liittyy myös hyviä, kunnostettuja uimarantoja, venevalkamia, retkisatamia ja nuotiopaikkoja.

Varsinaisia virkistysalueita ei kaavassa ole osoitettu. Venereitin toteutumisen myötä Kiurujärven virkistyskäyttöpaine lisääntyy. Myös virkistyskalastuksen kannalta alue on merkittävä. Virkistyskäyttöä palvelevat tulevaisuudessa myös venevalkama-alueet ja rantautumispaikat (esimerkiksi Ryönänjoen suulla). Kyläläisten ja rannattomien asukkaiden kuin myös saariin rakentavien tarpeita on koitettu tyydyttää riittäväillä venevalkamavarauksilla. Jo olevaa, merkittävä venereittiä pitkin on hyvä liikkua.

Rakentaminen ja alueiden käytön tehostuminen ranta-alueilla saattaa varsinkin mannerrannoilla heikentää ja rajoittaa alueen käyttöä marjastukseen, sienestykseen, kalastukseen, virkistyskäyttöön ja rantautumiseen yleensä.

Täysin rakentamattomien aluekokonaisuuksien rakentaminen rajoittaa kyseisten alueiden yleistä käyttöä. Toisaalta laajojen rakentamiselta vapaiden alueiden ja virkistysalueiden toteutuminen mahdollistaa vapaa-alueiden paremman hyödyntämisen.

ARVIOINTIKOHDE	OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUS	TILANNE ILMAN OSAYLEISKAAVAA
VIRKISTYS <ul style="list-style-type: none"> Tärkeimpänä ulkoiluun liittyvänä rantautumispaikkoina suunnittelualueella tulevat toimimaan kaikki kaavan retkisatamat. Tuleva vesireitti Ulkoilureitit (olevat ja tulevat) SL-alueet Jokamiehen ulkoilu rakentamisesta vapailla rannoilla 	<ul style="list-style-type: none"> +Ranta-alueita omistamattomien mahdollisuudet esim. yleiseen rantautumiseen kaavallisesti määritelty (vesiliikenteen aluevaraukset, rakentamiselta vapaat metsätalousalueet). +Yhtenäiset metsäalueet ja vesistöyhteydet palvelevat yleisiä ulkoilu- ja virkistystarpeita. +SL-varauksen kautta saataneen rahaa lintulahtien kunnostukseen, jollin toteutus nopeutuu. +Rantavyöhykkeen käyttö nykyistä suurempaan loma-ajan viettoon mahdollistuu kaavan salliman loma-asuntojen rakennusoikeuden myötä. 	<ul style="list-style-type: none"> -Mahdollisuudet virkistystoimintoihin koko suunnittelualueen mittakaavassa tiedostamatta. -Loma-asuntojen rakentamismahdollisuus harkittava aina tapauskohtaisesti, jolloin toteutusvaiheeseen pääsy hitaampaa kuin kaavoitetussa tilanteessa. -Lintulahtien ruoppaukset ja venevalkamat jäisivät ehkä toteutumatta rahan puutteessa

Rantaosayleiskaava antaa tiedon tilan rakennusoikeudesta, mikä helpottaa kiinteistökauppoja, sukupolvenvaihdoksia, perinnönjakoa ja kiinteistönarviointia. Myös lomarakennuspaikkojen yhteismarkkinointi helpottuu. Yksittäisen rakennuspaikan ostajalla on mahdollisuus ostaa rakennuspaikka halualmaltaan alueelta tietoisena myös siitä, kuinka naapurialueet rakentuvat. Rantaosayleiskaava ei millään tavoin heikennä peruselinkeinojen harjoittamisen edellytyksiä, vaan pikemminkin tukee elinkeinoelämää. Osayleiskaavassa osoitetut uudet rakentamiskaavat tukevat toisiaan ja lisäävät kiinteistöjen arvoa huomattavasti nykyisestäään. Toisaalta olemassa olevien lomakiinteistöjen arvo voi hieman heiketä lisääntyvien häiriöiden vuoksi.

Maanomistusolot ja rakentamistilanne ovat huomattavasti vaikuttaneet kaavaratkaisuihin. Rantavyöhykkeellä on laskennallinen rakennusoikeus pyritty jakamaan tasapuolisesti maanomistuksikoittain, maanomistajakohteisesti ja kantatiloittain, ottaen huomioon myös alueen luonto-ulkoilu- ja maisema-arvot.

Rakennuslupamenettely helpottuu rantaosayleiskaavan myötä. Rantavyöhykkeelle sijoittuvien rakennuspaikkojen rakennusluvut voidaan myöntää suoraan rantaosayleiskaavan pohjalta. Tällöin tarve poikkeuslupiin ja rantakaavoihin vähenee.

Arvokkaat maisema-alueet ja luontokohteet ja suojeltavat rakennukset on kaavassa todettu, tämä voi osaltaan kohdentaa tukitoimenpiteitä kyseisille alueille.

Rantaosayleiskaavaprosessin myötä on ihmisten kiinnostus oman maa-alueensa ja lähialueidensa tulevaisuuteen lisääntynyt. Tieto oman tilan alueen ja koko järvialueen lähiympäristön tulevasta käyttömahdollisuuksista on tarpeen monessa tilanteessa. Tietoa on pyritty jakamaan koko kaavaprosessin ajan järjestämällä yleisötilaisuuksia, kyselyitä ja vastaanottopäiviä. Alueella on eletty jo vuosisatoja ja suunnittelulla pyritään siihen, että alueella olisi miellyttävä asua vuosisatojenkin päästä.

SOSIAALISET OLOT	
RANTAOSAYLEISKAAVAN VAIKUTUS	TILANNE ILMAN KAAVAA
<ul style="list-style-type: none"> ✦Kuntalaisten ja maanomistajien tietoisuus ympäristöoloistaan, maankäytöllisestä nykytilasta ja tulevaisuudesta lisääntyy. ✦Yksittäisiin rakentamishankkeisiin voidaan varautua ja tarvittaessa hankkeiden toteuttaminen aikatauluttaa. ✦Kaava kannustaa paikallisia toimijoita eri ympäristöelementtien huomiointiin ja edelleen näiden myönteiseen kehittämiseen. ✦Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakentamisen osalta rakennusoikeudet yksiselitteisesti kaavassa määritelty ja siten rakentamismahdollisuuksina turvattu. ✦Maanomistajien tarpeet laatia erillisiä rantakaavoja pääasiassa poistuvat. ✦Rantavyöhykkeelle sijoittuvat yksittäisten rakennuspaikkojen rakennusluvut voidaan myöntää suoraan rantaosayleiskaavan pohjalta. ✦Varsinaiseen rakentamistoimenpiteeseen päästään tällöin vaivattomasti ja nopeammin kuin nykytilanteessa ilman kaavallista rakennusoikeustarkastelua. ✦Rakennusoikeuden jaossa kaava huomioi maanomistajien / kantatilojen kesken tasapuolisen kohtelun keskenään samanlaisessa ympäristössä. ✦Tieto tilan rakennusoikeudesta helpottaa kiinteistökauppoja, sukupolvenvaihdoksia, perinnönjakoa ja kiinteistönarviointia. ✦Rakennuspaikkojen markkinointi helpottuu. ✦Rakennuspaikan toteuttajalla on tietoisuus ympäröivän alueen tulevasta maankäytöstä. ✦Ranta-alueita omistamattomien mahdollisuudet esim. yleiseen rantautumiseen määritelty (rantautumispaikat, venevalkammat, uimarannat). 	<ul style="list-style-type: none"> ✦Maanomistajien tasapuolinen kohtelu rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakennusoikeuden jaossa epämääräistä. ✦Tietoisuus maankäytöllisistä mahdollisuuksista - erityisesti rantavyöhykkeen rakennusoikeuksista - epäselvää, tilanne ylläpitää epärealistisia kuvitelmia. ✦Rantavyöhykkeellä rakennuslupaprosessi työläs ilman kaavallista kokonaistarkastelua - edellyttää lähes poikkeuksetta poikkeuslupakäsittelyä. -Yleinen ympäristötietoisuus vähäistä koko suunnittelualueen kattavassa mittakaavassa.

5 OSAYLEISKAAVAN TOTEUTAMINEN

51 OSAYLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET

Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki (5.2.1999/132) ja –asetus (10.9.1999/895) tulivat voimaan vuoden 2000 alusta. Tässä osayleiskaavassa ja sen toteuttamisessa noudetaan uuden lain (MRL) ja asetuksen (MRA) periaatteita.

Maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukaan meren tai vesistön ranta-alueeseen kuuluvalle rantavyöhykkeelle ei pääsääntöisesti saa rakentaa rakennusta ilman asemakaavaa tai sellaista oikeusvaikutteista yleiskaavaa, jossa on erityisesti määrätty yleiskaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena.

Osayleiskaavan asema rakentamista ohjaavien säännösten hierarkiassa on kaavan käsittelyasteesta riippuen seuraava:

1. Maankäyttö- ja rakennuslain säädökset
2. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen säädökset
3. Asemakaava tai ranta-
asemakaava
4. Valtuuston hyväksymä oikeusvaikutteinen yleiskaava (MRL 37§)
5. Suomen rakentamismääräyskokoelman määräykset
6. Rakennusjärjestys
7. Vahvistettu maakuntakaava (ent. seutukaava)
8. Valtuuston hyväksymä oikeusvaikutteinen yleiskaava (MRL45§)
9. Muut suunnitelmat (esim. palstoisuussuunnitelmat)

Rakennusjärjestyksen määräykset jäävät voimaan vahvistetun yleiskaavan alueella mikäli ne eivät ole ristiriidassa yleiskaavamääräysten kanssa, jolloin yleiskaavamääräykset ohittavat rakennusjärjestyksen.

Maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella (MRL 32.3 §).

Tämä kaava hyväksytään valtuustossa oikeusvaikutteisena yleiskaavana. Vahvistettu yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asema-, ja ranta-
asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koske-

via toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta yleiskaavan toteuttamista (MRL 44 §).

Lupaa rakennuksen rakentamiseen ei saa myöntää siten, että vaikeutetaan yleiskaavan toteuttamista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos yleiskaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai, milloin alue on katsottava varatuksi muun julkisyhteisön tarkoituksiin, tämä lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta. Haittaa arvosteltaessa ei ole otettava huomioon omistussuhteissa yleiskaavan vahvistamisen jälkeen tapahtuneita muutoksia, ellei niitä ole tehty yleiskaavan toteuttamista varten (MRL 43.1 §).

52 ALUEVARAUSTEN TOTEUTUS

Vahvistettu yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asema- ja ranta-
asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Vahvistetut yleiskaavat selkeyttävät suojelu- ja virkistysalueiden ja muiden rakentamisen ulkopuolelle jäävien alueiden tulevaa maankäyttöä.

Osayleiskaava vaatii toteuttamistoimenpiteitä valtion eri viranomaisilta, kunnalta ja yksityisiltä maanomistajilta.

Kunnan ja/tai valtion tärkeimmät toteuttamistoimenpiteet:

- veneilyreittien viitoittaminen, virkistysalueiden toteuttaminen ja jätehuoltopisteiden perustaminen kunnan ja valtion viranomaisten yhteistyönä
- rakennuslupamenettely (kunta)
- suojelualueiden lunastaminen (valtio)

Rakennettaessa yleisen kulkuväylän ylitse tai alitse tulee ottaa huomioon viranomaismääräykset (vesilaki 2 luku, merenkulkuhallituksen päätös ilmajohtojen, kaapeleiden ja muiden johtojen sijoittamisesta ja merkitsemisestä).

Muu toteuttaminen kuuluu maanomistajille.

Haja-asutusmainen lomarakentaminen rantavyöhykkeellä voidaan toteuttaa suoraan osayleiskaavan pohjalta. Osayleiskaavassa on yksiselitteisesti määritelty rantavyöhykkeelle sijoittuvien rakennuspaikkojen enimmäismäärä. Sijainniltaan kaikki osayleiskaavan rakentamispaikat ovat likimääräisiä. Rakennuspaikan tarkka sijainti määritellään rakennuslupaa haettaessa.

Mikäli loma-asunnon rakennuslupaa haetaan M-alueen rantavyöhykkeelle ilman erityisen päteviä perusteita, tulee hakemus evätä, koska rakentaminen vaikeuttaisi yleiskaavan toteuttamista. Maanomistajalle ei aiheudu huomattavaa haittaa, koska "perusrakennus-oikeus" on jo osoitettu mitoituksen mukaisesti rakennuskortteli-alueilla. Kunnalle ei näin ollen aiheudu korvausvelvollisuutta. Osayleiskaavasta on mahdollista poiketa poikkeusluvalla tai ranta-asemakaavalla, mikäli poikkeaminen ei vaaranna yleiskaavan keskeisiä tavoitteita.

Maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla rantavyöhykkeen taustoilla rakentaminen toteutetaan haja-asutusrakentamisperiaatteiden mukaisesti.

6 OSAYLEISKAAVAN SUUNNITTELUVAIHEET JA TYÖN SUUNNITELTU ETENEMINEN

Seuraavassa on esitetty osayleiskaavan tärkeimpiä suunnittelu- ja käsittelyvaiheita ja suunniteltu jatkoaikataulu:

- Perusselvitykset ml. luonto- ja maa- ja metsäselvitys, muinaisjäännostojen inventointi ja rakennusperinteen täydennysinventointi laadittiin 1999.
- Perustietojen pohjalta pidettiin useita neuvotteluja. Perustietoja ja kaavaohjelmaa sekä aikataulua esiteltiin yleisötilaisuudessa kaupungintalolla 15.11.1999, samalla järjestettiin vastaanottopäivä ja maanomistajakysely.
- Osallistumis- ja arvioimisohjelma laadittiin 15.10.1999
- Perustietoraportti valmistui 25.1.2000
- Heinäkylän kyläntalolla pidettiin yleisötilaisuus Kiurujärven eteläosan rakentamisesta, kunnostuksesta ja suojelusta 7.5.2000
- Kiuruveden kaupunginvaltuusto hyväksyi rantaosayleiskaavan tavoitteet ja mitoitusperusteet 29.5.2000
- Seuraavaksi alustava osayleiskaavaluonnos esiteltiin kaavatyöryhmälle elokuussa 2000, elokuussa käytiin alustavaa kaavaluonnosta läpi myös keskeisten maanomistajien kanssa.

- Rantaosayleiskaavaluonnos valmistui syyskuussa 2000 ja oli nähtävillä 18.9.-16.10.2000 lisäksi järjestetään kaavoittajan vastaanottopäivä ja yleisoesittely 28.9.2000.
- Kaavaluonnoksesta pyydettiin eri viranomais tahojen lausunnot, luonnos lähetettiin tiedoksi eri osallisryhmille.
- Kaavaluonnoksesta järjestettiin viranomaispalaveri. Todettiin, että jos kaavaehdotus ei poikkea merkittävästi luonnoksesta, ei laajempaa viranomaispalaveria enää tarvita, vaan voidaan katsoa, että MRL 66 §:n edellyttämä viranomaispalaveri on pidetty tässä yhteydessä.
- Mielipiteiden ja lausuntojen käsittelyn jälkeen asetettiin tarkistettu kaavaehdotus nähtäville kaupungintalolle 9.1. - 27.2.2001.
- Annettujen muistutusten ja lausuntojen perusteella tehtiin kaavaan muutamia vähäisiä tarkistuksia: korjattiin rakennuspaikkojen sijoittelua ja lisättiin yksi paikka Syväsalmissa, korjattiin RA-1 merkintä RA:ksi Rytynniemessä, lisättiin RA-paikka 100 metrin päähän rannasta, tarkistettiin rakennuspaikan sijaintia Kokkosaarella, laajennettiin AM-rajasta Tikkalanniemessä, lisättiin yksi rakennuspaikka Heinäahon tilalle, täsmennettiin SL-määräysten sisältöä, Lapinniemessä yksi paikka siirrettiin radan eteläpuolelle, lisäksi tarkistettiin PY-varauksen laajuutta Hingunniemessä.
- Savon Voiman mielestä kaavaan olisi pitänyt merkitä Ryönänjoensuulle vesivoimalaitos MU-alueen sijaan. Tämän muutoksen osalta todettiin, että työn tässä vaiheessa ei kaavavarausta enää lähdetä muuttamaan, vaan yleiskaavaa voidaan hankkeen tultua ajankohtaiseksi ja tarkempien suunnitelmien valmistuttua tarvittaessa muuttaa, toki silloinkin pitää vaikutukset arvioida ja osallisia kuulla.
- Kaavassa tullaan soveltamaan 1.2000 voimaan astuvaa maankäyttö- ja rakennuslakia ja kaava tullaan hyväksymään kaupunginvaltuustossa ns. oikeusvaikutteisena osayleiskaavana.

Kuopio 4.5.2001/14.8.2001

Leila Kantonen
Dipl. ins., YKS-110

Kaupunginhallitus 10.9.2001
Hyväksytty Kiuruveden kaupunginvaltuustossa 24.9.2001.